Rompresfilatelia

Lei 20

Almanah filatelic 1990

ALMANAH FILATELIC

'90

Democrație
Libertate
Demnitate

TEYA NISHIDA, ambasador al Japoniei a comunicat la BERNA d-lui BOTTO de BARROS, director general al Uniunii Poștale Universale, că Asociația japoneză, împuternicită cu organizarea Expoziției menționate mai sus, a hotărît să susțină acest concurs internațional epistolar, recompensînd laureații naționali și internaționali.

UPU a susținut foarte mult această inițiativă a organizatorilor expoziției. Biroul Internațional al UPU speră că tot mai multe Administrații Poștale din țările membre UPU vor participa la acest concurs.

Administrația poștală japoneză a decis să emită în 1990 mărci poștale pe tema expoziției și invită cele 168 Administrații poștale ale țărilor membre ale organizației ca la rîndul lor să emită mărci poștale pe aceeași temă.

M. V.

OFICII POȘTALE SUCURSALE DIN GALAȚI

Despre oficiile poștale sucursale s-a mai scris, fiind acum cunoscut rolul lor. Dat fiind volumul relativ mic de corespondență vehiculată, prezența în colecții a unor piese filatelice provenind de la aceste oficii atrage priviri și bune aprecieri. Am considerat util să prezint noi date despre acest subiect, alegînd ca temă pentru articol „oficiile poștale sucursale din Galați", anterioare primului război mondial.

Va fi vorba despre trei oficii sucursale. Despre oficiul „Galați — Sucursală" am mai amintit. Nu se cunoaște exact data înființării lui, prima semnalare scrisă din bibliografia consultată datînd din 1894[1]. Se mai știe că a fost desființat la 5 mai 1898[2] apoi reînființat între 1 octombrie 1907[3] și 30 august 1916[4]. Îmi sînt cunoscute trei ștampile ale acestui oficiu (fig. 1—3).

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Oficiul „Galați — Docuri" a fost înființat în decembrie 1891[5]; avem certitudinea funcționării lui cel puțin pînă în anul 1905. Fiind amplasat în zona portului, activitatea acestui oficiu (ca și a celor similare ce au funcționat în Brăila — tot „Docuri" — și în Constanța — „Port") prezintă un cert interes și pentru cei ce studiază istoria transporturilor poștale fluviale și maritime. În fig. 4 și 5 (fragmentar), prezint ștampilele ce-mi sînt cunoscute pentru acest oficiu. Ștampila din fig. 4 este cunoscută și cu tuș roșu, nu numai cu tuș negru ca în toate celelalte cazuri la care ne referim.

Cel de-al treilea oficiu poștal sucursal ce a funcționat la Galați în perioada analizată a fost cel numit „Galați — Bursă". Denumirea clarifică și amplasarea acestui oficiu în oraș. Dintre cele trei oficii prezentate, acesta pare a fi fost cel mai activ. Nu am găsit date privind durata lui de funcționare. Oricum, a apărut ulterior anului 1894, pînă în decembrie 1898, de cînd datează cea mai timpurie ștampilă ce-mi este cunoscută. A funcționat o perioadă îndelungată, apărînd și după primul război mondial, ceea ce nu exclude posibilitatea desființării și reînființării sale. În fig. 6—8 prezint trei ștampile ale acestui oficiu.

Fig. 4

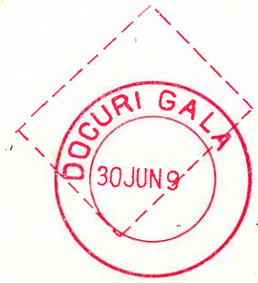

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Am lăsat la urmă ștampila cu indicația „Telefon Nr. 1" (fig. 9), a cărei existență a fost deja remarcată.[6]

Indiferent de destinația acestei ștampile, este cert că a fost destul de frecvent utilizată poștal, cel puțin între lunile aprilie-octombrie 1897, de cînd datează mai multe astfel de ștampile din colecția mea.

De fapt nici nu este un caz singular. Există ștampile cu indicația „Telefon", utilizate pînă în 1916, la Brăila și Pitești, poate și în alte localități.

---

1. Monitorul Oficial nr. 259 din 2 martie 1894
2. Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 5/1898
3. Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 19/1907, circulara 51.235
4. Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 18/1916, ciculara 55.222
5. Monitorul Oficial nr. 201 din 22 decembrie 1892
6. Filatelia nr. 2/1987 și apoi Filatelia nr. 8/1987 (Dr. ing. M. Șapira)

RĂZVAN RADU POPESCU

Mărcile poștei române la Constantinopol

Prin Legea din 9 ianuarie 1888, Statul Român înființase un serviciu de navigație denumit „Serviciul de Navigațiune Fluvială și Maritimă", scindat mai tîrziu în „Navigațiunea Fluvială Română" (NFR) și „Serviciul Naval Român" (SNR).

În toamna anului 1895, se deschide linia Constanța-Constantinopole, linie deservită atunci de două vase închiriate: „Meteor" și „Cobra" — avînd trei curse pe săptămînă.

Aceste vase transportau și corespondență atît la ducere cît și la înapoiere, pe baza convențiilor internaționale de reciprocitate în materie de transporturi poștale.

În acea epocă, o parte din marile puteri europene întreținеau agenții poștale atît la Constantinopol cît și în alte porturi ale fostului imperiu Otoman, pe baza așa-numitei „Capitulații", convenție în baza căreia puterile europene obțineau anumite drepturi pe teritoriul turcesc, ca de exemplu dreptul de jurisdicție pentru supușii țărilor respective. Aceste puteri obținuseră și dreptul de a înființa oficii poștale destinate a efectua serviciul poștal cu străinătatea.

Imperiul Otoman, a cărei organizare poștală era în general defectuoasă a trebuit să admită această știrbire a suveranității sale și astfel, rînd pe rînd, unele state europene au înființat astfel de oficii, atît din dorința de a contribui la organizarea unor legături poștale mai eficiente urmărind beneficii materiale ce i le rezerva importantul trafic poștal cu Orientul Apropiat, cum și dobîndirea unor poziții politice de prestigiu.

Austria, dominatoare a traficului dunărean, a fost prima țară care a organizat asemenea oficii de poștă, nu numai în porturi, dar și în interiorul imperiului.

În scurt timp au urmat acest exemplu Rusia, Franța, Anglia, Italia, Germania. Ba chiar Grecia și Egiptul au întreținut pentru scurtă vreme oficii poștale.

Majoritatea acestor oficii au funcționat — cu oarecari mici întreruperi, datorate războaielor — pînă în anul 1923, cînd în urma Tratatului de la Laussane, Turcia a recăpătat întreaga autonomie administrativă, „Capitulațiile" fiind suprimate și oficiile poștale ale puterilor europene închise.

În primăvara anului 1896 după ce linia de navigație Constanța-Constantinopole începuse să funcționeze, țara noastră caută să beneficieze și ea de privilegiile poștale care se bucurau alte state.

Spre deosebire de oficiile poștale ale celorlalte state, ce aveau birouri în oraș, scrisorile destinate pentru a fi expediate cu noul serviciu poștal românesc trebuiau să fi predate pe cele două vase, „Meteor" și „Cobra", cînd se aflau la Constantinopol.

Guvernul otoman, însă, se declară nemulțumit de acest nou serviciu poștal străin.

La început el caută prin diferite măsuri să îngreuneze și să împiedice astfel expedierea scrisorilor prin aceste vase.

Văzînd că nu reușește, se adresează direct Guvernului român și reușește să obțină suspendarea acestor două oficii poștale care de la data de 5 mai 1896, după o funcționare de două luni, au fost închise.

Iată acum mărcile întrebuințate de acest serviciu poștal. Mărcile au fost obținute prin supratipărirea mărcilor obișnuite aflate în circulație la acea vreme, emisiunea din 1893, filigran P.R., cu un supratipar de mînă, în tuș negru sau violet, specificînd noile valori în monedă turcă.

Avînd în vedere cele două culori cu care s-a executat supratipărirea avem două serii, și anume: 10 paras pe 5 bani, albastru, 20 paras, pe 10 bani verde, și un piatru pe 25 bani violet. La această emisiune întîlnim cele patru feluri de dantelură ce se observă la emisiunea ordinară, adică: $13^{1}/^{2} \times 11^{1}/^{2}$; $13^{1}/^{2} \times 13^{1}/^{2}$ și $13^{1}/^{2} \times 11^{1}/^{2}$.

Pentru obliterarea acestor mărci în oficiul poștal românesc a fost utilizată o ștampilă special confecționată în acest scop, purtînd în interiorul cercului cuvintele: „Poșta Română Cospoli" iar în partea superioară, cu caractere arabe: „Valabil numai pentru vapoarele românești".

Ștampila, aproape întotdeauna, a fost aplicată cu tuș violet.

Prezenta serie este foarte bogată în varietăți de erori și de supratipărire, supratiparul fiind aplicat cu o ștampilă de mînă.

TEODOR CUTLIC

PENTRU ÎNCEPĂTORI DAR ȘI PENTRU CEI AVANSAȚI

● *De avut în vedere că viitorul mărcii poștale depinde în mare măsură de răspîndirea francării mecanice și electronice și de apariția unor noi tehnici în comunicările poștale. Acestea pot deschide perspectiva pentru noi ramuri de colecționare, care este bine să fie abordate din prima perioadă.*

● *Ștampilele nu se decupează rotund. Cînd nu se păstrează pe plicuri sau întreguri circulate, decuparea pe fragment trebuie făcută pe cît posibil în formate regulate și pe cît posibil standardizate uniform.*

● *Întregurile poștale se colecționează ca atare și nu se decupează. Tăierea mărcilor fixe din întreguri, practicată cu decenii în urmă, a dus la degradarea și pierderea valorii filatelice a nenumărate întreguri interesante.*

● *În filatelie, și mai ales în cea de studiu, „rar" și „scump" nu sînt același lucru.*

● *Alcătuirea colecțiilor și — mai ales — a exponatelor, cere timp. Fac excepție exponatele ocazionale sau cu caracter de popularizare, la care materialul filatelic este disponibil sau lesne de procurat.*

● *În colecțiile tematice, inscripționările nu pot înlocui piesele filatelice. Golurile din desfășurarea planului se cer completate cu materiale corespunzătoare și nu cu texte.*

● *Să nu îndrumăm tinerii numai spre colecționarea de mărci neobliterate. Tot astfel, nu este deloc bine zis că o colecție filatelică trebuie să se limiteze numai la mărci. Alături de acestea, este bine ca începătorii să se obișnuiască a da atenție, și scrisorilor circulate, mai ales cînd poartă francaturi sau obliterări atractive, ieșite din comun. Cu timpul, acestea vor putea contribui la personalizarea colecției și vor putea găsi amatori la schimb.*

● *Nici într-un caz, ștampilele „șterse" sau incomplete nu se redesenează și nu se rectifică. Astfel de intervenții (așa zis „cosmetice") nu fac decît să ducă la declasarea pieselor respective cît și la depunctarea colecției în ansamblul ei.*

● *În colecțiile specializate sau de studiu, în cazul mărcilor cu varietăți de filigran, alături de piesele respective se pot monta și desenele filigranelor. Excesul de astfel de ilustrări nu este însă de recomandat.*

PRIETENII FILATELIEI

La 15 mai 1949, deci în urmă cu 40 de ani, ia ființă în cadrul Administației Poștelor și Telecomunicațiilor, unitatea comercială de stat cu profil filatelic sub denumirea de Oficiul Filatelic (pe scurt OFIL), devenit mai tîrziu I.C.S. Filatelia.

In acea vreme existau la noi în țară cîteva zeci de cercuri filatelice, dintre care patru-cinci în capitală; de altfel, foarte puține în raport cu numărul filateliștilor care — după o statistică destul de aproximativă — se ridica pe atunci la 9000. Activitatea acestor cercuri nu era coordonată de nimeni.

Cu ocazia primei expoziții filatelice ce a avut loc în republică (în marele hol al Palatului Telefoanelor) la 27 ianuarie 1950, în ziua vernisajului, directorul general al Administrației Poștelor și Telecomunicațiilor de atunci, regretatul M. Fârșirotu (și cel mai vajnic filatelist) în cadrul alocuțiunii sale arăta că „...se studiează înființarea Asociației Filatelice Populare, care să îndrumeze filatelia spre masele largi ale oamenilor muncii".

Intr-un articol al revistei „Filatelia" — organ al unității filatelice de stat în acea vreme — din martie 1951, am arătat că numai prin crearea Asociației Filatelice problema filateliei va putea fi rezolvată în țara noastră.

Toate unitățile P.T.T. aveau sarcina, prin dirigintele oficiului respectiv, să sprijine activitatea cercurilor filatelice, dar mai multă atenție se acorda comerțului filatelic de stat, prin ghișeele filatelice. In anul 1951 au mai fost înființate și o serie de magazine filatelice în București, Arad, Brașov, Cluj, Iași, Oradea, Ploiești, Sibiu și Timișoara.

Incercările, în ce privește Asociația Filatelică, se urneau greu. Văzînd că anii trec și că practic nu exista nicio certitudine în ce privește organizarea totală a mișcării filatelice, subsemnatul, care în cea vreme deținea (de la înființare) funcția de director al I.C.S. Filatelia, a inițiat înființarea cercului „Prietenii Filateliei" care trebuia să coordoneze activitatea filatelică din țara noastră pînă la crearea Asociației filateliștilor din România.

Primul comitet a fost format la 15 martie 1954 dintr-un număr de filateliști încercați și anume: prof. universitar Ion I. Antoniu, compozitorul Elly Roman (autorul și al unui cîntec închinat filateliei), maiorul Ion Zlate, ing. Titus Orădeanu, dr. Nicolae Tripcovici, Puiu Constantinescu, Teodor Cutlic și alții.

Concomitent a început și activitatea cercului filatelic „Bucur", ai cărui membrii se întruneau în fiecare duminică la sediul I.C.S. Filatelia. Nu peste multă vreme, cu sprijinul sindicatului, unele ședințe de conferințe și schimb au avut loc în Casa de Cultură a Sindicatelor din București, situată, în acea vreme, în Bulevardul Gh. Gheorghiu Dej.

Sediul de vară al cercului a fost inaugurat la 30 mai 1954, în parcul Herăstrău, în umbrarul bibliotecii B a parcului — deschis zilnic, inclusiv duminica. Festivitatea de deschidere, a fost transmisă în direct de posturile noastre de radio.

Comitetul cercului „Prietenii filateliei", care în urmă cu zeci de ani îndeplinea sarcina Asociației Filateliștilor de astăzi, a sprijinit înființarea cercurilor filatelice și în diferite orașe din țară: amintesc pe cele din Deva, Brașov, Arad, Iași și Cluj.

Activitatea cercului „Prietenii filateliei" a încetat o dată cu înființarea Asociației Filateliștilor din România.

Iată o pagină mai puțin cunoscută din istoria filateliei în țara noastră înainte de înființarea Asociației Filateliștilor.

TEODOR CUTLIC

Filigranul „X linie" la emisiunile uzuale 1920 - 1927

1. GENERALITĂȚI

Ca și alte hîrtii de valoare (bancnote, diverse formulare oficiale și acte, etc.) unele mărci poștale sînt tipărite pe hîrtie cu filigran. Filigranul se realizează cu scopul principal de a face dificilă o eventuală tentativă de falsificare a respectivei hîrtii; în afară de aceasta, filigranul oferă o personalizare a hîrtiei. Este cunoscut faptul că din punct de vedere al formei, filigranul reprezintă motive geometrice, litere și cifre, elemente heraldice, flori și animale, etc. În unele situații, pe marginea colilor de hîrtie apare numele firmei producătoare (Johannot et Comp. etc.).

2. DENUMIRE

În toate aceste situații, enumerate mai sus, filigranul implică intenție. Se realizează în mod voit pentru scopurile arătate anterior.

La emisiunea de mărci uzuale din anii 1920—1927, se întîlnesc mărci cu filigran sub forma unei linii orizontale sau verticale. Acest tip de filigran apare în mod accidental în procesul tehnologic de fabricație al hîrtiei, fără să fie rezultatul unor acțiuni intenționate ale producătorilor. Marcel Dănescu, într-o excelentă lucrare filatelică, „Filatelia de la A la Z", deosebește două tipuri de filigran: cel natural (realizat în pasta de hîrtie încă umedă) și pseudofiligranul (realizat în hîrtia uscată prin imprimare în sec.). Filigranul mărcilor „Uzuale" nu se încadrează perfect în nici unul din tipurile arătate mai sus. Se apropie ca realizare de cel natural, dar îi lipsește caracterul intenționat. De aceea ar fi indicat ca acest filigran să poarte denumirea de filigran tehnologic.

Cu tot caracterul de apariție neintenționată al acestui filigran, frecvența relativ ridicată de apariție ne îndreptățește să îi acordăm atenția cuvenită. Dacă ar fi fost vorba de o apariție întîmplătoare, la un număr foarte restrîns de mărci, a unor dungi transparente (așa cum de exemplu filatelistul cehoslovac Fr. Novak semnala cu ani în urmă apariția unui semicerc, bănuit a fi urma unui cap de șurub, la mărcile „Spic de grîu) ar fi fost cu totul altceva. Astfel de situații ar fi simple curiozități, ce nu oferă mărcii poștale caracterul de varietate. În acest mod ne-am apropiat de o problemă mai delicată, de diferența între varietate și rebut. Problemă dificilă, larg dezbătută în presa filatelică, nu este încă pe deplin lămurită. Iată că mărcile emisiunii „Uzuale" din anii 1920—1927, cu abateri în cazul hîrtiei de la tipul standard, sînt rezultatul unor imperfecțiuni tehnice din procesul tehnologic de fabricație al hîrtiei. Deci, în ultimă instanță, poate rebuturi din punct de vedere tehnic. Ar fi o gravă eroare să le considerăm rebuturi și din punct de vedere filatelic!

3. LOCUL FILIGRANULUI TEHNOLOGIC ÎN FILATELIA EUROPEANĂ ȘI ROMÂNEASCĂ

Filigranul tehnologic nu este un caz singular nici în filatelia europeană, nici în cea românească. Astfel, se poate constata o asemănare între filigranul mărcilor „Uzuale" și cel al primelor mărci austriece, cunoscut sub denumirea de filigran Ladurner. La mărcile românești, emisiunea „Spic de grîu", în afară de filigranele PR, stemă și Johannot et Comp. are și filigran tehnologic. Același filigran îl întîlnim și la emisiunea „Asistență socială" din 1921 precum și la unele emisiuni de după 1948.

4. PREZENTARE ȘI FORME DE RECUNOAȘTERE

Filigranul tehnologic apare sub forma unei linii orizontale sau verticale, pe un rînd întreg al unei coli de 100 mărci, dar nu la toate colile. În această situație, coeficientul de raritate față de marca tip este imposibil de determinat în mod precis. Oricum, el este mai mare decît 1 : 10. Filigranul se recunoaște ușor, privind marca în zare, nefiind nevoie de introducere în benzină sau de folosirea filigranoscopului. În afară de transparență, filigranul se identifică și după ușoare urme în relief — un șanț foarte fin — în masa hîrtiei, deci o subțiere a grosimii hîrtiei în zona filigranului.

5. CAUZELE PRODUCERII

Este regretabil faptul că literatura filatelică românească nu conține prea multe date documentar-tehnice referitoare la emisiunile „Uzuale". Astfel, nu se cunoaște nici măcar data punerii în circulație a seriei de bază, nemaivorbind de tirajele intermediare. Dacă vom cunoaște numele furnizorului de hîrtie, caracteristicile tehnice ale hîrtiei, dotarea tehnică a furnizorului și tehnologia de fabricație, s-ar putea elucida multe din problemele ridicate de filigranul tehnologic.

Trebuie spus de la început că prin cunoașterea datelor de mai sus, toate cauzele producerii filigranului tehnologic, care se vor prezenta mai jos, sînt simple ipoteze, neputînd avea dovezi certe asupra autenticității lor.

Umbra de îndoială care planează asupra lor se ridică parțial în măsura în care modelul prezumtiv care se prezintă răspunde la problemele ridicate de filigranul tehnologic și eventual lămurește cazurile particulare.

În procesul tehnologic de fabricație a hîrtiei, apariția filigranului tehnologic, poate să fie determinată de imperfecțiuni ale instalației la trecerea masei de hîrtie printre sita metalică și cilindrii egutori (trecere necesară eliminării apei din masa de hîrtie) sau de trecerea printre cilindrii de polisare.

Sita metalică deasupra căreia trece masa de hîrtie poate avea o bară defectă, care la înlocuire să fie de un diametru mai mare decît cel inițial. În această situație, în masa de hîrtie se va imprima în relief, parțial, acea bară. Chiar la înlocuire cu o bară de același diametru pot apărea diferențe datorate uzurii barelor din sită față de bara nouă. Același efect poate să apară în masa de hîrtie și cînd sita metalică se consolidează în cîmp, se înădește sau din cauza ramorsării marginale a sitei.

Cilindrii egutori, care presează asupra pastei de hîrtie în momentul trecerii ei deasupra sitei, pot avea un cordon de sudură insuficient finisat la o înădire pe generatoare.

Cilindrii de polisare, îmbrăcați în pîslă, pot avea cusături de înădire după o generatoare sau proeminențe pe înfășurătoare, din cauza urzelii. Trebuie spus că filigranul natural (obișnuit) apare datorită unor proeminențe special montate (avînd forma dorită) pe cilindrii egutori.

Afirmația regretatului filatelist O. Boehm, potrivit căreia filigranul X ar apărea din cauza legării a 2 raste de filigran PR (se referea la emisiunea „Spic de grîu", ar putea fi reanalizat prin prisma celor arătate mai sus.

Fără a avea pretenția de a epuiza cauzele s-au enumerat nu mai puțin de 8 posibilități de producere a filigranului tehnologic.

Faptul are mai puțină importanță. Important este dacă aceste cauze pot oferi explicații satisfăcătoare problemelor ridicate de filigran.

6. EXPLICAREA UNOR ASPECTE DEOSEBITE ALE FILIGRANULUI TEHNOLOGIC

a. *Urme în relief*

Unul din elementele de identificare ale filigranului tehnologic, după cum s-a spus deja, este o ușoară urmă în relief. Din punct de vedere al structurii hîrtiei, filigranul reprezintă o micșorare a densității hîrtiei într-o anumită zonă, prin reducerea masei de fibră pe unitatea de suprafață (hîrtia fiind considerată în acest caz bidimensională). Aceasta este explicația tehnică pentru transparența filigranului. Urma în relief se poate explica prin faptul că nefiind vorba de un act intenționat, procesul de fabricație nu cuprinde și o operație care să atenueze diferențele de grosime în zona filigranului, așa cum se întîmplă în cazul hîrtiei cu filigran natural obișnuit.

Mărcile cu filigran tehnologic fără urme în relief (cazuri mai puține) sînt rezultatul unor „imprimări" mai puțin pregnante, care s-au autoatenuat în cadrul procesului tehnologic.

b. *Predominarea poziției orizontale sau verticale a filigranului*

În general, la mărcile „Uzuale" bust mare, predomină poziția verticală a filigranului, iar la cele „bust mic", cea orizontală. Poziția filigranului depinde de modul de debitare al hîrtiei în coli și introducerea acestora în mașina de tipărit.

c. *Filigranul dublu, oblic și două filigrane perpendiculare*

Filigranul dublu poate să apară datorită a două bare consecutive din sita metalică. Cel oblic este generat, în general, de înădiri la sită sau pîsla de pe cilindri, care se fac de obicei oblic. Poate să fie cauzat și de consolidarea sitei cu o bară oblică.

Două filigrane perpendiculare, fapt semnalat în literatura noastră filatelică, pot să fie cauzate de sită (două bare perpendiculare) sau de cilindrii îmbrăcați în pîslă (o înădire și un fir din urzeala longitudinală).

d. *Frecvența de apariție*

După cum s-a spus deja, nu toate colile de mărci au filigran. Faptul este explicabil dacă ne gîndim că lungimea sitei metalice variază între 7—10 m, deci pasul de apariție al unui filigran este de 14—20 m. Același lucru se întîmplă și la cilindrii egutori sau cei de polisare care au diametre de 2—2,5 m.

e. *Lipsa filigranului la hîrtia de război.* Hîrtia de război, avînd un grad mai grosier de măcinare, nu a fost influențată de imperfecțiunile instalației care produc în general filigranul tehnologic. Altă cauză poate fi și aceea a folosirii altei linii tehnologice. Această din urmă posibilitate conduce la ideea folosirii unor instalații perfecționate sau în foarte bună stare tehnică. Cum hîrtia de război este o hîrtie de calitate inferioară... ipoteza este mai puțin probabilă.

7. Concluzii

Avînd în vedere diferența între filigranul tehnologic și cel obișnuit, hîrtia mărcilor „Uzuale" ar trebui considerată o hîrtie fără filigran. Dar ca și denumirea propusă — cea de filigran tehnologic — în practica filatelică faptul are mai puțină importanță.

Problema este alta ; literatura noastră filatelică conține unele clasificări ale filigranului după dantelură. Eroarea (și nu este o eroare filatelică cu toate că ne referim la filatelie) constă în faptul că se clasifică și se cotează filigranul

după o operație, dantelarea, care are loc mult după nașterea filigranului, fiind una din ultimele operații în procesul de fabricație al unei mărci poștale și care nu influențează cu nimic filigranul. A spune că există o legătură între dantelura C și filigran este același lucru cu a spune că există o legătură între filigran și o obliterare Tecuci.

O marcă dantelată C cu filigran este rară (poate) datorită dantelurii, nu legăturii acesteia cu filigranul. Din momentul debitării hîrtiei în coli, pe coala respectivă se poate imprima oricare din valorile emisiunii, în orice culoare, tip sau dantelură. Hîrtia nu influențează cu nimic acest lucru.

Interesant, în schimb, ar fi de stabilit pe fiecare valoare în parte, la ce tipuri de hîrtii apare filigranul.

Filigranul tehnologic este una din problemele pe care le ridică emisiunea „Uzuale" 1920—1827 : emisiunea care prin varietățile și implicit dificultățile pe care le aduce cu ea în peisajul filatelic românesc devine foarte frumoasă, foarte interesantă, mai puțin cunoscută, mai puțin înțeleasă și de aceea, pe nedrept, mai puțin apreciată.

CRISTIAN SCĂICEANU

Pe scurt

În publicația „TELEGRAFUL și POȘTA" (nr. 9/1968, p. 142—144) se începe un „serial" de îndrumări cu caracter poștal, numeroase „episoade" fiind preluate mai apoi „ad litteram" de multe din legile și regulamentele vremii. Amintim astfel capitolele : despre scrisori, despre taxarea scrisorilor, despre manipularea scrisorilor prezentate, despre aplicarea sau lipirea mărcilor pe scrisori, despre împachetarea scrisorilor, despre primirea și expedierea convolutelor oficiale, despre manipulația pachetelor de poștă ușoară sosită, despre pachetele, scrisorile și convolutele oficiale sosite în tranzit, despre grupuri și pachete prezentate spre expediere, despre grupuri și pachete de valoare oficiale prezentate, despre taxarea obiectelor pentru poșta grea, despre manipularea grupurilor, pachetelor și scrisorilor de valoare, despre taxarea ștafetelor, despre abonarea persoanelor la diligențe, despre abonarea la ziare, etc.

Primul telegraf de pe teritoriul țării noastre a fost înființat în anul 1854 și funcționa între Giurgiu și București, fiind realizat de către francezul Lamy, căpitan de geniu, comandant al detașamentului de geniu francez ce opera în Bulgaria.

Al doilea telegraf de pe teritoriul nostru a fost înființat tot în anul 1854 și funcționa între Predeal și București, fiind realizat de armata austriacă.

În noiembrie 1854 se deschide la București prima școală din ramura poștelor și telecomunicațiilor. Ea a fost destinată asigurării necesarului de telegrafiști români și a avut o durată de șase luni (pînă în aprilie 1855) fiind organizată la sugestia și cu metodologia căpitanului francez Lamy. Acesta inițial ceruse o durată de doi ani pentru ținerea cursurilor.

Deși au fost prevăzute 15 locuri, la examenul de admitere s-au prezentat doar 7 candidați, aceasta din cauza rigurozității condițiilor de admitere care prevedeau : „Se va cere de la concurenți dovadă prin osebit examen de cunoștințe cuprinzătoare cel puțin cu cele ce se urmează în șase clase gimnaziale și mai ales de cunoștința limbei franceze și a limbei germane ; însă deși în aceasta din urmă elevul nu va avea deprindere în vorbire, va trebui cel puțin să știe a ceti și a scrie literele germane".

Mophila-Salon

Filatelia modernă și-a manifestat prezența la expozițiile internaționale începînd cu expoziția specializată MOPHILA—Hamburg în 1985 și cu participarea la expoziții mondiale sub patronajul FIP din anii următori.

În baza experienței cîștigate și după multe deliberări, FIP a elaborat „Liniile directoare pentru realizarea unui *salon* MOPHILA la expozițiile FIP". Aceste linii directoare, apărute concomitent cu celelalte directive pentru participanții la expozițiile FIP, au fost publicate în Buletinul intern FIP de informații FLASH din martie 1989, din care redăm traducerea integrală a textului.

Articolul 1 — Aplicabilitate

În vederea promovării colecționării de mărci poștale și prezentării unor căi noi creative și inovatoare în modul de tratare a mărcilor și documentelor poștale precum și pentru a evidenția atracția studiilor filatelice ale prezentului ca mijloc de documentare asupra culturii, istoriei și gîndirii epocii actuale, F.I.P. trasează următoarele linii directoare :

F.I.P. recomandă organizarea de Saloane MOPHILA în Clasa Experimentală a expozițiilor F.I.P. Modul de organizare al unui asemenea Salon rămîne la latitudinea organizatorilor fiecărei expoziții. Spațiul afectat trebuie să cuprindă cel puțin 50 panouri, dar nu mai mult de 150 panouri, cîte 3 la 5 panouri fiecărui exponat.

Articolul 2 — Condiții de participare

Nu există împărțiri pe clase, grupe sau grade.

Expozanții pot fi colecționari individuali sau grupe de colecționari de orice vîrstă, instituții membre sau nemembre ale F.I.P.

Dacă înscrierile depășesc spațiul alocat, se va acorda preferință primilor înscriși.

Articolul 3 — Conținutul exponatelor

Exponatele pot prezenta mărci și documente poștale emise în ultimii zece ani, în modul liber ales de către expozant. Acestora le este permis să aleagă orice formă de colecție filatelică avînd legătură directă cu subiectul ales și obiectul expus.

Exponatele pot fi dezvoltate cronologic, tematic sau în orice alt mod. Modul de prezentare este total la alegerea expozantului. În orice caz, exponatul trebuie să conțină o introducere.

Articolul 4 — Taxe

Nu se vor percepe taxe de participare pentru exponatele prezentate în Saloaele MOPHILA. Costul trimiterii exponatelor va fi suportat de expozant. Restituirea exponatelor se va face potrivit art. 51 din GREX.

Articolul 5 — Înscriere și acceptare

Anunțarea organizării unui Salon MOPHILA trebuie inclusă în regulamentul propriu al expoziției (I.R.E.X.) *. Înscrierea pentru participare trebuie prezentată comisarului național al țării în care solicitantul este rezident. Comisarul va transmite această cerere împreună cu cererile pentru celelalte clase de competiție. Conducerea expoziției va decide dacă o cerere este acceptată sau respinsă.

Articolul 6 — Prezentare și evaluare

Salonul MOPHILA trebuie amplasat într-o zonă ușor de vizitat a expoziției, nu neapărat lîngă sau printre exponatele claselor de competiție.

Nu se va face nici o evaluare de către juriul expoziției. În schimb, este prevăzută o apreciere liberă de către publicul vizitator. În acest caz, conducerea expoziției, va asigura înmînarea respectivelor formulare de vot.

* I.R.E.X. (Individual regulation for the exhibitions) = Regulamentul special al expozițiilor.

ISTORIA FILATELIEI ROMÂNEȘTI

Am arătat importanța expozițiilor în desfășurarea vieții filatelice (v. „Almanah Filatelic — 1987", pag. 157), relatînd modul în care au decurs primele expoziții filatelice de la noi.[1]) Am subliniat seriozitatea cu care a fost pornită încă din secolul trecut acțiunea de organizare a acestor manifestări, care au situat România printre țările cu astfel de activități în domeniul filatelic. Redăm, în continuare, aspecte de la expozițiile ce au urmat.

Trecuse mult timp de la organizarea primei expoziții filatelice din România — mai exact 29 de ani — cînd filateliștii timișoreni reuniți în asociația „Clubul Filatelic" de sub conducerea dr. Carol Urmenyi s-au decis să deschidă o expoziție de rang național, cu care ocazie să-și desfășoare lucrările și un simpozion filatelic.

Manifestarea se înscria pe linia urmărită de colecționarii din noile provincii, anume de a strînge legăturile cu colegii din vechile provincii și de a se cunoaște mai bine cu acest prilej. În timpurile acelea, în România se conta pe un număr destul de mare de filateliști.

Expoziția filatelică din Timișoara a fost deschisă în zilele de 22—25 septembrie 1923 și a avut un mare ecou. Ea a fost patronată moral și material de B. Fiatska și C. Urmenyi. Cu acest prilej are loc și o premieră: este bătută o frumoasă medalie — prima medalie cu subiect filatelic din România — care prezintă pe avers reproducerea celebrei mărci de 27 Parale „Cap de Bour", iar pe revers o ramură de măslin sub a cărei arcuire se află înscrisul PENTRU MERITE FILATELISTE ȘI PARTICIPAREA LA EXPOZIȚIE.

De un deosebit succes s-a bucurat și simpozionul filatelic la care au conferențiat trei mari filateliști, toți dintre oaspeți, anume:

— George Matheescu, primarul orașului Sinaia, care a făcut o prezentare a vechilor mărci poștale românești;

— Rudolf Zoscsak, marele expert filatelic bucureștean, care a vorbit despre colecționarea specializată a mărcilor poștale românești;

— Dr. Adalbert Szalay, cercetătorul filatelic sibian, care a subliniat raritatea mărcilor românești cu supratipar.

Apare evident faptul că tematica generală era pusă în slujba facilitării unui contact mai strîns între miile de colecționari bănățeni și marca poștală românească, ce se găsea mai rar în acele timpuri în noile provincii, fiind deci mai puțin cunoscută.

La expoziție, în afara localnicilor, au expus următorii invitați: George Matheescu—Sinaia, Adalbert Szalay și Geza v. Jakots, cu toții personalități marcante în filatelia noastră. Nu dispunem de alte detalii privitoare la exponatele prezentate.

Epoziția Timișoara — 1923 a prilejuit și un important schimb de informații între vizitatorii sosiți cu acest prilej în Banat. Un an mai tîrziu, George Mateescu-Sinaia își amintea; „O deosebită plăcere a provocat în rîndurile tuturor participanților, prezența compatriotului nostru Sibiescu (Constantin n.n.), stabilit de multă vreme în Franța și care s-a întors în țară pentru ca să ia parte la această sărbătoare". Iar Carol Schafhütl scria după 23 de ani (în revista „Filatelia", nr. 47 din 1 decembrie 1946) următoarele 1 „Expoziția a fost vizitată de o serie de negustori și colecționari din București, Iași, iar străinătatea a fost reprezentată prin Dr. Rosenthal și Sibiescu din Nisa". Tot el publică și o fotografie cu unii participanți la festivități: Zoscsak, Urmenyi, Matheescu, general Ressel, ing. Corciovă, C. Schafhütl, Felix Grun, Birner, Angelescu, dr. Baroncea, Wilems, ing. Vergoti, dr. Szalay, Gebauer ș.a. Din păcate, calitatea fotografiei nu permite reproducerea ei în bune condiții.

Expoziția din 1923, în afară de faptul că a deschis seria expozițiilor filatelice după Marea Unire din anul 1918, și-a atins întru totul scopul propus: acela de reflectare a Unirii și pe plan filatelic, anume printr-o mai bună cunoaștere a mărcii românești și prin legarea unor cunoștințe și prietenii ce aveau să contribuie la ridicarea mișcării noastre filatelice.

EXPOZIȚIA BUCUREȘTI — 1924

Un an după expoziția de la Timișoara, s-a hotărît să se deschidă o nouă expoziție națională la București. Dar, mai bine să redăm prezentarea ei făcută în presa vremii (respectiv în revista „Echange Club Roumain", nr. 5 din 1 iulie 1924).

„În zilele de 2—5 octombrie 1924 va avea loc la București a 2-a expoziție filatelică din România și prima din București (referire la perioada postbelică, n.n.). Dacă prima, aceea din Timișoara, a avut un succes desăvîrșit, cu atît mai mult sîntem în drept să ne așteptăm ca expoziția din anul acesta să întreacă toate așteptările. Și într-adevăr „Cercul Filateliștilor din București", ca și „Societatea Comercianților de mărci din România" au luat toate măsurile pentru a asigura un mers excelent expoziției. Atît doar că durata ei va fi prea mică pentru afluența pe care o prevedem. Dar credem că experiența din anul acesta va fi hotărîtoare pentru a arăta interesul mereu crescînd ca pe viitor să arate o mai mare solicitudine acelora care nu

pot examina rarităților și frumusețile filatelice decît îndărătul geamurilor de sticlă ale expozițiilor. De asemenea credem că această expoziție va arăta cît s-au înșelat aceia dintre filateliști care ezită să se prezinte la o expoziție crezînd că nu vor găsi un public care să-i înțeleagă, și-i vor determina astfel încît expoziția viitoare să cuprindă pe absolut toți filateliștii curenți din România".

Odată cu apropierea datei deschiderii expoziției, crește și „temperatura" urărilor. Iată ce scria Emil Fulda în luna septembrie a aceluiași an în revista

„România Filatelică“ (nr. 9 din septembrie 1924). „Noi cei grupați în jurul „României Filatelice“, în numele tuturor acelora cărora le este dragă și le este scumpă filatelia, îi dorim (expoziției n.n.) tot succesul ; vrem ca filatelia românească să stea pe picior de egalitate cu filatelia celorlalte țări. Strigăm, împreună cu cei ce vor vizita prima expoziție română : Trăiască filatelia română ! Trăiască filateliștii români !“

●

Se pare că entuziasmul sub care a fost lansată ideea expoziției din anul 1924 a fost răsplătit pe măsură. Dar să vedem în continuare modul în care s-au desfășurat lucrurile și care au fost rezultatele. Menționăm, din nou, că datele primare ce le-am pus cap-la-cap pentru a reda evenimentele ne-au parvenit greu, pe căi ocolite, fapt pentru care sîntem bucuroși să le reîncredințăm tiparului și astfel să poată fi — pe viitor — mai ușor abordabile.

Expoziția filatelică București 1924 a fost amenajată în două dintre saloanele „Liedertafel“ din strada Academiei 10, special amenajate pentru a sublinia caracterul festiv al evenimentului. La expoziție au fost formate patru „secțiuni“ :

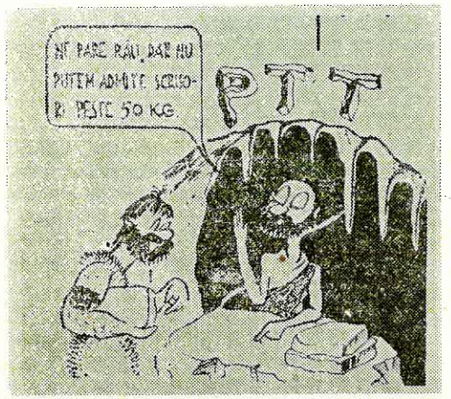

a) colecții speciale de mărci poștale românești ;

b) colecții de mărci poștale din Europa ;

c) colecții de mărci poștale din restul continentelor ;

d) colecții alcătuite de filateliști a căror vîrstă nu depășește 18 ani. Să reținem că tineretul, pentru prima oară în filatelia noastră, dispunea de un sector special, cu judecăți de valoare specifice secțiunii respective.

Nu am reușit să găsim nici o fotografie a sălilor, dar credem că materialul din cele patru secțiuni a fost expus fie pe mese acoperite cu capace-fereastră din sticlă, fie așezat direct sub sticla mesei. Sigur că unele exponate (ne referim îndeosebi la acela al lui George Matheescu-Sinaia, dar și la altele) mai erau expuse sub formă de tablouri, mod de prezentare pe care îl găsim pînă prin anii 1932.

Manifestările s-au desfășurat după următorul, program, popularizat din timp și urmărit — se pare — în mod riguros [2].

— Joi 2 octombrie (1924). Primirea la gară a vizitatorilor din provincie, primire asigurată de delegați ai ambelor asociații. Seara la orele 20^{30} recepție dată în onoarea vizitatorilor oficiali ai expoziției (invitați) la restaurantul „Iordache“ din strada Covaci, local celebru în vremea aceea.

— Vineri 3 octombrie. Inaugurarea solemnă a expoziției la orele 10^{30}, cu participarea numai a invitaților. După-amiază la ora 14^{30}, expoziția a fost deschisă pentru marele public.

— Sîmbătă 4 octombrie. Vizitarea în continuare a expoziției și desfășurarea congresului comercianților.

— Duminică 5 octombrie. La ora 13^{00} banchetul de adio la restaurantul „Iordache“, La ora 17^{00} tragerea loteriei speciale și distribuirea premiilor. La ora 18^{00} închiderea expoziției.

Ca premii au fost acordate — de către organizatori și alți mari filateliști — următoarele : diplome de onoare, medalii, mărci poștale, albume, precum și diferite accesorii filatelice.

Menționăm, tot ca pe o noutate, și categoria materialelor expuse : mărci poștale, plicuri, cărți poștale, albume, cataloage și accesorii filatelice. Amintim deasemeni stipulațiile afișate în mod expres : „În cadrul expoziției nu sînt admise tranzacții filatelice sau de orice altă natură“. Era în anul 1924.

Expoziția a prilejuit cel mai mare festival filatelic de pînă atunci (înregistrat la noi). Puteau fi văzute peste 25 de exemplare din prima emisiune „Cap de bour“, peste 250 din a doua emisiune „Cap de bour“, zeci de coli întregi din emisiunile „Principatele Unite“ etc. Dar și alte materiale, care ar uimi și încînta chiar și astăzi pe filateliștii tradiționali, puteau fi admirate în colecțiile celebre pe acele vremuri, aparținînd nu mai puțin cunoscuților colecționarii George Matheescu-Sinaia, ing. Ștefan I. Corciovă, C. R. Geblescu, Bela Fiatska, Rudolf Zoscsak, Geza v. Jàkots (Sibiu), av. George Angelescu. La aceste colecții de filateliști maturi, s-au adăugat și colecțiile de tineret.

Despre conținutul colecțiilor ne rezumăm să citîm din amintirile lui S. Lupovici, singurul filatelist de la care ne-a parvenit o descriere a exponatelor [3].

„S-a remarcat în primul rînd un splendid exemplar ștampilat de 81 Parale din prima emisiune „Cap de bour“ aparținînd lui George Matheescu-Sinaia, care a mai expus 12 exemplare din aceeași serie, precum și peste 100 de exemplare din cea de a doua emisiune „Cap de bour“. El mai deținea o colecție completă România, compusă din : unicate, perechi, blocuri de patru sau multiple, precum și coli (printre care 5 și 40 Parale „Cap de bour“, seria „Principatele Unite“ ș.a.). Mărcile poștale erau prezentate fie neștampilate, fie ștampilate sau pe corespondență.

Un al doilea exemplar ștampilat de 81 Parale „Cap de bour“, excepțional de frumos și acesta, aparținea colecției C. R. Geblescu, care mai deținea încă patru exemplare (în total 5) din prima emisiu-moldoveană și peste 50 din cea de a doua. El a expus și nenumărate litografiate — „Favoriți“ și „Barbă“ — printre care se remarca o scrisoare francată cu 3 mărci de 50 Bani „Barbă“.

Curios, dar între atîtea exponate valoroase și pline doldora de mari rarități și piese deosebit de scumpe, succesul expoziției l-a constituit colecția inginerului Ștefan I. Corciovă care a expus „România în blocuri de patru, la zi“. Martorii oculari au omis să ne transmită, peste vreme, în ce anume a excelat această colecție pentru a capta atenția și sufragiile unanime ale vizitatorilor, astfel că nu putem decît doar să bănuim cauza : anume impactul cu noul mod — mai bine zis cu noua modă — de colecționare în blocuri de patru. Arătam într-un capitol anterior că imediat după primul război mondial a fost lansată moda unor astfel de colecții, în fapt susținută persuasiv de negustorii de mărci care se aflau în posesia unor mari stocuri de mărci poștale neștampilate ca urmare a tranzacțiilor (uneori veroase) încheiate în acea perioadă tulbure a primei conflagrații mondiale. Fie-ne permis să credem că în aceasta ar fi putut justifica „clou“ul expoziției din anul 1924. Timpul a trecut, dar moda — mai puțin fervență, e drept — se mai continuă și astăzi.

Din altă sursă de informații ar rezulta că inițiativa ținerii expoziției BUCUREȘTI — 1924 ar fi revenit generalilor Carol Ressel și Rîmniceanu, de la „Intim-Club“. Nu avem date certe despre un congres filatelic ținut concomitent cu expoziția.

Dintre materialele emise cu prilejul expoziției din anul 1924 au ajuns pînă la noi doar medaliile [4], nefiind însă exclus ca în decursul timpului să mai găsim și alte diferite referiri ocazionale, așa cum am găsit de la celelalte expoziții [5].

Luînd în considerare referirile (multe puține) cîte ne-au parvenit în timp, putem totuși afirma că manifestarea filatelică BUCUREȘTI — 1924 a constituit o certă reușită expozițională, prima — la București — după aceea din anul 1894 care avusese un caracter de premieră.

EXPOZIȚIA „SIBIU — 1930“

Entuziasmul primelor expoziții filatelice organizate după Marea Unire (Timișoara — 1923 și București — 1924) ca și promisiunile de periodicizare s-au stins destul de repede în fața greutăților organizatorice întîmpinate cu ocazia unor astfel de manifestări. Cercurile filatelice erau destul de neomogene și, în plus, în București filateliștii erau împărțiți în vreo trei-patru astfel de cercuri, fiecare dintre ele nu îndeajuns de dezvoltat pentru a-și asuma sarcina propusă (fie ea chiar dorită) de a organiza anual cîte o expoziție filatelică de interes național.

Abia după șase ani, un cerc ceva mai puternic, unit și întrunind cîțiva mari filateliști (am numit cercul „Societatea Philatelică din Sibiu“) a luat inițiativa

organizării unei noi expoziții filatelice. Într-un articol memorialistic citat anterior, Carol Schafhütl scria: „A treia expoziție a fost bine vizitată, astfel că a făcut mulți adepți noi, iar din vechii colecționari au fost mulți care au reînceput a colecționa".

Expoziția a fost deschisă în perioada sîmbătă 30 august — vineri 5 septembrie 1930. În afara afișului inaugural și a unei fotografii cuprinzînd pe 25 dintre participanții și vizitatorii expoziției (așezați în fața muzeului Bruckental) nu am găsit alte materiale din care să rezulte cu certitudine măcar colecționarii care au expus, precum și titlurile exponatelor, dacă nu și o descriere a lor.

Doar din amintirile lui Matheescu-Sinaia știm că acest mare colecționar a fost printre expozanți, participînd cu exponatul său abia sosit de la Berlin, purtînd titlul: „Primele emisiuni Moldova, 1858 Cap de Zimbru și timbre vechi românești".

Rămîne ca asemenea „pete albe" ale activității cercurilor filatelice din provincie să fie elucidate de cercetătorii filatelici din localitatea respectivă, care fie din unele mărturii, fie prin cercetarea presei locale a timpului — ambele inaccesibile nouă — să completeze datele atît de necesare despre activitatea filatelică din trecut.

EXPOZIȚIA „EFIRO" BUCUREȘTI — 1932

Odată cu această expoziție intrăm într-un domeniu presărat cu certitudini, întrucît asemenea manifestări tind să fie metodic consemnate în presa filatelică, începînd cu faza de programare și organizare, apoi cu expoziția propriu-zisă și, în fine, cu cronici de specialitate privind evenimentul.

Anul 1932 a marcat împlinirea pe de o parte a 75 de ani de la emiterea primelor mărci poștale românești, iar pe de alta a 70 de ani de la unificarea și reorganizarea poștei din Principatele Române. Pentru sărbătorirea acestor evenimente s-a hotărît organizarea celei mai reprezentative expoziții filatelice de pînă atunci, denumită „EFIRO" prin abrevierea celor trei cuvinte din titulatura adoptată[6].

Pentru prima oară o expoziție filatelică românească se situa, datorită amploarei acordate, în atenția mișcării filatelice mondiale. Popularizarea expoziției și a pregătirilor în curs de desfășurare, ca și chemarea către masa filateliștilor s-a făcut prin revista „Tribuna filatelică" și, parțial, prin revista „Filatelia pentru toți". „Asociația Filateliștilor din România" a contribuit și ea cu o subvenție de 2 000 lei și trei medalii de aur, argint și bronz. O bună propagandă s-a făcut și prin utilizarea unor ștampile mecanice publicitare cu îndemnul: „Vizitați expoziția / filatelică română / EFIRO / 20—30 noembrie 1932".

Precizăm că atît asupra datelor de desfășurare ale expoziției (propusă inițial pentru luna iulie, apoi pentru octombrie, amînată pentru 12—21 noiembrie în materialele preliminare, pentru ca în final să aibă loc între 20—30 noiembrie 1932), cît și asupra diferitelor comitete și comisii au existat destule fluctuații.

Expoziția s-a deschis duminică 20 noiembrie și a durat 10 zile — pînă miercuri 30 noiembrie 1932 — în noul „Palat al Fundațiunei Academiei Române", cum se numeau Sălile Dalles pe atunci. Intensa și susținuta publicitate, precum și prestigioasa participare au asigurat un mare și neașteptat succes de public.

Comitetul de organizare a expoziției se afla sub președinția lui George Mateescu-Sinaia, cunoscutul colecționar al mărcilor poștale clasice românești, și întrunea pe Alexandru Dojan—Aldo, gen. D .Pappasoglu, ing. G. Cîrnu Munteanu și loc. col. V. Panaitescu.

Comitetul expoziției (juriul) era prezidat de Constantin Minescu, ajutat de conf. univ. col. D. Simici ca vicepreședinte și Eduard Cohen ca secretar. Juriul era compus — practic — din marile personalități ale filateliei române, ca: prof. Victor Anastasiu (București), dr. Stelian Bellu (București), Zoltan de Franyo (literat, Timișoara), K. Gebauer (Brașov), dr. Egon Gundhart (Sibiu), dr. Luca Horescu (București), F. Hornung (Brașov), prof. Julius Kardoș (Reșița), av. Andrei Kirilovici (București), Wilhelm Nathansohn (București), dr. N. Oancea (București), Ioan Simu (București), dr. A. Szalay (Sibiu), av. Const. Urziceanu (București), Petre Vișoianu (București), col. Roman Xenofon (București), ing. Rudolf Zoscsak (expert filatelic, București). Am redat juriul în ordine alfabetică.

Comitetul de onoare filatelic era compus din 48 de personalități filatelice din toată lumea. Redăm acest comitet, în facsimil, preluat din catalogul expoziției.

Gama exponatelor propuse pentru expunere era extrem de diversă, prin regulament stabilindu-se următoarele clase:

A. Colecții specializate de mărci românești:

a — Colecții specializate, în genere;

b — Colecții de studiu a unor anumite timbre sau epoci;

c — Colecții de ștampile;

d — Colecții de probe sau eseuri.

B. Colecții specializate de mărci poștale românești moderne,

C. Colecții generale de mărci poștale românești,

D. Colecții de mărci poștale europene,

E. Colecții universale de mărci poștale,

F. Selecții de mărci rare din diferite țări,.

G. Colecții de imprimate și formulare cu scop poștal (întreguri),

H. Mărci și plicuri moderne ale poștei,

L. Reviste filatelice, lucrări și opere filatelice apărute în volume,

M. Albume, articole și accesorii filatelice.

Numărul claselor și al subdiviziunilor nu era limitat, el putînd fi majorat dacă necesitățile o impuneau.

Participarea filateliștilor români a fost masivă, mai ales ca efect al bunei organizări și al antrenării rezultate ca urmare a entuziastei „Chemare către filateliști" lansată de George Mateescu-Sinaia:

„Filatelia românească este în sărbătoare! Trăim în anul în care se împlinesc 75 de ani de la introducerea mărcii românești. Anul acesta împlinim 75 de ani de cînd toate diligențele, trăsurile, uneltele și tot ce forma antrepriza poștelor arendate pînă la 1857, au trecut definitiv în administrația statului. Prin rezilierea vechilor contracte ale antreprenorilor de diligențe, țara moldovenească hotărăște pentru totdeauna monopolul asupra transporturilor poștale, pe care îl exploatează de atunci în folosul său. Ziua de 20 noiembrie 1932 va fi ziua sărbătoririi acestui mare eveniment... Această manifestație va fi o justă punere în valoare a mișcării noastre filatelice și a dezvoltării mărcii românești în decursul celor 75 de ani de cînd a devenit cea mai scumpă marcă europeană. Adresez acest apel tuturor filateliștilor ce se găsesc în granițele țării noastre, chemîndu-i la această sărbătoare și îi rog să participe în număr cît mai mare, colaborînd și sprijinind organizarea expoziției, a cărei izbîndă va fi izbînda însăși a filateliei românești".

Colecțiile prezentate de către cei aproape 40 de participanți au stîrnit un deosebit interes. George Mateescu-Sinaia a expus o superbă colecție de mărci românești, printre care tronau o suită de „Capete de bour", montată pe tablouri mari. Rudolf Zoscsak a expus scrisori, rarități, reconstituiri de coli. În mod special atrăgeau atenția „fragmentele" cu 40 și 80 Parale, colile întregi și fragmentele de coli ale emisiunilor 1862 și 1864. Heinrich Birnbach a expus tipuri speciale și retușuri ale emisiunilor litografiate 1866—1872 și o colecție de ștampile moldovene și valahe. Eduard Cohen a expus mărcile românești pînă la 1900, tipare de probă, poșta austriacă în România, precum și mărcile DDSG. Elias Șaraga a expus o mare colecție de ștampile poștale 1862—1872. Ing. C. Urziceanu a expus, printre altele, seria „Căișori" în coli întregi, pe variante. Constantin Minescu a expus o splendidă colecție de mărci poștale românești nedantelate. P. Vișoianu a expus eseuri românești. Remarcăm și două exponate de aerofilatelie, anume: „Scrisori românești zburate", prin care S. Lupovici sublinia începuturile și dezvoltarea transporturilor de poștă cu ajutorul aviației în țara noastră și „O pagină de aerofilatelie română", prin care maiorul Septimiu Cuteanu ilustra rutele legăturilor poștale aeriene și mărcile utilizate. Chiar acum, după trecerea aproape a unei jumătăți de secol de la EFIRO-1932, tematica abordată ni se pare destul de pretențioasă.

Ceea ce este foarte important e că la EFIRO au participat și multe colecții străine, putînd afirma că expoziția a avut un cert caracter internațional. Au plăcut îndeosebi colecțiile expuse de Théodore Champion, S. Bayer din Roma și Ed. Petersilie Jr.

Expoziția a prilejuit emiterea unei colițe comemorative, apreciată nu numai prin reușita ei grafică, dar și prin aceea

că a fost prima coliță românească. Valoarea era de 6 + 6 Lei (suprataxa fiind în folosul expoziției), executată în heliogravură, de culoare oliv, într-un tiraj de 50 000 de exemplare, nedantelată. Dimensiunile coliței sînt de 100 × 125 mm, iar ale mărcii de 23 × 33 mm. Deasemenea pentru scop de popularizare și propagandă a fost distribuită solicitanților, în mod gratuit, o vinietă în mai multe culori, tipărită în grupaje de cîte 10 exemplare.

Amatorii de obliterări speciale, sau de expediat materiale filatelice direct din expoziție dispuneau de o ștampilă specială cu titulatura expoziției, precum și de toate accesoriile respective (etichete speciale „R", viniete etc.). De remarcat că foarte mulți vizitatori au făcut expediții poștale prin francare cu coliță expoziției avînd marginile tăiate, astfel că s-a impus introducerea unui preț special în cataloage pentru astfel de piese utilizate de către cei nefamiliarizați cu atributele unei colițe. Dar asupra acestui aspect vom mai reveni.

Distincțiile acordate organizatorilor și participanților la marea expoziție EFIRO — 1932 au fost următoarele :

Diploma de onoare : *Fabrica de Timbre, Ministerul de Finanțe, Societatea Română de Geografie, loc. col. Panaitescu Ge. sa..*

Diploma de onoare, Diploma GRAND PRIX — „EFIRO" și Placheta de argint : *Eduard Cohen (cu o scrisoare de felicitare a juriului pentru colaborare și merite filatelice).*

Secția de literatură filatelică a acordat următoarele distincții :

Diploma de onoare : *U.P.U. — Berna.*

Placheta de argint F.I.P.P. : *Revistei „Tribuna Filatelică".*

Placheta de aur EFIRO — 1932 : *Două studii filatelice (ambele aparținînd lui Birnbach) și două cataloage (Michel și Yvert).*

Placheta de argint EFIRO — 1932 : *Un număr de 16 reviste filatelice, un număr de cinci lucrări de studiu filatelic și trei cataloage.*

Spicuind presa vremii, ne mai reținem atenția unele informații :

Expoziția a fost vizitată de un numeros public. Mai distingem dintre vizitatori pe I. G. Duca, generalul Carol Ressel, Eugen Petit și I. Simu (fondatorul) muzeului și al colecțiilor cu același nume).

Alexandru Dojan-Aldo, scria în „Tribuna Filatelică" : „Expoziția a fost prelungită pînă la 5 decembrie 1932 și a fost vizitată pe lîngă persoane marcante din viața politică și socială și de foarte mulți colecționari din toată țara ; iar dacă n-a obținut succesul material (pe care revista organizatoare l-a urmărit pentru susținerea și sprijinirea ei), aceasta se datorește în bună parte întregii contra-propagandei interesate, pornită din oficiile diverșilor negustori, care nu au nimic cu adevărata filatelie și care nu urmăresc decît beneficii personale" (anul III, nr. 2—3).

În tot timpul lucrărilor de pregătire întîlnim fraza : „Timbrele și seriile speculative nu sînt admise în expoziție". Poate aici, ca și în sistemul de distribuire al coliței omagiale trebuiesc căutate animozitățile organizatori-negustori.

Placheta expoziției[8] a fost turnată prin luna martie 1933 în bronz (cu variantele respective de argintare și aurire).

După închiderea oficială a expoziției, pe 30 noiembrie 1932, a avut loc o agapă la restaurantul „Elysée" — prezidată de Constantin Minescu — la care au participat expozanții distinși cu premii.[9]

Presa filatelică mondială a transmis ample știri sau dări de seamă de la EFIRO-1932, sublinîind reușita ei. Astfel de materiale au fost publicate de : „l'Écho de la Timbrologie" (nr. 886/30.11. 1932) „Madrid Filatelico" (nr. 404/11.11. 1932), „Bulletin Mensuel de la Maison Théodore Champion (nr. 355/25.11.1932), „La Province Philatélique" (nr. 20/31.11. 1932), „La Liaison" (nr. 75/01.12.1932) etc.

EFIRO-1932 a avut o mare influență asupra mișcării filatelice din țară, efectele ei imediate simțindu-se în atragerea mai multor mii de noi filateliști și în ridicarea generală a nivelului colecționării de la noi. Această expoziție a însemnat un pas înainte, făcut cu un real folos.

EXPOZIȚIA „SIBIU — 1938"

Opt ani după expoziția filatelică din Sibiu, din 1930, are loc tot la Sibiu o nouă expoziție de o și mai mare amploare : „Sibiu — 1938".

Această manifestare filatelică a fost popularizată și în „Revista Societății Filatelice Române" (nr. 3/1938) unde se arată că se organizează cu ocazia Tîrgului anual de mostre de la Sibiu și că doritorii se pot adresa pentru orice ce fel de informații către Norbert Schuster, șef de birou la Primăria Municipiului Sibiu, care îndeplinea funcția de președinte la „Societatea Philatelică Sibiu".

Expoziția a fost deschisă în perioada joi 24 iulie 1938 — miercuri 30 iulie 1938 și cuprindea următoarele clase de competiție :

a) colecții generale ;

b) colecții speciale ;

c) colecții de cercetare ;

d) literatură filatelică.

Expoziția s-a bucurat de o bună organizare și popularizare, drept urmare fiind vizitată de un numeros public. La dispoziția vizitatorilor au fost puse în vînzare următoarele materiale filatelice :

— Carte poștală ilustrată cu o vedere asupra turnului Primăriei (în două variante de desen) și purtînd înscrisul : „EXPOZIȚIA FILATELICA / BRIEFMARKEN AUSSTELLUNG / SIBIU — HERMANNSTADT 24—30.07.1938. varianta 1 (avînd un număr de ordine pe verso) este de culoare brun închis, iar varianta 2 (nenumerotată) este de culoare sepia și poartă semnătura ilustratorului („Adam"). Utilizarea francaturilor a fost diferită, Verso-ul este și el diferit, avînd chenarul plin, formînd trei casete la varianta 2.

— Cartea poștală semiilustrată, avînd o ilustrație oarecum similară, de culoare vernil. Ilustrația este aproximativ identică variantei 1, iar chenarul identic variantei 2 de pe verso. Utilizarea francaturii a fost deasemeni aleatorie.

— Carton filatelic pentru marcarea evenimentului, destinat francării cu noul bloc de patru supratipărit la 25 octombrie 1937 (CMPR '74 nr. 630—633), avînd sus înscrisul : (vechea stemă) / ROMÂNIA / EXPOZIȚIA FILATELICĂ ROMÂNĂ / „SIBIU 1938" / RUMÄNISCHE LANDES / BRIEFMARKENAUSSTELLUNG. Jos, sub chenarul destinat încadrării francaturii : 24—30 IULIE 1938. Aceste cartoane filatelice au fost și ele înseriate.

— Ștampilele speciale folosite au fost în număr de două : a) Ștampilă specială „de zi" cu înscrisul : SIBIU / EXPOZIȚIA FILATELICĂ, iar la mijloc data înscrisă liniar între două ornamente (sus motiv geometric, iar jos goarna poștală). b) Ștampilă specială de recomandare, avînd înscrisul : R / SIBIU / Expoziția filatelică / (spațiu pentru numărul recomandatei). Ștampila specială a expoziției am întîlnit-o aplicată cu următoarele culori : negru, violet, roșu și auriu. Pe unele materiale filatelice, folosite probabil numai de membrii societății organizatoare, a mai fost aplicată suplimentar și ștampila „Societatea Philatelică Sibiu".

Participanților li s-au distribuit medalii, diplome sau distincții onorifice. Nu dispunem de detalii asupra exponatelor. Știm doar că dintre expozanți a făcut parte și Mateescu-Sinaia, care a participat și în comitetul de onoare al expoziției, iar la simpozionul care a avut loc cu acest prilej a susținut referatul : Însemnătatea filateliei în România și comemorarea a 80 de ani de la punerea în circulație a primelor mărci românești „Cap de bour" 1858".

Epoziția Sibiu 1938, despre care — din păcate — nu deținem suficiente date, s-a înscris în rîndul manifestărilor reușite, constituind o foarte bună și utilă propagandă pentru filatelia românească.

EXPOZIȚIA „MEDIAȘ — 1939"

În perioada 27—29 mai 1939 a avut loc la Mediaș (important centru filatelic interbelic) o expoziție filatelică intens popularizată și bine organizată.

Expoziția s-a deschis sîmbătă 27 mai 1939.

Ne-au parvenit de la această manifestare următoarele materiale filatelice:

— Carte poștală semi-ilustrată avînd o imagine medieșană, piesa fiind paginată aproximativ similar celei realizate la Sibiu cu un an mai înainte. Înscrisul semi-ilustratei este următorul: EXPOZIȚIA FILATELICĂ / Briefmarkenausstellung / MEDIAȘ. Mediasch / 27—29 MAI — 1939. Utilizarea francaturii de expediere a fost deasemeni aleatorie, predominînd mărcile din seria „Centenarul Carol I" — 1939.

— Ștampilă specială „de zi" cu înscrisul ROMÂNIA / EXPOZIȚIA FILATELICĂ MEDIAȘ.

În ceea ce privește documentația referitoare la expoziția MEDIAȘ — 1939 (ca dealtfel și pentru SIBIU — 1938) ea suferă de aceleași lacune inerente manifestărilor filatelice din provincie, insuficient popularizate în presa centrală de specialitate. Sperăm că, așa cum aminteam și cînd am analizat expoziția SIBIU — 1930, cercetători ai istoriei filatelice din aceste localități să completeze petele albe atît prin descoperirea tuturor materialelor filatelice emise cu aceste prilejuri, cît și ecoul pe care desigur l-au prilejuit asemenea manifestări importante pe plan local (dar nu numai).

EXPOZIȚIA PERMANENTĂ „ALCA"

Cunoscutul filatelist Alexandru Gh. Cantacuzino a deschis încă dinaintea primului război mondial o expoziție filatelică permanentă, adăpostită în casele sale din Str. General Budișteanu nr. 26, piese ce au fost repartizate în anul 1951 Bibliotecii Academiei R.S.R., de unde în anul 1979 au fost transferate la Conservatorul de Timbre al Poștei. Această expoziție permanentă (muzeu?) expunea materialul filatelic pe 54 de panouri avînd fiecare circa 1 mp și prinse la spate două cîte două în 27 de rame metalice care puteau fi rotite pe un pivot vertical. Ingeniosul sistem de expunere fusese preluat de la British Museum din Londra de către Al. Cantacuzino, cu ocazia uneia dintre multele sale călătorii făcute pentru documentare și achiziții în străinătate.

Expoziția „ALCA" (a cărei denumire venea de la prescurtarea prenumelui și a numelui donatorului) era adăpostită, împreună cu alte colecții (numismatică, artă etc.) într-o clădire special construită, pe al cărui frontispiciu scria „Colecțiile Al. Gh. Cantacuzino".

Asupra cuprinsului expoziției permanente nu mai dispunem decît de o singură descriere filatelică pe care ne-a făcut-o Pompiliu Voiculeț-Lemeny în Almanahul Filatelic din anul 1983.[10]

În peisajul filatelic interbelic, desigur că existența acestei expoziții permanente avea un caracter benefic.

ZIUA MĂRCII

Înainte de a încheia expunerea asupra expozițiilor filatelice mai timpurii, trebuie să amintim aici și o altă gamă de manifestări, similare în fond: „Ziua Mărcii".

Amintim ca certe: „Ziua Mărcii, Sibiu 1939, 12 ianuarie 1941" și „Ziua Mărcii, Sibiu, 11 ianuarie 1942".

Din păcate nu dispunem de un program oficial al unor astfel de manifestări din perioada interbelică, dar credem că au avut loc cu asemenea prilejuri și unele mini-expoziții.

SILVIU DRAGOMIR

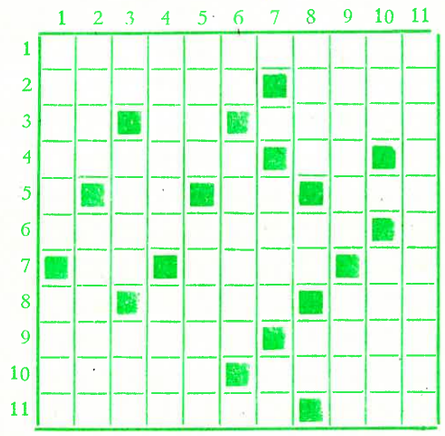

Nimic nou despre filatelie

ORIZONTAL: 1) *Instituție de învățămînt superior pentru muzică și artă dramatică,* 2) *Denumirea unor servicii din anumite instituții; — Pește de apă dulce, asemănător cu cega;* 3) Intră lesne într-o înțelegere! — *Osiris!* — Lucru fără importanță, 4) *Nu-i lipsește nimic* — Își ia zborul din izbă! 5) Revenit... la părere! — Apucă... de un capăt! — Băutură din Jamaica. 6) Așezare pe apă după un zbor planat. 7) *Serialul de luni* — Sună din coadă dacă nu e alb... — Catene... din Golful Botnic! 8) Barbu Xantopol — *Marchează altitudinea pe hartă* — Localitate în S.U.A. 9) *Înțelesul strict al unui text de lege — Oțel buretos amestecat cu zgură, obținut prin anumite procedee metalurgice.* 10) *Trecuți cu vederea — Vîslit!* 11) *Cutie cu 20 pachete de țigări fine (pl.)* — A răscoli pămîntul.

VERTICAL: 1) *Inflamația acută sau cronică a colonului — Clădire mare cu multe etaje.* 2) *Piatră semiprețioasă — Foarte mare* (fem.) 3) Începe cu nimic și sfîrșește cu... numeni! — *Garnitură feroviară* — Sport de precizie. 4) Tablă de marcaj — Acesta (pop.) 5) *Irlanda la ea acasă* — Fildeș 6) Careu! — *Ziar;* 7) *Flacără* — Revin în caretă! 8) *Rezoluție a unei autorități competente* — Curs... la vărsare! — Indicarea direcției în... muzică! 9) *O anumită voce, distinsă de oricare alta* (pl.) — *Radieră; 10)* O zi... să fii compozitor francez (sec. XVIII)! — *Pește de apă dulce stătătoare numit și chișcar;* 11) *Prezentată în mod elogios.*

DICȚIONAR: GID, OFEN, EIRE, OZI

GHEORGHE GÎLEA

Importanța registrelor biroului poștal din Iași (1858—1859) pentru studiul primelor emisiuni moldovene

După ce, prin învoiala din 10 noiembrie 1857 dintre guvernul Moldovei și antreprenorul Teodor Ghica, statul a răscumpărat privilegiul acordat acestui antreprenor pentru exploatarea de diligență[2], consiliul administrativ a înființat o comisie compusă din cinci persoane, pentru a întocmi un proiect de reformă poștală, după modelul austriac, în vederea stabilirii unor norme de organizarea unitară a serviciului poștal[3].

Lucrarea întocmită de această comisie, în care aportul principal l-a avut, se pare, Dimitrie Cantacuzino, ce trăise o perioadă de timp în Austria, s-a numit „Inaltul proiect hotărît“ [4] și a prevăzut la punctul 5 să se reglementeze transportarea obiectelor prin poșta de scrisori, prin ștafetele și prin poșta de persoane, stabilindu-se reguli asupra predării și primirii de la poștă, precum și responsabilitatea poștei pentru obiectele ce i s-au încredințat spre transportare“, iar la pct. 7“... formarea tarifelor pentru scrisori din serviciul intern, stabilindu-se frâncarea prin mărci poștale, în caz cînd taxele se achită la prezentare și fixarea celor ce urmează a se încasa la destinație (scrisori porto). Alcătuirea tarifelor pentru ștafete, transporturi prin diligențe și pentru scrisori și obiecte în schimb cu străinătatea“.

Descoperirea în arhivele statului București, în perioade diferite, a registrelor folosite la Biroul poștal din Iași, ca urmare a strădaniilor cunoscutului cercetător Kiriac Dragomir[5], are — după părarea noastră — o importanță ce nu a fost încă suficient subliniată și studiată în literatura filatelică[6]

Deși s-au descoperit pînă acum numai trei registre folosite în 1858—1859 de către Biroul poștal din Iași, putem afirma — pe baza structurii și destinației lor — că birourile poștale din Moldova foloseau, pe lîngă alte scripte probabile, patru registre pentru cele două categorii de trimiteri poștale, dintre care un registru de expediție și unul de intrare petnru scrisori și alte două pentru gropuri.

Registrele descoperite pînă acum poartă, fiecare, denumirea corespunzătoare funcționalității lor :

— „Protokolul scrisorilor recepisate, simple și a pachetelor, precum și gagete primite și expediate în cursul anului 185...“

— „Protokolul grupurilor cu bani sau amaneturi de valoare, primite și expediate în cursul anului 185...“

— „Registru gropurilor cu bani și amaneturi de valoare, primite de pe afară și trădate pe anul 185..“

Fără îndoială, aceste registre prezintă un interes deosebit din punct de vedere al istoriei poștale și filatelic.

Studierea lor permite stabilirea unor împrejurări sigure referitoare la „frontiera“ dintre perioada prefilatelică a istoriei poștei române și perioada filatelică, ce debutează prin emiterea și folosirea faimoaselor mărci „Cap de bour“ și — în același timp — lămurirea unor aspecte ce au născut controverse în literatura filatelică.

Pe de altă parte, deși registrele cuprind numai evidența trimiterilor poștale expediate și primite la biroul poștal din Iași în perioada 1 mai 1858 — 4 februarie 1859, putem afirma că ele permit concluzii privind activitatea corespunzătoare de la toate birourile poștale din Moldova, căci, în fond, mișcarea poștală din Moldova era legată operativ de Biroul poștal central din Iași, care avea rolul să aprovizioneze cu materiale, imprimate, mărci poștale etc. toate birourile districtuale “și de pe afară“, unde existau.

Prima concluzie certă pe care o putem stabili din datele cuprinse în registrele discutate aici, este aceea că perioada filatelică a principatului Moldovei începe la 22 iulie 1858. Corespunzător, trebuie să afirmăm că pînă în ziua de 21 iulie 1858 — inclusiv — istoria poștei din Moldova se confundă cu perioada ei prefilatelică.

Concluzia se întemeiază pe constatarea ca pînă la 21 iulie 1858 registrele cuprind expedieri zilnice cu „franco în numerar“ sau „porto“ nefolosindu-se încă mărci poștale deși, cum este deja bine cunoscut, acestea fuseseră tipărite și livrate de la Atelierul timbrului din Iași către Ministerul de Finanțe, încă de la data de 11 iulie 1858

Această primă tranșă, cuprinzînd 5984 de mărci, dintre care 992 de 27 parale, 992 mărci de 54 de parale, 480 mărci de 81 de parale și 3 520 mărci de 108 parale, nu a fost socotită îndestulătoare pentru nevoile reale ale principalelor birouri poștale din Moldova și, de aceea, de abia după livrarea celei de-a doua și ultima tranșă de 18 080 mărci (5 024 de 27 de parale, 2 024 de 54 de parale, 1 536 de 81 de parale și 2 496 de 108 parale) de la Atelierul timbrului către Ministerul de Finanțe, din ziua de 21 iulie 1958, ele au putut fi folosite. Cum era normal și practic posibil, primul birou poștal care a primit aceste mărci a fost cel din capitala Moldovei, așa încît scrisorile și gropurile expediate în ziua de 22 iulie 1958 (probabil dimineața), apar francate cu mărci ce, în cel mai timpuriu caz, unele din ele ar putea să poarte această dată. Astfel, în ziua de 22 iulie 1858, au fost înregistrate 7 scrisori recomandate sub nr. 992—998 și 4 gropuri sub nr. 911—914.

Celelalte birouri poștale din țară le-au fost trimise mai tîrziu mărcile din prima emisiune, datele existente indicînd 3 august pentru biroul poștal Mihăileni și 4 august pentru cele de la Bacău și Roman. Ultimul oficiu poștal la care s-au trimis mărcile „Cap de Bour“ este — paradoxal, față de importanța lui — cel din Galați, unde aceste mărci au fost puse în vînzare la 2 septembrie 1858.

Faptul că este semnalată existența unei mărci de 108 parale obliterată Iassy 21/7 — ce ar fi existat în colecția Cohen[7] — nu ar modifica cu nimic concluzia de mai sus, deoarece teoretic ar fi posibilă depunerea scrisorii sau gropului în ziua de luni 21 iulie 1858, dată în care s-a și obliterat marca iar înregistrarea trimiterii și expedierea efectivă a ei să se fi făcut cu o zi mai tîrziu.

În realitate, noi negăm existența unei astfel de mărci deoarece obliterarea mărcilor se făcea de regulă cu o zi mai tîrziu decît depunerea și înregistrarea trimiterii poștale respective, adică chiar în ziua expediției acesteia

Aceasta rezultă din art. 12 al „Instrucției pentru transportarea scrisorilor“ dată de A. K. Moruzi și Dimitrie Cantacuzino (ASB fond D.P.D.M. dosar 1040/ 1858 fila 53), în care se arată :

„Vroind cineva ca scrisoarea să fie expediată chiar cu poșta ce pornește în aceeași zi, apoi trebuie să aducă scrisoarea măcăr cu un ceas mai înainte de vremea hotărîtă pentru închiderea plicului“.

De altfel, din verificarea comparativă a unor piese filatelice cunoscute cu consemnările din registrele citate, putem remarca numeroase cazuri în care depunerea și înregistrarea trimiterii poștale s-a făcut într-o anumită zi dar obliterarea mărcii sau mărcilor poștale s-a făcut cu dată mai tîrzie, la o distanță

de o zi sau chiar două. Situația inversă poate fi presupusă (fie din eroare, fie dintr-un interes incorect) dar nu avem date pentru a demonstra printr-un exemplu cert, rezultat dintr-o scrisoare cunoscută, obliterată cu dată mai timpurie decît înregistrarea din registrele citate (ne referim, bineînțeles, numai la biroul poștal Iași).

Cert este — față de datele cuprinse în registrele analizate aci — că în prima zi de folosire a mărcilor „Cap de Bour" emisiunea I, adică la 22 iulie 1858, s-au folosit separat 6 mărci de 108 parale (2 pe scrisori recomandate și 4 pe scrisorile ce însoțeau grupurile), numai 4 mărci de 54 parale (toate pe scrisorile recomandate) și numai o francatură „grea" de 5 lei și 16 parale (corespunzînd unei mărci de 108 parale, una de 81 parale și una de 27 parale sau o marcă de 108 parale și 2 de cîte 54 parale).

S-au mai expediat în prima zi de circulație a mărcilor „Cap de Bour" și 16 scrisori simple francate în total cu mărci în valoare de 27 lei și 27 parale (ceea ce ar fi putut corespunde teoretic, de exemplu, cu 4 scrisori francate cu cîte o marcă de 27 parale, 4 scrisori francate cu cîte o marcă de 54 parale, 3 scrisori francate cu cîte o marcă de 81 parale și, în sfîrșit, 5 scrisori francate cu cîte o marcă de 108 parale).

Toate aceste mărci ar trebui să fie obliterate 23/7, cu excepția acelor trimiteri ce ar fi fost prezentate la biroul poștal din Iași în dimineața de 22 iulie 1858 și ar fi fost francate între orele 8—9, la care era posibilă obliterarea 22/7, corespunzătoare expedierii lor în acea zi.

Regula obliterării mărcilor de pe trimiterile poștale cu o zi mai tîrziu decît depunerea și înregistrarea acestora se pare că a dăinuit mai multă vreme în funcționarea birourilor poștale în Principatele române și exemplele pe care le dăm în continuare — din cele două emisiuni „Cap de bour" — o ilustrează perfect pentru acea epocă.

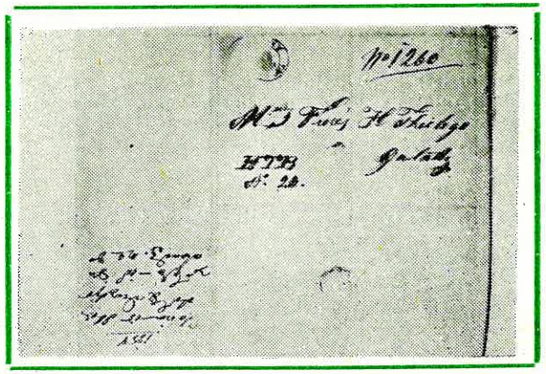

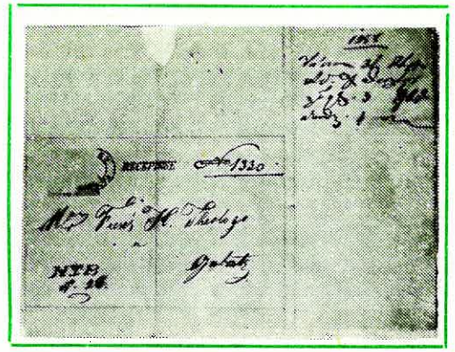

Astfel, faimoasa scrisoare francată cu o pereche de 108 parale obliterată Iassy 6/9 trimisă de Leiba Kahane lui Isaac Löbel din Galați, însoțind un grop cu 600 galbeni (echivalînd cu 18 900 lei, în monedă de atunci), purtînd sigla IL și înregistrată la expeditor sub nr. 40 a fost înregistrată la biroul poștal Iași în poșta de vineri 5 septembrie 1858, deși obliterarea se face cu o zi mai tîrziu.

De asemeni, scrisoarea francată cu două mărci 108 parale trimisă de Necolae Dimitriadi lui Panaioti Zamaria la Galați, însoțind un grup de 100 galbeni ( ), purtînd rigla AL și înregistrată sub nr. 2 (din aceeași colecție) a fost predată spre expediere luni 8 septembrie 1858 dar obliterarea se face cu data zilei următoare, marți 9 septembrie 1858.

La fel cunoscuta scrisoare purtînd mărci în combinația 108 par. + 54 par. + 27 par obliterată Iassy 18/9, a fost înregistrată la biroul poștal din Iași miercuri 17 septembrie 1858 cu mențiunea francării cu mărci în valoare de 8 lei și 4 parale. Din mențiunile găsite în registru rezultă deci nu numai întîrzierea semnalată ci și lipsa de pe scrisoare — în starea cunoscută de noi — a unei mărci de 108 parale, căci mărcile existente pe această scrisoare nu totalizează decît 5 lei și 16 parale ceea ce nu corespunde mențiunii din registru. Pot exista două explicații: sau funcționarul poștal a francat trimiterea recomandată cu mărci mai puține decît echivalentul sumei primită de la expeditor și înregistrată ca atare — ceea ce ar echivala cu prima incorectitudine semnalată din istoria mărcii poștale românești — sau, mai tîrziu, marca a fost desprinsă de pe scrisoare, rămînînd numai cele patru cunoscute.

Nu se desminte nici scrisoarea francată cu o marcă de 108 parale obliterată 18/9 și înregistrată sub nr. 1117, ce se regăsește (după cum se poate observa, la aceeași dată cu scrisoarea de mai sus) în registrul de expedierea grupurilor cu sigla LK și nr. de înregistrare ale firmei Leiba Kahane 53 și 54, cu valorile corespunzătoare de 1 400 și respectiv 1 200 de irmilici (J), în total 2.600, la data de 17 septembrie 1858, putînd așadar, constata că a fost obliterată cu o zi mai tîrziu decît data de primire.

O întîrziere în obliterare similară constatăm la scrisoarea înregistrată la biroul poștal, Iași sub nr. 1042 din registrul de expediere a grupurilor, la data de 3 septembrie 1858, marca de 54 parale fiind obliterată cu data 4/9 așezată în întregul ei invers, față de cuvintele „Iassy Moldova" (inexact o citează **Val. Tebeica** în „Primele mărci poștale românești", pag. 79. nr. 38 și pag. 88 cu planșa 15, „cu data inversată", căci prin această expresie se înțelege corect o datare 9/4, ceea ce nu este cazul aci!).

Constatarea noastră este confirmată și de scrisoarea recomandată înregistrată sub nr. 1415 în ziua de luni 1 septembrie 1858 — trimisă de Costaki Ion Stamatopol către Stafi C. Stamatopol din Galați — francată cu o marcă de 108 parale și obliterată 2/9.

Scrisoarea din colecția noastră înregistrată sub nr. 1260 în registrul de expediere a gropurilor la data de 15 octombrie 1858, a fost francată cu o marcă de 108 parale (din păcate această marcă este ruptă în prezent) ce a fost obliterată 16/10 (obliterarea se vede totuși clar). Scrisoarea însoțea un grop cu 500 galbeni, pentru care se plătise o taxă de expediere de 44 lei și 20 parale.

Mai evidentă este întîrzierea în obliterare, față de depunere și înregistrate, ce se observă la scrisoarea trimisă de aceeași firmă către același destinatar, înregistrată în registrul de expedierea gropurilor sub nr. 1048 din 3 septembrie 1858, purtînd sigla HTB ((o expediere de 680 galbeni) și care poartă o marcă de 108 parale, obliterată 5/9 (ex Caspary.

Aceeași este întîrzierea obliterării în cazul scrisorii francată cu trei mărci de cîte 108 parale, obliterată 15/10, recomandată înregistrată sub nr. 1889 la biroul poștal Iași în ziua de sîmbătă 11 octombrie 1858 (ultima depunere din acea zi) și obliterată cu o dată mai tîrzie cu două zile, adică luni 13 octombrie, explicația fiind că duminica nu funcționa — de regulă — poșta, observație ce demonstrează odată în plus că ștampila se punea în ziua și cu data plecării.

Parcă pentru a confirma această regulă, putem semnala excepția unei zile de duminică în care biroul poștal din Iași a primit și înregistrat scrisori recomandate, aceasta fiind duminică 26 octombrie 1858, cînd găsim înregistrate 7 scrisori recomandate (evident, ne referim aci numai la perioada de folosire a mărcilor din prima emisiune).

Fiind consecvenți cu constatarea întîrzierii obliterării față de depunerea și înregistrarea trimiterilor poștale, susținem că — prin deducție — s-ar putea găsi mărci din prima emisiune obliterate Iassy 1/11, acestea fiind cele cu care s-au francat trimiterile poștale înregistrate în ziua de vineri 31 octombrie 1858 la biroul poștal Iași. Aceasta este „late date" pentru prima emisiune moldoveană!

Susținerea noastră nu se bazează exclusiv pe o deducție logică, ci are în vedere o piesă cert autentică — aflată în colecția subsemnatului — expediată de la biroul poștal Iași și înregistrată în registrul de expedierea gropurilor în ziua de 31 octombrie 1858 cu nr. 1330.

Pe această scrisoare, însoțind grop de 240 galbeni, purtînd sigla HTB și nr. 26 dat de firmă, francată cu o marcă de 108 parale (spre regretul nostru și această marcă este parțial ruptă de pe plic) fragmentul de marcă rămas este obliterat (legat de scrisoare) cu ștampila BI Iassy Moldova iar data nu se vede decît în partea de jos: un fragment din linia fracției și ultima cifră a numitorului doar parțial. Ceea ce se vede din această cifră precum și poziția în care este așezată cifra în raport de linia fracției și de cuvîntul „Moldova" (deasupra ultimului o), ni se pare însă suficient pentru a confirma că data obliterării mărcii a fost 1/11 Cifra de la numitor al cărui contur se mai vede nu poate fi O (corespunzătoare unei obliterări 31/10) deoarece conturul este drept iar jos are o linie perpendiculară orizontală (tălpița), ce lipsește la cifra 0 dar este specifică la cifra 1. Spre comparare, prezentăm fotografia acestei piese alături de cea a unei alte piese din colecția autorului, în care ștampila Iassy Moldova este pusă în același loc, tot pe o marcă de 108 parale dar la care se vede clar conturul obliterării cu data 16/10, fără a avea linia orizontală remarcată la fotografia piesei precedente.

Observațiile de mai sus referitoare la emisiunea I-a se dovedesc exacte și la emisiunea II-a deoarece din aceleași registre rezultă, de exemplu, că scrisoarea „cheie" francată cu o marcă de 80 parale, înregistrată sub nr. 1351 și trimisă de Psaltul din Golia (Iași) către G. Dimitriu la Galați, însoțind un grup de 40 galbeni (1 260 lei) și purtînd sigla TD, socotită a semnala apariția tipului II al acestei mărci, a fost primită și înregistrată la 4 noiembrie 1858 dar marca a fost obliterată 5/11, deci cu o zi mai tîrziu.

De altfel, această constatare — unită cu alte observații ce vor fi comunicate cu alt prilej — ne determină să considerăm încă deschisă confruntarea de opinii în legătură cu „teoria" apariției tipului II la marca de 80 parale, astfel cum a fost formulată inițial de Ed. Cohen și reluată ulterior de remarcabili cercetători ai mărcii poștale românești [9].

O altă constatare importantă ce se degajă din studiul registrelor de care ne ocupăm, este aceea că în 1858—1859 la Iași a funcționat un singur birou poștal și nu două, așa cum a susținut Ohig Tulbendjan în studiul „Contribuții cu privire la prima emisiune românească" [10], bazîndu-se pe observațiile referitoare la numărul și data scrisorilor francate cu mărci din emisiunea I-a expediate din Iași.

Autorul menționat considera că existența a două oficii poștale separate la Iași ar fi rezultat din examinarea numerelor de înregistrare ale scrisorilor recomandate (Recipise) trimise din Iași, ce fiind confruntate cu datele ștampilelor și „ținînd seama de succesiunea conformă ordinii calendaristice", determinau clasificarea scrisorilor în două tabele diferite, ce corespundeau „oficiilor 1 și 2" Se mai semnala „o dovadă suplimentară" constînd în felul cum au fost inventariate mărcile returnate de la Iași în jurnalul de anchetă din 23 februarie 1859.

Aceste arg.u.m.ente, folosite de cunoscutul specialist în filatelie clasică românească, rămîn însă fără suport după descoperirea registrelor de care ne ocupăm și, mai mult decît atît, acestea explică aparenta „inadvertență" dintre numerele de înregistrare ale scrisorilor recomandate (recipisse) și datele acestora, care nu respectau succesiunea firească, conform „ordinii calendaristice".

Nu au fost două birouri poștale la Iași — în acea perioadă — ci un singur birou poștal cu două rînduri de registre, corespunzătoare scrisorilor recomandate și, respectiv, gropurilor.

Restituirea mărcilor din emisiunea I-a, la retragerea lor din circulație, de către acest birou pe două partide [11] își găsește desigur, explicația tot în acest paralelism de funcționare și în evidențierea separată a mărcilor folosite pentru scrisori, pe de o parte, și pentru gropuri, pe de altă parte.

Din documentele de arhivă care atestă atribuțiile de serviciu ale expeditorului „Direcției Centrale" — Kostache Cerchez — precum și cele ale casierului „Direcției Centrale" — Neculai Costin — rezultă că primul era cel care primea scrisorile pentru expediție, „le înregistra după cuviință, a le convirta și a le încredința conducătorilor" lor cel de al doilta primea gropurile spre „expediere din Capitală și acile de pe afară pentru a cărora observație răspundere privește pe Dsa".

Revenind la registrele propriu-zise și importanța lor practică pentru cercetătorii de astăzi ai istoriei poștale și filateliei române apreciem că ele reprezintă un prețios îndreptar, prin datele ce le conțin permițînd soluționarea corectă a unei suite de chestiuni controversate [21] și tragerea unor concluzii asupra următoarelor aspecte:

— registrele individualizează toate scrisorile recomandate și toate trimiterile poștale ce însoțeau gropurile dar evidențiază numai gobal scrisorile simple, ce — în consecință — nu pot fi identificate și verificate ca autentice;

— de la 1 mai 1858 registrul scrisorilor începe cu nr. 1, care simbolizează punerea în aplicare de la această dată a noului „Înalt proiect hotărît", respectiv a noului tarif poștal unic;

— registrul gropurilor începe cu data de 1 iunie 1858, decalaj căruia nu i-am găsit explicația (așa a înțeles să procedeze Neculai Costin);

— registrele de expediție ale scrisorilor și gropurilor demonstrează că începînd de la 22 iulie 1858 la biroul poștal din Iași (și numai aci) scrisorile și gropurile se expediază francate cu primele mărci poștal emoldovene, emisiunea I-a „Cap de bour" data indicată (mai puțin probabil) sau cea din ziua următoare — 23 iulie — reprezentînd date timpurii pentru aceste mărci și pentru perioada filatelică din istoria noastră poștală;

— registrele se închid, cu contabilizarea perioadei 1 — mai 31 octombrie 1958;

— *la 1 noiembrie 1858 registrul scrisorilor recipisate deschide o nouă etapă, corespunzătoare noului tarif poștal pe zone, cu utilizarea mărcilor de 5,40 și 80 parale. De la aceeași dată registrul scrisorilor începe din nou cu nr. 1 (al primei trimiteri recomandate), simbolizînd noul tarif poștal, pe cînd registrul de expedierea gropurilor își continuă numerotarea și după 1 noiembrie 1858, pînă la sfîrșitul registrului; o dovadă în plus că acele două rînduri de regisere erau ținute de persoane diferite;*

— *gropurile erau însoțite de scrisori recepisate, întotdeauna francate (în perioada filatelică) în timp ce taxa de transport pentru gropuri se achita în numerar și se contabiliza separat, într-o coloană corespunzătoare;*

— *gropurile și scrisorile recepisate purtau, de regulă, aceleași elemente scrise: numărul de înregistrare la biroul poștal, numele și prenumele destinatarului, sigla, valoarea trimiterii în valută sau contravaloarea în lei a acesteia, taxa totală a gropului și a francaturii etc. Toate aceste elemente manuscrise le găsim trecute și în registrul respectiv;*

— *sigla sau marca reprezenta inițialele expeditorului, fie persoană fizică, fie firmă. De regulă siglele se scriau cu litere mari, fie din alfabetul chirilic, fie din cel latin. Unele litere din sigla aveau puncte între ele iar altele erau lipite, formînd un fel de monogramă;*

— *orice scrisoare recipisată plecată din Iași în intervalul 22 iunie — 31 octombrie 1858, care are cel puțin două din cele patru elemente de bază ale unei înregistrări (numărul din registrul de expediție, ștampila cu data, de regulă aplicată a doua zi după depunerea trimiterii poștale, sigla sau adresa destinatarului) poate fi regăsită în unul dintre cele două „protocoale de expediere" permițînd verificarea autenticității unui mare număr de scrisori din fostele și actualele cunoscute colecții de „România clasică";*

— *orice scrisoare recepisată expediată dintr-o localitate din Moldova unui destinatar din Iași, ca însoțitoare a unui grop cu bani sau amaneturi, poate fi regăsită, de asemenea, în registrul de sosire, folosindu-se de aceleași elemente ajutătoare arătate mai sus (scrisorile recomandate sosite la biroul poștal din Iași nu pot fi identificate deoarece — așa cum s-a arătat — registrul de sosire a lor nu a fost găsit (și personal cred că nici nu a existat)*[13];

— *observăm că în registrele menționate numele expeditorului și cel al destinatarului sînt trecute — de regulă — în transcrierea fonetică (deci incorectă), în limba română dar cu litere chirilice, pe cînd pe scrisorile propriu-zise aceste elemente se găsesc — tot de regulă — scrise corect;*

— *monedele care circulau în Moldova și care făceau obiectul trimiterilor prin poștă (gropuri cu bani) erau de proveniență străină. În registre și pe scrisori se treceau de obicei atît suma în valută reală cît și echivalentul acesteia în lei, la cursul vistieriei*[14];

— *marile valori expediate prin poștă încă în acea perioadă (2.000 de galbeni — cca 13 kg aur! — la 1 septembrie 1858 — nr. 1040, 1750 de galbeni, înregistrat cu nr. 1047 din 4 septembrie 1858 etc.) demonstrează seriozitatea serviciului poștal român și garantarea funcționării sale corecte de către stat precum și încrederea pe care acest serviciu s-a bucurat la toate categoriile de expeditori (organisme, negustori sau simpli particulari).*

Totodată, pe baza evidențelor din cele trei registre descoperite se pot întocmi cîteva lucrări de mică statistică, așa cum rezultă din tabelele ce sînt anexate

Registrele evidențiază și corespondențe între persoane ce vor juca un rol de seamă în istoria României, așa cum este, de exemplu, scrisoarea trimisă de viitorul domn Alexandru Ioan Cuza în ziua de 8 septembrie 1858 către soția sa Elena Cuza la Galați, scrisoare recomandată înregistrată la nr. 1499 și francată cu o marcă de 108 parale sau scrisoarea recomandată expediată de același către Ion Panaitescu din Galați, — înregistrată sub nr. 1746 din 29 septembrie 1858, francată tot cu o marcă de 108 parale (considerăm că în această primă perioadă de folosire a mărcilor din emisiunea I-a la Iași nu există nici un motiv să se aprecieze că se foloseau mai multe mărci de valoare mică pentru a realiza tariful poștal înscris în registru deoarece biroul poștal din Iași era bine aprovizionat, cu toate cele patru valori ale emisiunii respective).

Registrele se închid la 4 februarie 1859, ziua în care casierul central al Moldovei stolnicul Nicolae Costin s-a sinucis ca urmare a fraudelor descoperite în gestiunea pe care o avea tocmai asupra valorilor evidențiate în datele din aceste registre[15].

Nu este lipsit, poate, de importanță să arătăm că tînărul stat român, de după Unirea Principatelor (24 ianuarie 1859) a plătit imediat și integral despăgubirile datorate, ca urmare a acestor fraude, celor ce și-au încredințat valorile poștei române.

Considerăm că putem afirma, fără a avea reținerea și sentimentul unei exagerări, că registrele analizate aci și datele cuprinse în ele contribuie substanțial la întregirea imaginei pe care o avem despre viața economică, socială și chiar politică a Moldovei de la mijlocul veacului al XIX-lea.

MIRCEA STANCULESCU

[1] Conținutul studiului reprezintă comunicarea prezentată la „Simpozionul de filatelie clasică românească" — Londra, mai 1980.

[2] C. Minescu, Istoria poștelor române, București, 1916, pag. 196.

[3] Raportul nr. 6091 (ASB dos. 2163—1857) adresat la 12 noiembrie 1857 de Consiliul administrativ Caimacanului Vagoride al Moldovei.

[4] Din a cărui frumoasă expunere de motive citām :

„Timpul de față au fost păstrat de a trage principiile pe care se bazează instituțiile poștale într-o mai serioasă cercetare, precum și de a recunoaște importanța lor asupra civilizației și a îmbunătățiriei obștestii fericiri.

Institutul poștelor ce atît de mult intră în relațiile statului și a particularilor nu poate exista fără un fondament legal, prin urmare reformele trebue să se bazeze pe anume legi poștale.

Poștele nu apartenează unui stat, ce la toată lumea civilizată, și la întinsa lor comunicație nu pot propăși fără a intra în strînsă rellație cu alte staturi, prin urmare trebue să fie administrate ca un fragment al organismului întreg întins în toate staturile ca să răspundă la conlucrările acelorlalte părți acestui organism în toate privințele.

În cea mai înaltă putere polițienească ce are ocîrmuirea statului, se cuprinde dritul de a privighe asupra înlesnirei comunicațiilor și cărmuirea lor, prin urmare și dritul de a înființa acele instituții trebuitoare scrisorilor persoanelor și a lucrărilor, adică ; poștele și însfîrșit și dritul de a opri sau a pedepsi pe acei ce ar încuviința sau ar călca acest drit.

Poștele sînt de neapărată trebuință ca mijloc de administrare și un institut de încredere pentru că atît guvernul, cît și particularii prin ele expeduesc cele mai importante și mai secrete lucruri.

Înzăstrat cu drituri și mari mijloace din partea guvernului, el sînt chemate la lucrări care instituțiile particulare nu le pot îndeplini ca grabnic și sigur transportatoare, ele sînt mijloacele cele mai însămnate pentru relațiile materiale, spirituale și sociale, prin urmare cel de căpetenie agent a dezvoltării culturii poporului.

Necontenite înmulțiri și ușurări a mijloacelor pentru grabnica comunicație, dar este după experiențele făcute cea mai de căpetenie condiție a unei poște și folosul ce s-ar putea da publicului prin transportări grabnice și sigure nu trebuie să fie împiedicate prin o tarifă scumpă pentru că unde lipsește comunicația poștei cu totul sau unde o tarifă pre scumpă, oprește pe clasele de jos de a lua parte, sau a să folosi de ea, să înăduși întinderea ei, și la obștea că dezvoltare, nici este de gîndit.

Din aprețuirea importanței, a înmulțirei grabanice și a eftinei comunicații pentru înlesnirea obștească au izvorît cea mai mare creație a secolului al 19-lea. Drumuri de fier pentru a căror clădire și întreținere să întrebuințează atîtea milioane și folosul ce se dobîndește prin eficacitatea comunicației dovidește Penipost și Englitera pentru că cu cît poșta este mai mult în dispoziția publicului, cu atît mai mult folos aduce.

Cînd nimine poate îndeplini o transportare mai exactă și mai ieftină decît poștele, cînd fiecare să poată sluji de ele apoi în aceste avantajuri este invitarea și indirecta silă asupra publicului.

La poşte precum şi la orice institut public nu este ertată nemişcarea ; — deci pentru o necontenită propăşire în toate se cere o asămine şi de la ele".

[5] Registrele se găsesc în Arhivele statului din Bucureşti (ASB) fondul Obştescul Control al Moldovei (OCM). Au fost descoperite şi cercetate de Kiriac Dragomir, primul registru (dos. 6997/1858) în ianuarie 1972, al doilea (dos. 7024—1858) în mai 1975 şi al treilea registru (dos. 7023—1858) în februarie 1976. Importanţa descoperirii a fost arătată — la acel moment — prin presă.

[6] Primul registru, denumit „Protokolul scrisorilor recepisate". (ASB fond OCM dos. 6997/1858) este citat în CMPR 1974 Bucureşti pag. 32, numai pentru a se susţine că „... în ziua de marţi 22 iulie 1858 s-au francat primele 16 scrisori simple şi 7 scrisori recepisate".

[7] Val. Tebeica „Primele mărci poştale româneşti", Bucureşti Ed. Meridiane 1962, pag. 56, 57, 80 pct. 20.

[8] Din păcate, nu este singura eroare a acestui autor-evident handicapat de lipsa unui fidel material de studiu-deoarece şi conţinutul capitolului „Posibilitatea inversării datelor din obliterări (pag. 87—90) este determinat de o premiză greşită ; aceea că scrisoarea din licitaţia Shanahan's francată cu o marcă de 27 parale (ex. Ferrari ex. Burrus) este obliterată Bakeu 3/4 deşi în realitate obliterarea este clar 8/4 (inversarea datei reale de 4/8 aşa cum se confirmă şi prin cea de a doua ştampilă de pe plic.

[9] Cercetători care au făcut comunicări, articole şi studii cu această temă, amintim dintre ei pe K. Dragomir, C. Spineanu.

[10] Revista Filatelia nr. 7/1974, pag. 4—5 şi nr. 10/1974, pag. 4.

[11] Jurnalul de anchetă din 23 februarie 1858 (ASB dos. 88611858, pag. 79 şi urm.) citat de O. Tulbendjan.

[12] Aşa cum s-a arătat în cuprinsul acestui studiu.

[13] Registrele au fost necesare — după părarea noastră — deoarece evidenţiau valori gestionate, pentru care trebuie să se dea socoteală. La registrele de trimitere a scrisorilor recomandate şi a celor ce însoţeau gropurile această raţiune este evidentă. Registrul de primire a gropurilor era de asemeni necesar pentru a descărca gestiunea respectivă. Un registru pentru primirea scrisorilor recomandate nu avea nici un rost, în raport de cele de mai sus.

[14] Indicăm valutele folosite în acea perioadă şi indicativele lor convenţionale ;

[15] Frauda a cauzat un prejudiciu de circa 25.000 galbeni, o sumă enormă pentru acele timpuri !

MONEDELE CARE CIRCULAU ÎN MOLDOVA ŞI CARE, FAC OBIECTUL TRIMITERILOR PRIN POŞTĂ

BS — bişlic
K — carboavă (echivalenţa 31 lei şi 20 parale)
Kr — creiţar
CV — cervineţ
D — dublon
F — fiorin
f — firfiric
FR — franc francez
G — galben, aur (echivalenţa 30 lei, 20 parale)
Gr — groş
g — gologan
Jc — icosar
L — leu (echivalenţa 40 parale)
C — lira
P — parale (echivalenţa 40 parale — 1 leu)
Pl — poliş (echivalenţa 1.345 lei şi 25 parale)
R — rubla (echivalenţa cu 12 lei şi 20 parale)
S — sorcoveţ (echivalenţa 2 lei şi 10 parale)
Sf — sfanţul

UN FURT COMEMORAT

Se ştie prea bine că în filatelie pot fi regăsite cele mai variate aspecte ale vieţii. Dar mai puţin ştiut este că există şi o marcă poştală care comemorează un furt. Greu de crezut, şi totuşi adevărat.

În anul 1935, poşta S.U.A. a emis o marcă pentru comemorarea tricentenarului statului Connecticut. În imagine apare un stejar pe cît de bătrîn, pe atît de falnic, cunoscut sub numele de „Stejarul Charlei" („Charter Oak. Denumirea îşi are obîrşii îndepărtate. Într-o seară din anul 1635, reprezentanţii coloniştilor din ţinut erau întruniţi în jurul unei mese, foarte necăjiţi : guvernatorul englez Andros venise pentru a lua înapoi Charta libertăţilor ce fuseseră acordate locuitorilor ce se aşezaseră prin partea locului, de regele Carol al doilea al Angliei. Documentul se afla pe masă. Dacă el ar fi fost retras de către guvernator, ar fi încetat şi temeiul libertăţilor acordate.

Dar iată că, la un moment dat, lumînările se sting şi încăperea rămîne în întuneric. Cînd au fost aprinse şi, cînd lumina a revenit, documentul nu se mai afla pe masă. Un colonist curajos şi îndrăzneţ, pe nume James Wadsworth, pusese mîna pe pergament şi dispăruse cu el. Fugind cît mai departe, a ascuns sulul în scorbura unui stejar, unde a rămas pentru a atesta drepturile ce fuseseră date şi care nu mai puteau fi contestate.

De atunci, stejarul s-a păstrat mulţi ani însă de la o vreme s-a ofilit. În locul unde se afla, a fost ridicat un monument comemorativ, de piatră. Din lemnul stejarului a fost făcut un jilţ pentru sala Senatului, din Washington.

Şi iată cum şi un furt şi-a putut găsi loc în filatelie, prin marca emisă în 1935 (Yv. nr. 338), cu ocazia tricentenarului statului Connecticut.

O mare colecţie de mărci

La redeschiderea Muzeului Poştal din Haga s-a hotărît ca, din timp în timp, să se schimbe albumele puse la dispoziţie vizitatorilor, ca să poată parcurge astfel, timp de cîteva luni, întreaga colecţie a Muzeului, una dintre cele mai complete din lume.

Pînă în anul 1920 colecţia este specializată şi emisiunile vechi sînt reprezentate prin exemplare foarte rare. Colecţia modernă este completată la apariţia oricărei noi mărci din lume.

O sală specială este consacrată mărcilor olandeze şi coloniilor olandeze.

100 de ani de la primele obliterări mecanice românești

ȘTAMPILELE DAGUIN

1) ISTORIC

La 12 septembrie 1881 Eugène Daguin obține un brevet de invenție pentru „o mașină de ștampilat mecanic corespondența".

Mașina se distingea, față de alte încercări anterioare, prin aceea că presiunea era constantă pe întreaga suprafață a celor două ștampile, care erau aplicate concomitent.

Poșta franceză adoptă mașina tip „Daguin" în anul 1884 iar bunele rezultate obținute determină și alte administrații poștale să adopte respectiva mașină.

În (1) și (2) se dau o serie de date istorice privindu-l pe autorul mașinii.

Nu s-au descoperit pînă în prezent documente care să prezinte contractul cu administrația poștală franceză privind livrarea către țara noastră a unor mașini de obliterat tip Daguin.

Cercetările făcute, care se bazează în exclusivitate pe analiza unor obliterări existente în colecția proprie, arată că mașinile tip Daguin au fost introduse, la noi în țară, în două etape :

— O primă etapă bucureșteană, cu obliterări timpurii din anul 1890.

— O a doua etapă în care mașinile au fost introduse și în provincie, etapă care începe în anul 1893.

Este practic imposibil de stabilit dacă la București au fost instalate una sau mai multe mașini de obliterat tip „Daguin", numărul mai mare de ștampile, identificabile prin microsemne, putînd eventual să sugereze că existau ștampile de rezervă.

Fiind introduse la începutul anului 1890 ștampilele tip „Daguin" pot fi întîlnite pe emisiunile „Vultur", retrase din circulație la 1/13 iulie 1890 (50 bani la 1/13 aprilie 1891), „Cifra în patru colțuri", Emisiunea jubiliară 1891, „Spic de grîu" precum și pe emisiunile „Căișori" și „Efigii".

După anul 1903, an în care se constată o uzură accentuată a ștampilelor, obliterările cu ștampilele analizate în acest articol dispar practic în totalitatea lor.

2) ȘTAMPILELE TIP „DAGUIN" UTILIZATE ÎN BUCUREȘTI

2—1. Ștampilele originale și adaptarea lor la grafica română.

Toți cercetătorii sînt de acord că ștampilele originale au fost realizate în Franța și livrate odată cu prima (-ele) mașină tip „Daguin".

Ștampilele originale aveau următoarele caracteristici :

— Două ștampile aplicate concomitent cu mașina de obliterat tip „Daguin", cu distanța de 28 mm între axele celor două ștampile. (fig. 1). Fiecare ștampilă cu două cercuri concentrice.

— Data pe trei linii.

— Luna în 3—5 litere italice, aplecate la cca 60°.

— Ornament compus din patru unghiuri cap la cap (cruce andreiană).

În tabelul nr. 1 sînt prezentate prescurtările uzuale, pentru denumirea lunii, folosite de Poșta Română în jurul anului 1900 și însemnele corespunzătoare cu care erau prevăzute ștampilele tip Daguin, originale.

Tabelul nr. 1

Luna	Poșta Română	Stamp. Daguin originale
I	JAN	JAN
II	FEB	FEVR
III	MAR	MARS
IV	APR	AVRIL
V	MAI	MAI
VI	JUN	JUIN
VII	JUL	JUL
VIII	AUG	AVG (?)
IX	SEP	SEPT
X	OCT	OCT
XI	NOV	NOV
XII	DEC	DEC

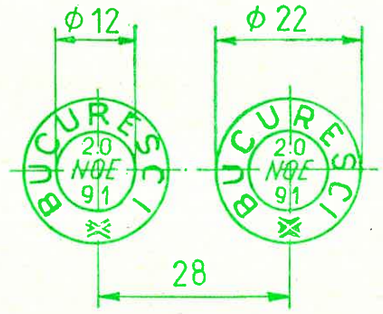

Fig. 1

În legătură cu tabelul nr. 1 trebuie făcute cîteva precizări :

— Surprinde denumirea „AG" pentru luna august ținînd seama că denumirea franceză a acestei luni este „AOUT".

— În general cum s-a ajuns de la „AOUT" la AUG" prin „AVG" este o problemă încă neelucidată.

— Inconvenientul unor prescurtări care nu prezentau exact denumirile românești ale lunii, a dus la regravarea unora.

În tabelul nr. 2 sînt prezentate datele tîrzii ale unor obliterări cu denumirile originale ale lunilor și datele timpurii ale unor obliterări cu denumirea lunii tradusă în limba română.

Tabelul nr. 2

Denumirea originală	Data tîrzie	Denumirea românizată	Data timpurie
MARS	21—1890	MART	28—1891
AVRIL	25—1890	APRIL	26—1891
JUIN	11—1890	JUN	19—1890
AVG	20—1890	AUG	28—1890

În ceea ce privește denumirile FEVR și SEPT s-a considerat probabil, că ele erau ușor de interpretat univoc și nu au fost modificate.

Construcția și materialul din care au fost confecționate ștampilele originale tip „Daguin" nu au fost de o calitate deosebită.

Astfel construcția permitea ca elementul ce conținea data reglabilă să fie montat decalat cu 180° față de denumirea BUCURESCI (data timpurie 23 FEVR 90)

Ștampilele s-au uzat repede. O consecință a acestor uzuri este și apariția unei ștampile la care, încă din anul 1892 (data timpurie 19 NOV 92), lipsește cercul interior.

Această ștampilă a rămas în uz mulți ani și, datorită faptului că în marea majoritate a cazurilor a fost întîlnită aplicată pe mărci individuale, a produs numeroase confuzii.

S-a deformat mult ornamentul din partea inferioară a ștampilei astfel încît în anii 1893—94 ornamentul apare practic ca un cerc plin.

Ștampilele originale au fost utilizate o perioadă relativ lungă. (Data tîrzie 19 AUG 95).

O întrebare la care este greu de răspuns este legată de probabilitatea ca Poșta Română să fi confecționat o serie de ștampile aidoma cu cele originale, cu care să fi fost utilizate concomitent.

S-ar putea ca la sfîrșitul anului 1891 (data timpurie 17 NOV) să fi fost confecționate noi ștampile caracterizate prin literele ceva mai groase și ornamentul compus, mai degrabă, din patru triunghiuri pline, cap la cap. Nu există însă nici o dovadă că aceste ștampile nu ar fi provenit dintr-o regravare a celor originale.

2—2. Aspecte ale ștampilelor tip „Daguin" folosite în București în perioada 1895—1902.

Ținînd seama de uzura avansată a ștampilelor originale, în anul 1895, s-au confecționat noi ștampile care diferă în special prin ornament care este, de data aceasta, o „floare cu patru petale".

La aceste ștampile denumirea lunilor a rămas identică cu cele originale, romanizate.

Aceste ștampile au fost utilizate pînă spre sfîrșitul anului 1989 (data tîrzie 23 NOV) cînd, deformate, au fost scoase din uz.

Aceste ștampile, ca și toate celelalte ștampile tip „Daguin", bucureștene, apărute ulterior, presupun că au fost realizate în țară unde existau atît mijloacele tehnice necesare cît și tradiția unor gravori renumiți.

În continuare, între anii 1899—1902 au apărut o serie de noi ștampile care diferă între ele prin ornament sau alte detalii dar se aseamănă prin acea că au diametrul cercului exterior de 23 mm (față de 22 mm cît aveau ștampilele originale).

În 1899 apare tipul de ornament „frunză mare de acant" pe ștampile caracterizate prin acea că anul, chiar înainte de 1900, este indicat prin cifre, iar luna prin 3 litere, *conform* abreviațiunilor tradiționale folosite de Poșta Română. Această din urmă caracteristică va fi valabilă pentru toate ștampilele tip „Daguin" bucureștene, ulterioare.

În anul 1900 noile ștampile au ca ornament o „cruce andreiană tip 1900" ușor de distins față de ornamentul original.

Seria aparițiilor unor noi tipuri de ștampile tip „Daguin" continuă în 1902. Noile ștampile au ca ornament o „frunză de acant mică".

Tot în anul 1902 ștampilele cu ornament „frunză mare de acant" li s-a adăugat, în stînga jos, o cifră care indica, probabil, numărul cursei. Cifrele sînt cuprinse între 1 și 6, au diferite înălțimi și caractere.

După anul 1902 ștampilele au fost modificate înlocuindu-se litera „J" cu „I" în „IAN", „IUN" și „IUL".

Trebuie menționat că nu se poate face o delimitare a perioadelor în care au fost utilizate diferitele variante ale ștampilelor. Mai mult, nu sînt rare cazurile în care cele două ștampile, aplicate concomitent, aveau ornamente diferite.

În tabelul nr. 3 sînt prezentate datele timpurii ale ștampilelor prezentate în acest subcapitol.

Ștampilele prezentate în tabelul nr. 3 se întîlnesc cu grade avansate de uzură, cu lipsuri în elementele datei, ca data inversată față de BUCURESCI, etc.

Sfîrșitul lunii noiembrie 1903, este data tîrzie, pe care am întîlnit-o în cazul obliterărilor analizate în acest subcapitol.

Tabelul nr. 3

Nr. crt.	Tipul ornamentului	Data timpurie
1	Floare cu patru petale	25 AUG 95
2	Frunză mare de acant.	1 APR 1899
3	Cruce tip 1900	11 JAN 900
4	Frunză de acant, mică.	25 IAN 902
5	Cu nr. cursei.	10 SEP 902

2—3. Codificarea ștampilelor tip „Daguin" folosite în București.

Pînă în prezent nu s-a propus o codificare a ștampilelor bucureștene tip „Daguin" și, așa cum se va vedea, lucrurile nu sînt tocmai simple ținînd seama de numeroasele varietăți existente.

Am ales ca însemn al ștampilelor tip „Daguin" bucureștene indicativul „DG". Cele 6 tipuri fundamentale și codificarea lor este prezentată în tabelul nr. 4.

Această codificare a tipurilor fundamentale nu este însă suficientă la un anumit nivel al cercetării, pentru a defini o serie de subtipuri.

Tabelul nr. 4

Nr. crt.	Caracteristica ornamentului	Simbolul
1	Cruce originală	DG 1
2	Floare cu patru petale	DG 2
3	Frunză mare de acant	DG3
4	Cruce tip 1900	DG4
5	Frunză de acant, mică	DG5
6	Cu indicarea nr. cursei	DG6

Pentru detalierea subtipurilor am adoptat :

— Pentru dimensiunile cercurilor : „A" = ∅22 × ∅12, „B" = ∅23 × ∅13.

— Pentru abrevațiunile lunii ; „a" = denumire originală, „b" = denumire romanizată, „c" = denumire conform Poștei Române, (cu „J"), „d" = idem, cu „I".

— Pentru înălțimea literelor inscripției BUCURESCI : „I" = 2,3 mm., „II" = 2,6 mm., „III" = 3,1 mm.

Cu aceste detalii codul DG3—Bc III presupune o ștampilă cu ornamentul „frunză mare de acant", cu dimensiunile cercurilor ∅23 × ∅12, cu denumirea lunii conform Poștei Române (cu „J") și înălțimea literelor BUCURESCI de 3,1 mm.

Desigur că nu poate fi vorba de existența tuturor combinațiilor posibile dar, totuși, chiar la o primă inventariere, se poate aprecia că pot fi destinate peste 20 de subtipuri.

În fig. nr. 2 sînt prezentate tipurile fundamentale de ștampile tip „Daguin", bucureștene.

3) STAMPILELE TIP „DAGUIN" UTILIZATE ÎN PROVINCIE

3—1. Ștampilele inițiale.

După o experimentare de cca. 3 ani, Poșta Română s-a hotărît să extindă și în provincie folosirea mașinii tip Daguin, pentru obliterarea corespondenței.

Experiența dobîndită a condus la introducerea unor amendamente care fac ca ștampilele din provincie să difere de cele folosite în București cel puțin prin două aspecte :

— Dimensiunea ștampilelor utilizate în provincie este de ∅25 × ∅14 față de ∅22 × ∅12 cele bucureștene, inițiale.

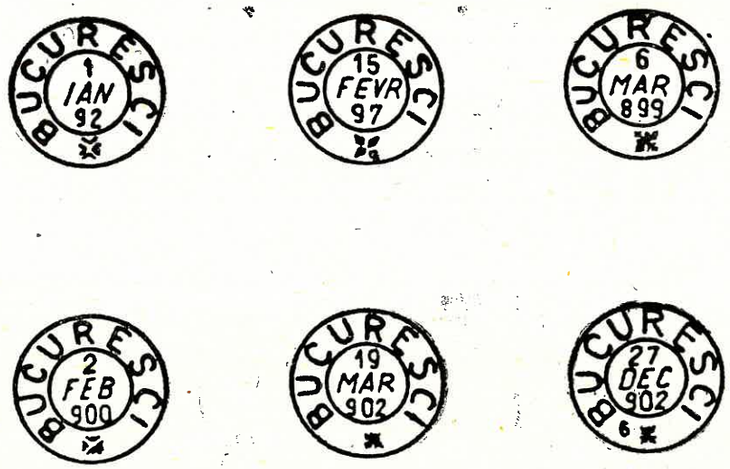

Fig. 2

— Denumirea lunii este întotdeauna în 3 litere, conform tradiției Poștei Române.

În fig. nr. 3 sînt prezentate dimensiunile unor ștampile tip Daguin, utilizate în provincie.

Și de această dată convingerea mea este că ștampilele au fost realizate în țară, în totalitatea lor.

În tabelul nr. 5 sînt prezentate localitățile în care au fost utilizate ștampilele tip „Daguin" precum și datele timpurii.

Din localitățile menționate în tabelul nr. 5, FOCȘANI prezintă un caz aparte.

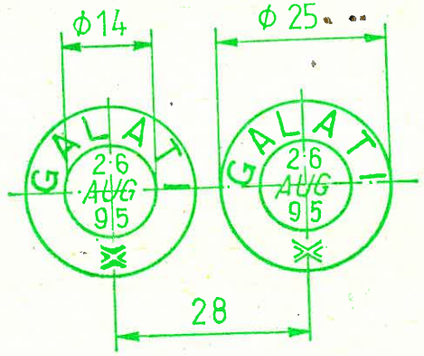

Fig. 3

Tabelul nr. 5

Nr. crt.	Localitatea	Data timpurie
1	BRĂILA	9 SEP 93
2	FOCȘANI	23 SEP 93
3	GALAȚI	17 JUL 93
4	IAȘI	9 JUL 93
5	PLOIEȘTI	6 AUG 93

Deși am analizat numeroase plicuri și fragmente mari cu această ștampilă nu le-am întîlnit niciodată în pereche, la distanța clasică de 28 mm.

Această situație poate duce la presupunerea că la Focșani mașina tip „Daguin" sau nu a fost livrată conform planului inițial, sau dacă a fost livrată a fost folosită numai cu una din cele două ștampile pereche.

3—2. Tipurile ulterioare de ștampile tip Daguin utilizate în provincie.

Ca și în cazul ștampilelor bucureștene, după un anumit timp, datorită uzurii ștampilelor inițiale, s-au realizat pentru unele localități noi ștampile ; astfel :

— La BRĂILA, unde noua ștampilă are ca ornament o „floare cu patru petale". Data timpurie 27 MAI 901.

— La IAȘI, unde noua ștampilă utilizează denumirea JASSY iar ca ornament este folosită o „floare cu patru petale". Data timpurie 13 JUL 1901. O caracteristică a acestei ștampile este anul prezentat în 4 cifre.

— La GALAȚI, unde ca ornament sînt folosite două frunze de acant dispuse în dreapta și în stînga unui semn ce aduce cu III și care a fost luat adesea drept număr de cursă. Data timpurie 20 JUL 902.

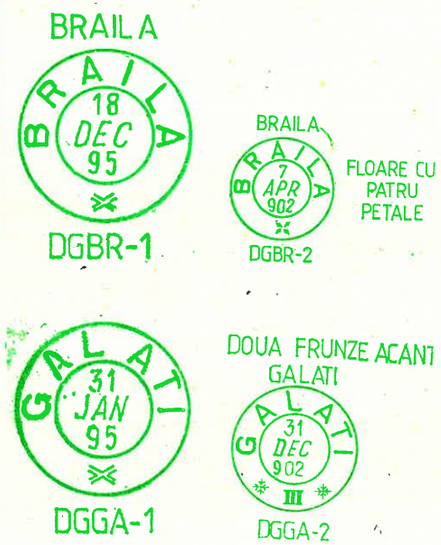

Toate ștampilele tip „Daguin" folosite în anul 1903 au vădite semne de uzură, apărînd adesea cu lipsa unor elemente ale datei, spărturi în cercuri, etc.

3—3. Codificarea ștampilelor tip „Daguin" utilizate în provincie.

Păstrînd indicativul inițial DG, indicativele propuse pentru oficiile din provincie se completează cu primele două litere ale orașului respectiv, totul urmat de indicativul „1" (dacă este vorba de ștampilele inițiale) și „2" (dacă e vorba de cele ulterioare).

În fig. 4, respectînd convenția de mai sus, sînt prezentate cele 8 tipuri caracteristice de ștampile tip „Daguin" care au fost utilizate în provincie și indicativele lor.

4) CONCLUZII

— Ștampilele tip „Daguin" au fost introduse în țară la începutul anului 1890 în București și în a doua parte a anului 1893 în cinci localități din provincie. Toate acestea au fost ștampile de largă circulație pînă spre sfîrșitul anului 1903.

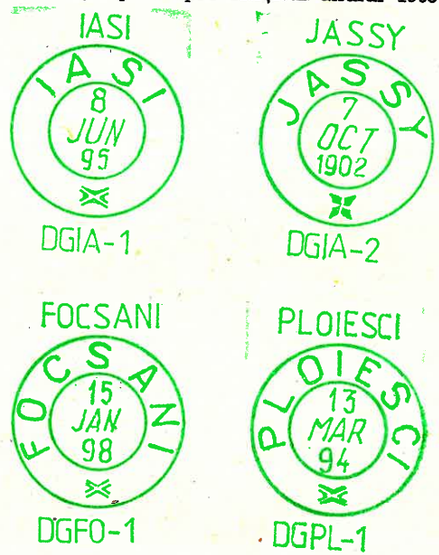

— Ștampilele tip „Daguin" au fost utilizate și pentru anulări de complezență, în special a cărților poștale cu marca fixă „Jubileul 1891".

— Ștampilele inițiale au avut un aspect deosebit de frumos. Diametrul lor mic a permis ca, atunci cînd au fost

aplicate pe mijlocul mărcii, să apară aproape în întregime, rezultînd piese obliterate cu un aspect deosebit.

— Materialul din care au fost realizate ştampilele de tip „Daguin", atît din Bucureşti cît şi din provincie, nu a fost de cea mai bună calitate încît se poate afirma cu certitudine că nu există o altă ştampilă postclasică care să prezinte atîtea cazuri atipice (în special lipsuri în elementele datei) ca aceste ştampile.

— Se întîlnesc uneori şi ştampile tip „Daguin" aplicate individual. Studiul acestor cazuri este încă un domeniu practic neexplorat.

— Ce s-a întîmplat după 1903 cu maşinile tip „Daguin" este greu de precizat. O presupunere a mea, pe care îmi propun s-o dezvolt cu o altă ocazie, este că (cel puţin în unele localităţi) ele au fost transformate pentru un alt gen de obliterări.

Analiza prezentată în acest articol bazîndu-se numai pe piesele existente în colecţia autorului, cititorul este rugat să aprecieze ca atare limitele acestui studiu.

MARCEL ŞAPIRA

Bibliografie

1) *Gr. Racoviceanu. Obliterările cu maşina „Daguin". Rev. Filatelia nr. 2/65.*

2) *Ing. Mihai Popovici. Ştampilele tip „Daguin" în marcofilia românească. Rev. Filatelia nr. 10/1982.*

3) *Dr. Ing. Marcel Şapira. Ştampile tip „Daguin" din Ploieşti şi alte localităţi. Rev. Filatelia nr. 3/1984.*

Pentru începători dar... şi pentru avansaţi

• În filatelie, domeniul pe care fiecare colecţionar poate şi trebuie să-l prefere, este cel al ţării sale. Totuşi, faţă de multitudinea materialului apărut în decurs de peste un veac, cu greu se poate alcătui o colecţie completă. Pe de altă parte, o colecţie mult extinsă dar limitată la numerele din catalog, riscă a se găsi în grea competiţie cu multitudinea de colecţii cu profil similar.

Este deci de ales o arie limitată, o perioadă, un gen de mărci, fie chiar şi una sau mai multe emisiuni, şi a o adînci prin studiu şi individualizare.

De multe ori, alegerea unui domeniu strict limitat dar mai puţin în atenţia generală, poate oferi satisfacţii prin chiar originalitatea lui, prin ieşirea din comun.

Colecţiile „amestecate" formate din mărci neuzate şi mărci obliterate pot satisface pe cei care le întocmesc. În lumina orientărilor actuale ale filateliei, ele nu se bucură însă de prea mare atracţie. Este de aceea de preferat a nu urmări neapărat „completarea" cu mărci din categoriile de mai sus, amestecate, şi a ne fixa asupra uneia sau alteia din cele două posibilităţi.

O soluţie intermediară ar fi de a colecţiona „uzat" pînă la o anumită perioadă şi „neobliterat" după aceea. Amestecul nu este în prezent recomandabil.

• Înlocuiţi în colecţie, pe măsura posibilului. exemplarele defecte, de calitate proastă, cu obliterări „grele" etc., cu piese fără scăderi: colecţia nu va avea decît de cîştigat şi satisfacţia Dvs. personală va fi mai mare.

• Pe cît posibil, pentru francarea corespondenţei personale folosiţi mărci comemorative sau din emisiuni speciale. Veţi face o bucurie celor ce le vor primi dacă sînt filatelişti şi veţi contribui la propagarea interesului pentru marca poştală şi în rîndul celor ce nu colecţionează. Întotdeauna, o marcă atrage atenţia prin tema pe care o are şi ca atare constituie un element cultural de netăgăduit

Biroul poştal B.C.A.

După primul război mondial, în perioada 1920—1923, corespondenţa sosită de pe continentul american ajungea deteriorată la destinatarii din ţara noastră, înregistrîndu-se multe cazuri cînd era violată sau chiar spoliată de conţinut. Această situaţie se agravase într-atît, încît nu se mai putea cerceta şi soluţiona de către organele poştei române.

Direcţia Generală P.T.T. a înfiinţat la 1 decembrie 1923 un singur birou centralizator pentru corespondenţa din şi pentru America (1). — Din lipsă de spaţiu la Oficiul poştal Central Bucureşti, acest birou a fost înfiinţat la Oficiul poştei nr. 1 Timişoara, purtînd denumirea de „Timişoara 1 B.C.A." (Biroul Corespondenţelor Americane).

Personalul biroului era alcătuit iniţial dintr-un şef al biroului, 16 funcţionari, 2 conductori şi 8 factori.

Toate oficiile poştale şi birourile ambulante din ţară triau corespondenţa uşoară pentru continentul american (America de Sud, America Centrală şi America de Nord) pentru biroul Timişoara 1 B.C.A. — Corespondenţa uşoară era alcătuită din: scrisori, cărţi poştale, ziare, imprimate, probe de mărfuri.

Biroul poştal „Timişoara 1 B.C.A." era în directă cartare cu birourile: Montreal pentru Canada, New York City, New York dix şi New York Foreign, pentru S.U.A., cu biroul Nuevo Laredo Tam, pentru Mexic, Rio de Janeiro pentru Brazilia şi Buenos Aires pentru Argentina şi ţările meridionale ale Americii de Sud.

În sens invers, aceste birouri îşi trimeteau depeşele lor direct la biroul poştal Timişoara 1 B.C.A., unde se verificau foarte bine sacii sosiţi şi se tria corespondenţa destinată României.

De la 1 septembrie 1932 biroul poştal B.C.A. a fost mutat în localul oficiului poştal Timişoara 2 (gară) şi i s-a dat denumirea „Timişoara 2 B.C.A" (2).

Biroul poştal B.C.A. a funcţionat la Timişoara pînă la 8 iunie 1941 cînd a fost transferat la Oficiul Bucureşti Gara de Nord (3).

Funcţionarea acestui birou poştal la Oficiul Special Gara de Nord —, Ambulanţe este semnalată şi în noiembrie 1951.

Fără a se găsi informaţii documentare se semnalează existenţa unui birou B.C.A. la Oficiul Bucureşti I în anul 1947 (fig 11).

În fiecare an, B.C.A. a triat un număr foarte mare de obiecte de corespondenţă. În tabelul prezentat sînt trecute obiectele de corespondenţă, scrisori şi cărţi poştale, triate de acest birou poştal între anii 1928—1938 (4).

Din aceste cifre trebuie să se scadă numărul scrisorilor „Prin Avion" plecate-sosite, spre-din continentul american, care după 1930 (?) nu au mai fost dirijate prin acest birou.

Însă acest număr nesemnificativ, reprezintă sub 1%.

Deasemenea, extrem de redus este şi numărul obiectelor de corespondenţă expediate prin dirijabilele „LZ-127 Graaf Zeppelin" şi „LZ-129 Hindenburg", care nu au fost dirijate prin B.C.A.

În tabel nu au fost incluse imprimatele, hîrtiile de afaceri şi probele de mărfuri care au fost cartate de B C.A. şi nici obiectele de corespondenţă scutite de taxe (oficiale).

Dacă pentru perioada 1928—1938, numărul obiectelor de corespondență sosite și expediate din și spre continentul american este impresionant, pentru perioada 1941—1946 acest număr este foarte scăzut.

Corespondența expediată și sosită, cartată de B.C.A. era marcată prin aplicarea unei ștampile a biroului. Teoretic toate obiectele de corespondență trecute prin acest birou ar trebui să poarte ștampila lui, dar mai există și unele piese care nu poartă aceste ștampile de tranzit, din neglijența funcționarilor biroului, însă cazurile sînt mai rare.

Pentru perioada cît a funcționat la Oficiile Timișoara 1 și 2, B.C.A. a fost dotat cu ștempluri diferite pentru obliterarea corespondenței sosite cu mențiunea „SOSIRE" și a corespondenței expediate cu mențiunea „EXPEDIERE", deseori însă s-a folosit ștampila „EXPEDIERE" și la obliterarea corespondenței sosite

Oricum în perioada 1923—1951 au fost folosite un număr mare de ștempluri.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

În figurile 1—11, sînt redate cîteva din ștampilele aplicate în această perioadă.

Fig. 1 „TIMIȘOARA, B.C.A. 1, EXPEDIERE, diametru 30 mm, h-10 mm. Date cunoscute 16 mai 1925—9 mar. 1927 1927.

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 3 „TIMIȘOARA 1, B.C.A., „SOSIRE", diametru 30 mm, h-9,5 mm. Date cunoscute 9 iul. 1927—28 mar. 1928.

Fig. 3 idem (aceiași inscripție) 1 iun. 1928, diametru 30 mm, h-9—9,5 mm.

Fig. 4 idem (aceiași inscripție), 30 sept. 1929, 4 ian 1930, diametru 29,5 mm, h-9—9,5 mm.

Ștampilele din Fig. 2—4 au mici diferențe în desenul literelor și ale „cifrei „1".

Fig. 5 „TIMIȘOARA, SOSIRE B.C.A., II", 20 oct. 1934, diametru 30 mm h-12,5 mm. Ștampila este semnalată și în anul 1938

Fig. 6 „TIMIȘOARA 2 B.C.A., EXPEDIERE" 15 apr. 1937, diametre 28/18,75 mm, h-11,5 mm.

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 7 „TIMIȘOARA, B.C.A., EXPEDIERE", 4 iul 1938, diametru 29,75 mm, h-9,75—10,5 mm.

Fig. 8 „OF. SP. GARA DE NORD AMB, B.C.A.", 10 oct. 1948, 17 iun. 1949, diametre 27/18,5 mm.

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig 9 idem (cu aceiași inscripție) 1 oct. 1948, 18 mai 1949, diametre 26,5/17,5 mm.

Fig. 10 „GARA DE NORD, B.C.A." 1 dec. 1950,6 mar. 1951, diametre 30/20,5 mm.

CORESPONDENTA DINSI PENTRU AMERICA		
ANUL	SOSITA (buc.)	EXPEDIATA (buc.)
1928	2.140.304	2.107.997
1929	2.303.303	1.938.968
1930	2.475.804	1.956.719
1931	1.796.526	1.570.072
1932	1.271.740	1.245.255
1933	1.141.598	1.092.072
1934	893.684	911.298
1935	1.054.511	944.895
1937	1.048.363	1.056.172
1938	1.029.986	981.255

Idem (aceiași inscripție) — 9 mai 1950, diametre 29,5/20,5 mm, ((există diferențe de desen ale literelor și ornamentelor față de fig. 10

Fig. 11 „OF. BUCUREȘTI I, BIR. C.A.", 19 oct. 1947, diametre 27,75/20 mm.

Ștampilele de la Fig. 1—3 au fost reproduse după piese din colecția Adrian Dumitrașcu, iar celelalte piese din colecția personală.

Biroul Corespondențelor Americane a reprezentat o pagină în istoria poștală a țării noastre, constituind în același timp și un interesant capitol al filateliei românești

CĂLIN MARINESCU

Bibliografie

1. Supliment la „Buletinul Telegrafo-Poștal" nr. 21—22, București, Tipografia „Reforma socială" 1925.

2. Buletinul P.T.T.", nr. 17 sept. 1932, Ordinul circular 153348 din 30 august 1932.

3. „Buletin P.T.T.", nr. 5/1941, Ordinul circular E. 1490—605/1941.

4. Darea de seamă asupra activității administrației P.T.T. pe anii 1928—1938, Institutul de Arte Grafice E. Marvan, București, 1930—1940.

De la unii, de la alții...

★ Regele Macedoniei Alexandru cel Mare (356—323 î.e.n.) era destul de dificil față de pictorii săi. Astfel, intrînd în atelierul pictorului Apelles unde se afla și portretul lui — se făcu că nu-l vede. Atunci pictorul a scos pictura care-l înfățișa pe rege — în curte — unde se afla și calul lui Alexandru, Bucefal. Acesta, văzîndu-l a început să se agite, în semn că-și recunoaște stăpînul. Atunci, Apelles i-a spus atunci lui Alexandru :

— Calul s-a dovedit mai mare cunoscător în artă decît tine, rege.

★ În timpul prezentării unei piese a lui Euripide — s-au auzit proteste din partea unui grup de oameni nu tocmai potriviți pentru a veni la teatru. Ei cereau ca Euripide să scoată unele pasaje din piesa lui. La care Euripide a spus :

— Eu îmi scriu piesele nu pentru a învăța de la voi, ci dimpotrivă, ca voi să învățați de la mine.

MARI RARITĂȚI

O eroare celebră

Una din celebrele erori filatelice este cea a mărcii de 9 kreutzer din Baden. Normal această marcă a fost imprimată în negru, pe hîrtie lia-roz, iar eroarea de care ne ocupăm este imprimată negru pe verde (culoarea hîrtiei folosite la tipărirea mărcilor de 6 kr. din aceeași emisiune).

Această eroare a fost identificată abia în anul 1894, cînd, simultan, au apărut nu mai puțin de trei asemenea exemplare. Dintre acestea, două circulate poștal, iar una, tot obliterată, dar pe un fragment de scrisoare.

Una dintre cele două erori, respectiv, scrisoarea, se găsește astăzi în Muzeul Poștal din Frankfurt pe Main. Marca de pe această scrisoare este obliterată cu o

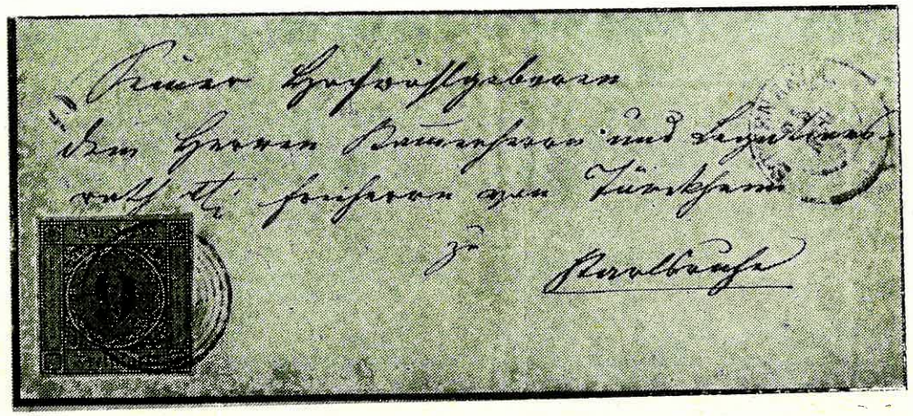

ștampilă cu cinci inele concentrice purtînd cifra 106, corespunzătoare oficiului poștal din Orshwerei. Cea de a doua scrisoare a făcut parte din cunoscuta colecție Ferrari, apoi din cea a lui Gaspari. Această marcă este obliterată cu ștampila cu cinci inele concentrice purtînd cifra 41 a oficiului poștal din Ettenhein.

Cel de al treilea exemplar, cel de pe fragment, poartă ștampile cu cifra 2 a oficiului poștal Schern. În anul 1929 ea a trecut în celebra colecție a lui Théodore Champion, la moartea acestuia ajunge în mîinile unui colecționar din Victoria, Columbia Britanică, numit Robert Fleischer. Astăzi nici această piesă nu se știe în posesia cui se află.

Faptul că aceste trei mărci au fost folosite în trei localități, s-a presupus că, cu timpul, ar mai putea apare și alte asemenea exemplare.

Și iată că presupunerea s-a adeverit, căci după 118 ani de la punerea lor în circulație (1851) apăru cel de-al patrulea exemplar. Și acesta are, de altfel, istorioara lui. O oarecare lady din London, din cartierul West End, a găsit în podul vilei sale colii întregi de mărci poștale din fostele colonii britanice; apoi scrisori cu mărci obliterate din vechile state germane, între care și un plic francat cu eroarea de care vorbeam. Această marcă este obliterată de asemenea cu o ștampilă inelară concentrică purtînd cifra 8. Această eroare este una din cele mai „grele" piese din filatelia mondială.

T. CUTLIC

Ștampile complementare clasice și postclasice ale poștei române (1857~1900)

Cîmpul marcofiliei românești cunoaște largi deschideri și își sporește considerabil varietatea aspectelor prin *ștampilele complementare*, denumite și adiționale, auxiliare, anexe, etc., care concentrează cu îndreptățire interesul cercetătorilor și colecționarilor. Utilizarea lor începe în perioada prefilatelică, se extinde și se diversifică în cea clasică și postclasică, asigurîndu-și continuitatea pînă în zilele noastre. Folosirea ștampilelor complementare are scopul de a marca unele indicații speciale, de serviciu, în diferite modalități de expediție poștală și, de regulă, ele sînt aplicate alături de ștampilele de loc și dată (de zi). În mod excepțional, ele pot fi întîlnite și pe mărci, ca ștampile de anulare a francaturii. dar aceste cazuri sînt abateri de la rolul lor firesc. Nădăjduind să venim în ajutorul celor ce doresc să le cunoască în mod sistematizat, le trecem în revistă în paginile ce urmează și atribuindu-le simbolul „C" (inițiala cuvîntului „complementare") le eșalonăm, după scopul utilizării lor, în 13 capitole (C1—C13).

C1. STAMPILE PENTRU SCRISORI RECIPISATE.

Sînt ștampile complementare care atenționează în mod expres că scrisoarea a fost expediată *recomandat*, cu eliberare către predator a unei recipise (adeverință de primire). Introduse începînd din 1857, unele au fost utilizate și în perioada clasică. Catalogate cu simbolul „C1" ștampilele „Recipise" sînt grupate în patru tipuri.

C1. RECIPISSE '57 (fig. 1). *Ștampilă oblongă, fără cadru, în majoritate cu aceleași dimensiuni (27 × 5 mm). Inscripția cu litere majuscule anticva, înclinate.*

Prima zi : 10 noiembrie 1857 ; ultima zi : 1/13 iunie 1865.

Din punct de vedere al mărimii lor, ștampilele C1 sînt aparent egale. Fiind gravate (nu turnate), dimensiunile prezintă totuși unele diferențe : Bîrlad (26 × 3,5 mm), Iași (26 × 4 mm), Botoșani, Dorohoi și Focșani (26 × 5 mm), Galați (26,5 × 3,5 mm), Fălticeni și Huși (27 × 4,5 mm), Bacău, Mihăileni, Piatra, Roman, Tecuci și Vaslui (27 × 5 mm).

Raritate relativă : 3R = Mihăileni ; 2R = Dorohoi, Huși, Piatra și Vaslui ; 1,6R = Fălticeni ; 1,4R = Bîrlad ; 1,2R = Botoșani ; R = Focșani, Roman și Tecuci ; 0,8R = Bacău ; 0,6R = Galați și 0,5R = Iași.

Ștampilele C1. RECEPISSE au fost comandate la Viena (gravor J. Radnitzky) în 1857 de către Teodor Ghica pentru serviciul de expediție al Companiei Diligențelor Moldovei, în antrepriza sa. La 10 noiembrie 1857 ștampilele apar pentru prima dată, scriptic, în inventarul de răscumpărare de către stat a expediției diligențelor. Ștampilele C1. RECEPISSE au fost folosite obligatoriu de către cele 14 birouri de expediție, ca ștampile complementare pe scrisori recomandate, fran-

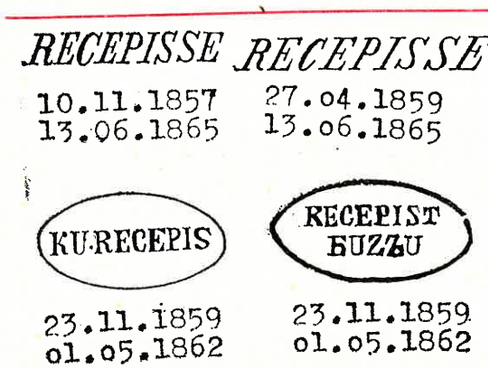

Fig. 1—4

cate, începînd din 22 iulie 1858 (Iași), 4 august (pentru 12 birouri districtuale) și 1 septembrie (la Galați), întotdeauna însoțind ștampila M1. Exemplu : scrisoarea recomandată însoțitoare de grop, recipisată cu nr. 289 din 6 martie 1859 francată cu 80 P., purtînd ștampila C1. RECEPISSE și M1. FOKSCHANI 6/3 *(fig. 5)*.

Fig. 5 Fig. 6

Au fost scoase din uz, scriptic, cu ord. 3147 din 1/13 iunie 1865, fiind înlocuite cu ștampilele C7. RECOMANDAT.

C1a. RECIPISSE '59 (fig. 2). *Ștampilă complementară, similară cu C1. dar mai mare (exemplu : 35 × 6 mm Iași).*

Raritatea relativă diferă pentru fiecare din cele 10 ștampile C1a. Exemple : Adjud (R), Bolgrad (0,8R), Cahul (0,5R), Focșani (0,1R), Iași (tip I și tip II, ambele 0,1R), Ismail (0,5R), T. Frumos (0,3R), T. Neamț (0,6R), T. Ocna (0,5R).

Ștampilele C1a au fost comandate în același timp cu ștampilele „MOLDOVA 2" (M2), ca urmare a raportului Direcției Poștelor nr. 2117 din 27 august către Ministerul de finanțe : „Dumnealor amploaiații austrieci (Johann v. Manowarda ș.a. trei, n.n.), între altele, după începerea lucrărilor de introducerea poștală pe

sistem evropian, au propus că dumnealor găsesc că și la punctele următoare... (urmează 10 birouri nedistrictuale) să se facă ștempluri cuvenite pentru scrisori și plicuri (...)". Comanda ștampilelor o primește firma „WITNER & REICHER" la 17 septembrie 1858 și le facturează în aprilie 1859 la prețul de 9 lei bucata. Distribuirea se face eșalonat : Iași tip I la 1 aprilie 1859, Adjud, Bolgrad, Cahul, Ismail, T. Neamț și T. Ocna la 27 aprilie 1859. T. Frumos la 5 mai 1859, Iași tip II la 29 septembrie 1859 și Focșani la 6 octombrie 1859.

Se găsesc întotdeauna numai pe scrisori recomandate, însoțind ștampila M2. Exemplu : Scrisoare însoțitoare de pachet cu valoare, francată cu 80 P., recipisată cu nr. 1330 din 9 iunie 1861 purtînd ștampila C1a RECEPISSE și M2, JASSY 6/6 (fig. 6).

Scoaterea din uz a acestor ștampile s-a făcut scriptic cu ord. 3147 din 1/13 iunie 1865, fiind și acestea, înlocuite cu C7. RECOMANDAT.

C1. KU-RECEPIS (fig. 3). *Cadru monocerc, oval (26,5/14 mm). Text în caractere majuscule latine (excepție litera „K", înălțime 3 mm).*

Ștampilă prefilatelică din 1859 a poștei muntene, de unde și simbolul „PV59" (Prefilatelice — Muntenia, 1859). S-a utilizat la biroul poștal central al antreprizei „Drumul Focșanilor" (contracciu G. Parascheva) din București de pe lîngă „Kasa Poștei", pentru marcarea scrisorilor recomandate (expediate cu recipisă). La expedierea scrisorilor o găsim în asociație cu ștampila antreprizei, PV59. BUCAREST/WALACHEI și din ianuarie 1862 cu ștampila PV62. BUCAREST/ — (proventiă din precedenta, la care i s-a scos cuvîntul „WALACHEI"). Tușul, la început verde (4R), și ulterior roșu (3R) este același cu al ștampilei datate respective.

Date teoretice. Timpurie : 23.11.1859 ; tîrzie : 01.05.1862.

Exemplu. Recomandata din 28 august 1860 expediată din București, cu textul : „Franco-Recipissă. Domniei-Sale, Domnului Doctor Alecsandru Teodori, la Romanu. Prin Focșani". (fig. 7). Poartă la plecare ștampilele BUCAREST/WALACHEI 28/8 și KU-RECEPIS, în tuș verde și primește la poșta munteană Focșani, ștampila PV53. FOKSANI/AVG. 29. Trecută în Moldova i se aplică la biroul de plecare (expeditor Ciocîrlie) ștampila M1. FOKSCHANI/MOLDOVA 30/8 și la sosire, M1 ROMAN/MOLDOVA 1/9.

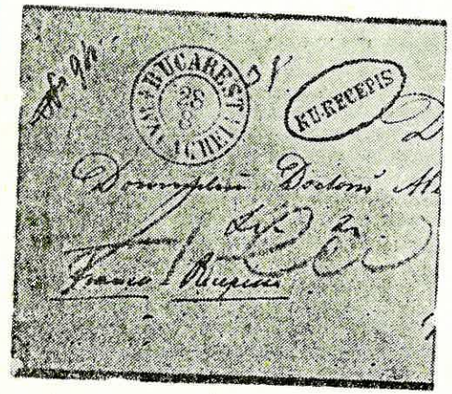

Fig. 7

Fig. 8

C1. RECEPIST/BUZAU (fig. 4). *Cadru monocerc, oval (29/14 mm). Text în caractere majuscule latine (în afară de litera „Ă" chirilic, cu înălțimea de 3 mm).*

Ștampilă prefilatelică (PV59) dată în folosință în 1859, la poșta din Buzău (căpitan Sava Lungianu), de pe „Drumul Focșanilor" (în antrepriza G. Parascheva). S-a utilizat pe scrisorile recomandate (recipisate), împreună cu ștampila de zi PV53. BUZAU. Se întîlnește în tuș negru (3R), albastru (4R) sau roșu (5R).

Date teoretice. Timpurie : 23.11.1859 ; tîrzie ; 01.05.1862.

Exemplu. Recomandata recipisată No. 387 din 22 februarie 1861 cu ștampilele de plecare BUZAU 22 FEB și RECEPIST/BUZAU, ambele în tuș negru și de sosire BUKAREST/WALACHEI 2/23, în tuș roșu (fig. 8).

C2. ȘTAMPILE „FRANCO" PENTRU EXPEDIȚII DE GROPURI

Au fost utilizate pe „scrisori însoțitoare" de valori (gropuri cu bani, amaneturi de valoare etc), cu scopul de a se scuti francarea cu mărci a expedițiilor grele, prin plata taxei de expediție în numerar („cheș"). Taxa respectivă se înscria la rubricile „LEI.... PAR...". Au fost întîlnite în perioada 1859—1865 la birourile poștale Bacău, Botoșani, Focșani, Iași și Tecuci.

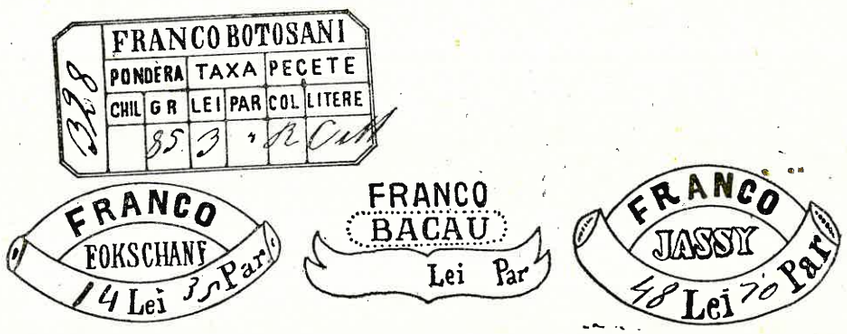

Fig. 9—13

C2. FRANCO BACAU (fig. 12). *Ștampilă compusă, trietajată. În partea superioară cuvîntul „FRANCO" în majuscule grotești. Dedesubt cuvîntul „BACAU" într-un chenar punctat, în majuscule anticva. În partea de jos o casetă tip eșarfă avînd cuvintele „Lei" și „Par" cu inițialele în majuscule.*

Tuș roșu : 10 iulie 1860 (8R), tuș albastru : 24 noiembrie 1860 (7R).

C2. FRANCO BOTOSANI (fig. 9). *Ștampilă dreptunghiulară (45,5 × 22 mm), cu colțurile tăiate. Interiorul etajat în patru nivele compartimentate în casete și un compartiment vertical-stînga. În caseta superioară se află inscripția „FRANCO BOTOSANI", în majuscule anticva (33 × 3 mm). Pe rîndul următor, trei casete pentru cuvintele „PONDERA", „TAXA" și „PECETE" în majuscule grotești. Pe rîndul al treilea avem șase casete pentru greutate, taxă și signele expeditorului, și dedesubt, sub fiecare, casete albe pentru înscrierea valorilor.*

Data timpurie : 2 octombrie 1859 ; dată tîrzie : 2 iunie 1865.

Tuș negru (5R).

C2b. FRANCO FOCSANI (fig. 11). *Ștampilă ovală (40/20 mm), cu două banderole curbate. În partea superioară cuvîntul „FRANCO", în majuscule grotești și în partea inferioară „Lei" și „Par" cu inițialele majuscule anticva. La mijloc localitatea, „FOKSCHANY", în majuscule anticva.*

Fig. 14-15-16

Dată timpurie : 6 martie 1861 ; dată tîrzie : 10 ianuarie 1865.

Tuș negru (4R).

Exemplu. Scrisoare recipisată cu nr. 506 din 14 aprilie 1862 cu textul : „D. Jsaku Sedili, la Galați. Cu 75 lire, lei 4593 și 30 parale". La plecare ștampila de zi M1. FOKSCHANI/MOLDOVA 14/4 și C2. FRANCO FOKSCHANI, și de tranzit M1. TEKUTSCH 14/4. (fig. 14).

C2c. FRANCO JASSY (fig. 13). *Ștampilă ovală (38/23 mm) cu dimensiuni diferite. La mijloc localitatea „JASSY în litere majuscule latine „albe-fantezii".*

Date : timpurie, 28 iunie 1860 ; tîrzie, 28 decembrie 1864.

Tuș negru (2R).

Exemplu. Scrisoare însoțitoare a unui grop aur (valoare 10.360 lei), pe adresa : „Dumnealor, Frați H. Teologo, Galați". Ștampile la plecare : DR. JASSY 28/12/64 și C2. FRANCO JASSY cu taxa 27 lei, 30 Par și de sosire : M1. .GALATZ/ MOLDOVA 30/12 (fig. 15).

C2c. FRANCO TECUCI (fig. 10). *Ștampilă ovală (41/21,5 mm). În banderola superioară cuvîntul „FRANCO" în majuscule latine flancat de două stele cu fereastră, cu cîte cinci raze. În banderola de jos cuvîntul „Lei" („L" chirilic) și „Par" — „P" și „A" majuscule), avînd spații pentru trecerea valorilor. La mijloc localitatea „TECUCI" în majuscule latine și chirilice.*

Tuș negru (4R).

Exemplu. Scrisoare recomandată (recipisată) însoțitoare a unui grop în valoare de 14.230 lei și 32 parale. Text : „Onorabilei Epitropii a Sfîntului Mormînt. Cu banii într-un grop. Soma : patru sute cinci zeci și unu galbeni, 12 sorcoveți etc.". La plecare ștampila de zi M1. TEKUTSCH/MOLDOVA 3/5, C1. RECEPISSE și C2. FRANCO TEKUCI (taxa lei 41, parale —). No. 256/4561 (fig. 16).

C3. STAMPILE „PORTO“ PENTRU EXPEDIERI DE GROPURI

Noul Așezămînt poștal cu valabilitate de la 1 iunie 1858 pentru serviciul expediției din Moldova, prevedea ca scrisorile recomandate (recipisate) să fie obligatoriu expediate franco, cu porto fiind admise numai scrisorile simple (ce se „aruncau“ în lădițele poștei). După reorganizarea poștei din Iași (februarie 1859) se fac unele derogări. Astfel, scrisorile recipisate, însoțitoare de gropuri cu bani, pachete și amaneturi de valoare, se pot expedia și „cu porto“. Măsura nu a prejudiciat interesele părților. Poșta nu a înregistrat cazuri de refuzuri de primire din partea destinatarului, iar din alt punct de vedere s-a urmărit și economie de mărci pentru francare.

C3. PORTO BOTOSANI (fig. 17). *Ștampilă dreptunghiulară (46 × 22 mm), cu colțurile tăiate, similară cu ștampila C2. FRANCO BOTOȘANI.* (Tuș negru 8R).

Dată timpurie : 5 mai 1861 ; dată tîrzie : 1 mai 1865.

Exemplu. Scrisoare recomandată însoțitoare a unui grop cu 1.700 galbeni *(54.400 lei), expediată din Botoșani pe adresa : „Domniei Sale Dom. Michel Daniel*

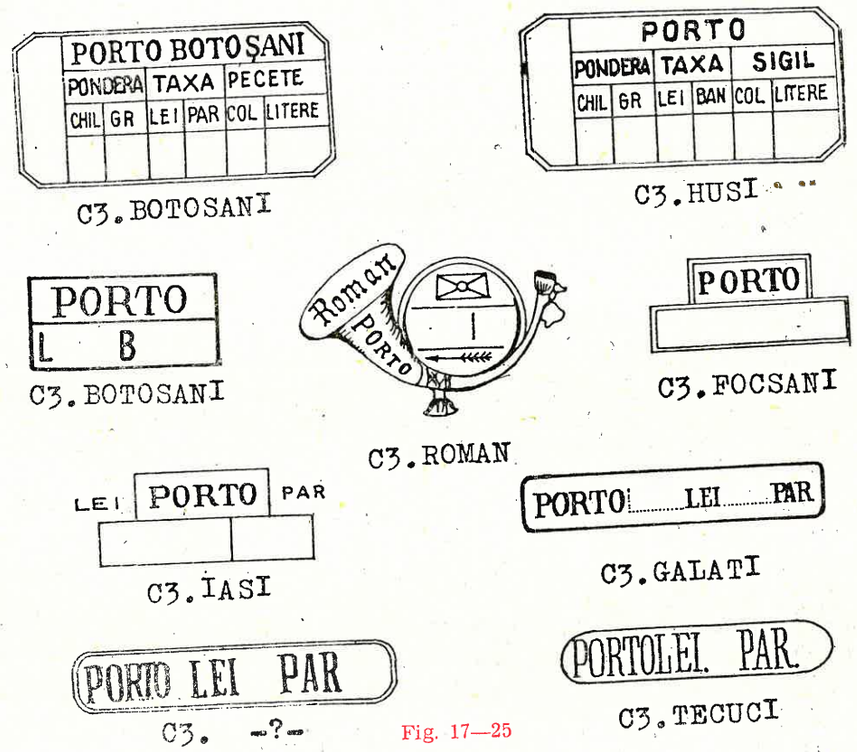

Fig. 17—25

și fiu, Jassy“. Are la plecare ștampila de zi M1a. BOTUSCHANI/— (cuvîntul „MOLDOVA“ scos la 26 ianuarie 1865) și C3. PORTO BOTOSANI No. 266 cu valorile trecute manuscris : 5 Kg./950 gr./30 LEI și 30 parale/M.L. (fig. 26).

C3a. PORTO BOTOSANI (fig. 19). *Ștampilă mică, simplă, cu cadru dreptunghiular (27 × 13 mm), cu două compartimente etajate. În partea superioară cuvîntul „PORTO“ în majuscule anticva și dedesubt literele „L“ și „B“ (inițialele de la Lei și Bani), în majuscule grotești, cu spații pentru trecerea valorilor (taxelor).* (Tuș negru : 7R).

Exemplu. Scrisoare din 28 noiembrie 1868 expediată din Botoșani la Roman, însoțitoare a unui pachet conținînd „19 broșuri ecleziastice“ pe adresa : „Eminenței Sale Preasfințitului Episcop al Eparhiei Romanului“. (Col. 3).

C3. PORTO FOCSANI (fig. 21). *Ștampilă din două dreptunghiuri neegale, suprapuse, în chenar, cu linii dublate. În compartimentul superior (18 × 7 mm) se află cuvîntul „PORTO“ în caractere majuscule anticva. Compartimentul inferior (29 × 6,5 mm) este gol, în care urma să se treacă taxele, manuscris.* (Tuș negru : 5R).

Exemplu. Scrisoare din 26 martie 1864, însoțitoare a unui grop cu 1716 lei. Expediată din Focșani la Galați pe adresa : „Onor. Președintelui Tribunalului Civil de Covurlui“. (Col. 3).

C3. PORTO IASI (fig. 22). *Format asemănător, dar cu cadru simplu. Compartimentul superior (19 × 6,5 mm) flancat la exterior cu „LEI“ (stînga) și „PAR“ (dreapta) în caractere majuscule grotești. Compartimentul inferior este împărțit în două, pentru înscrierea taxei.* (Tuș negru : 4R).

Exemplu. Scrisoare din 15 septembrie 1865 însoțitoare a unui grop de 300 lei expediată din Iași pe adresa : „La Primăria Urbei Neamțu“ (col. 3). Vezi și Filatelia nr. 2/1987.

C3. PORTO GALATI (fig. 23). *Ștampilă oblongă (43,5 × 7,5 mm), în chenar, cu colțurile rotunjite. Inscripția din trei cuvinte „PORTO“ (12/3 mm), urmat de „LEI“ și „PAR“ în majuscule anticva și cu spații albe, pentru înscrierea taxei.* (Tuș negru : 4R).

Exemplu. Scrisoare din 8 noiembrie 1866 însoțitoare a unui grop expediat din Iași pe adresa : „Frații H. Theologo, la Galați“ (col. 3).

C3. PORTO (Huși), fig. 18. *Ștampilă dreptunghiulară compusă (46 × 22,5 mm), cu colțurile tăiate, similară cu ștampila C3. PORTO BOTOSANI* (Tuș negru : 8R)

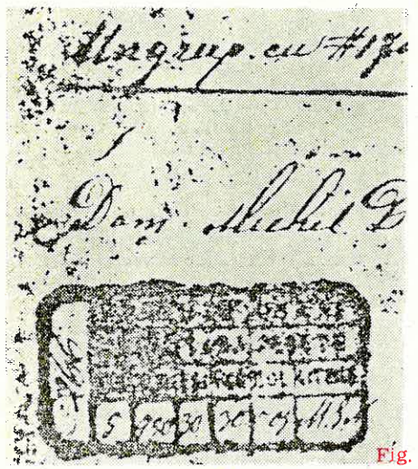

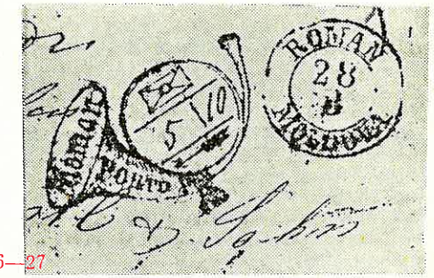

Fig. 26—27

C3. PORTO ROMAN (sau „Goarna Mare“) (fig. 20). *Ştampilă-goarnă (39/25 mm). În pavilion cuvîntul „ROMAN“ în litere neogotice şi pe pînie, cuvîntul „PORTO“ în majuscule anticva. Trei casete compartimentează colacul goarnei. În partea de sus, desenul stilizat al unei scrisori (în utilizare şi azi). La mijloc, două spaţii pentru înscrierea taxei (lei/par) şi jos, o săgeată indicatoare spre cuvîntul „PORTO“, atenţionînd felul trimiterii.* (Tuş negrù : 15R).

Exemplu. Scrisoare din 7 iunie 1863 însoţitoare a unui grop în valoare de 176 lei trimis de prefectura din Roman pe adresa : „Epitropia Generală a Sfîntului Spiridon, Iaşi“ (col. 3).

De asemenea un grop cu 18,5/4 Napoleoni expediat la 28 august 1864 cu scrisoare însoţitoare purtînd ştampila M1 ROMAN/MOLDOVA 28/8 şi RECEPISSE, pe adresa : „Domnului Michel Daniel & Sohn, la Jassy“ (fig. 27).

Atenţie ! Ştampila „Goarna Roman“ s-a întîlnit şi pe mărci (fig. 28).

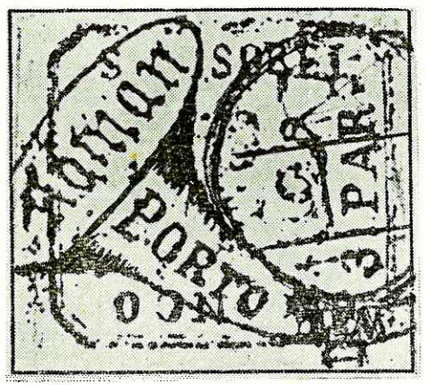

Fig. 28

C3. PORTO TECUCI (fig. 28). *Ştampilă oblongă, cu colţurile rotunjite (39,5/8 mm). Cuvîntul „PORTO“ şi „LEI“ împreunate, şi, după un spaţiu, cuvîntul „PAR“, ambele cuvinte în majuscule anticva.* (Tuş negru : 6R).

C4. STAMPILE LINIARE

Ştampile complementare, denumite după forma lor „liniare“ sau „oblonge“ (1859—1869) şi „baston“ (1869—x) au fost folosite în secolul trecut, fie poştal, fie telegrafic, pentru marcarea biroului emitent. Se găsesc pe formulare de însoţire a corespondenţei recipisate, Adeverinţe, Retur-recipise, Facturi, telegrame etc. În mod excepţional, ştampilele tip baston (din 1869) s-au întîlnit şi pe mărci clasice litografiate, ca ştampile obliterante (1869—1872).

a. Ştampile liniare, dinainte de 1869.

S-au întîlnit la cîteva birouri de expediţie din Moldova, începînd din martie 1859.

C4. JASSY, tip 1. (fig. 30). *Ştampilă oblongă, fără cadru (18/4 mm), în litere majuscule anticva.* Tuş negru (2R).

Este prima ştampilă oblongă întîlnită (martie 1859), în tuş negru (ASB. PM. dos. 862/1859). Dată tîrzie : 10 iunie 1865.

C4. JASSY, tip 2 (fig. 31), *similară, cu litere mai groase (17,5/4,5 mm).* Tuş negru (2R).

C4. JASSY, tip 3 (fig. 32). *Ştampilă mare (26/5 mm), cu litere majuscule cursive. Prima literă înaltă (7 mm) şi litera „i“ cu punct.* Tuş verde (1,8R).

C4. JASSY, tip 4 (fig. 29). *Litere mari, cursive. Primul „J“ cu pinten.* Tuş verde : (1,5R).

JASSI JASSI JASSI Jassi
GALATZ Roman ROMAN
BUZEU Bacau Botoşani
Botoşani FOKSCHANII: CRAJOVA

Fig. 29—41

C4. GALATZ (fig. 33). *Ştampilă liniară (22/5 mm), cu litere majuscule anticva.*

Dată timpurie : 15 mai 1859 ; dată tîrzie : 25 octombrie 1865.

Tuş roşu (2R), tuş verde (2,5R).

S-a întîlnit şi pe mărci de 30 Par. emis. 1862 (Principatele Unite).

Exemplu. Scrisoare din 19 noiembrie 1863 francată cu 30 P. obliterată cu C4. GALATZ şi pe plic cu M1. GALATZ/MOLDOVA 19/11 ambele în tuş negru. Adresa : „Domnii Sale, Domnului I-iul Presedinte al Curţii de Casaţie, La Bucureşti“.

C4. ROMAN (fig. 35),*stampilă similară (21/4 mm).*

Întîlnită pe „Factura grupurilor cu bani şi a Paketelor“ din 1859. Tuş albastru-verde (4R).

ALEXANDRIA BOTOŞANI BRAILA
CALAFAT CARACAL CRAIOVA
DOROHOIU DOROHOI FILIAŞI JASSI
MIHAILENI MIZIL OLTENITZA
PIATRA PITESTI PLOESTI PREDEAL
RIMNICU-SARAT RIMNICU-VALCEA ROMAN TECUCI
TURNU-MAGURELE TÎRGU-FRUMOS TÎRGU-VESTEI
TURNU-SEVERIN URLATZI URZICENI ZIMNICEA

Fig. 42—69

b. Ştampile „gigant".

C4b. BACĂU (fig. 37). *Ştampilă liniară (40 × 6 mm) cu litere cursive spre stînga. Iniţiala „B" (13/10 mm).*

Dată timpurie : ianuarie 1859, tuş albastru-verzui (4R).

C4b. FOKSCHANII : (fig. 40). *Ştampilă liniară (43 × 5 mm) cu litere majuscule anticva oblice, cu două puncte după ultimul „I".*

Dată timpurie : ianuarie 1861, tuş albastru-verzui (5R).

C4b. ROMAN (fig. 34). *Ştampilă liniară, cea mai mare cunoscută (60 × 9 mm). Litere cursive. Iniţiala „R" în stil rococo (15 × 14 mm).*

Dată timpurie : 1867, tuş albastru-verzui (4R).

c. Alte ştampile deosebite

C4c. BOTOSANI (fig. 38), C4c. BOTOSANI, mică (fig. 39), C4c. CRAJOVA (fig. 41).

d. Ştampile baston din 1869

C4d'69. ŞTAMPILA BASTON'69 (fig. 42. 69). *Liniară, fără cadru, reprezentînd denumirea biroului poştal (localitatea). Litere majuscule groteşti. Dimensiuni diferite, după numărul literelor şi mărimea lor.*

Exemple : scurtă, MIZIL (13/6 mm) ; lungă, TURNU-MAGURELE (30/4 mm).

Au fost gravate în Bucureşti de către firme diferite. Majoritatea lor au fost date în folosinţă la 1 aprilie 1869, data poştei, cu prilejul intrării mărcilor poştale româneşti în traficul internaţional. (fig. 70).

S-au folosit ca precizare a 65 birouri telegrafo-poştale, respectiv a localităţilor de reşedinţă.

Unele ştampile „P.D." (C4'69) se întîlnesc mai rar : astfel, pe formulare poştale : BECHET, CÎINENI, CÎMPINA, FĂLCIU, GĂEŞTI, IZLAZ, MĂRGINENI, URLAŢI (1,2R) ; FILIAŞI, MIZIL, OLTENITZA, PREDEAL, TÎRGU NEAMŢ, TÎRGU OCNA (R) ; ADJUD, ALEXANDRIA, TÎRGU FRUMOS, TÎRGOVIŞTE (0,7R).

C5. ŞTAMPILE CU INIŢIALE

C5. P.P.'62, C5a. P.P.'69, C5. P.D.'69, C5a. P.D.'72 (R), C5b. P.D.'79 (fără chenar), C5. N.A., C5. A.R., C5. A.P., C5. A : V., C5. T.

C5. P.P.'62 (fig. 71—74), *cu semnificaţia „Porto plătit" (fr. Port payé). Ştampilă cu cadru dreptunghiular (15 × 9 mm), avînd înscrise iniţialele „P.P." în caractere majuscule anticva.*

Fig. 70

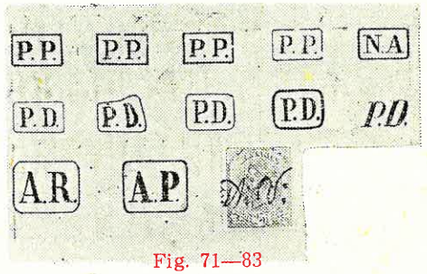

Fig. 71—83

Dată timpurie : 2 mai 1862 (col. 23).

Primele ştampile cu „P.P." s-au dat în folosinţă la 1 mai 1862, la birourile poştale de expediţie din Muntenia şi se aplicau pe scrisori din lipsa mărcilor la trimiterile „franco". Sînt deci ştampile prefilatelice ale poştei din Muntenia. Ele apar întotdeauna cu caracter adiţional pe lîngă ştampila de zi (fig. 84).

Ştampilele „P.P." au fost introduse în următoarele împrejurări : la 1 mai 1862 a intrat în vigoare noul tarif poştal, unificat pentru ambele Principate Unite, francarea corespondenţei urmînd a se face de la această dată cu mărcile comune stabilite : 3, 6 şi 30 P. emisiunea 1862 („Tipar de mînă"). Avînd în vedere întîrzierea tipăririi acestor mărci, s-a stabilit ca taxa corespondenţei expediate franco să se plătească în numerar, de către expeditor şi drept dovadă a acestui fapt „să se tragă două linii cruciş" şi să se aplice o ştampilă adecvată. În Moldova existau încă din decembrie 1859 ştampilele M3. FRANCO, în dotaţia celor 21 birouri poştale (19 districtuale şi 2 de tîrguri), în timp ce noile birouri de expediţie muntene, pentru prima dată în regie de stat (19 districtuale şi 7 vamale), nu aveau asemenea ştampile. Astfel, s-a hotărît ca să se introducă ştampile simple (ieftine) cu semnificaţia „porto-plătit", la cele 26 birouri de expediţie.

Cu excepţia biroului vamal Gruia, ştampilele „P.P." pot fi întîlnite pe scrisori împreună cu ştampilele rotunde de zi munteneşti, cu agrafă simplă (A 62), şi cu stea (S), iar pe recomandate şi cu ştampila „RECOM'62". Ştampilele „P.P." au fost folosite însă de unele birouri de expediţie şi după introducerea mărcilor poştale (26 iunie 1862) în timpul lipsei temporare a mărcilor, cînd taxa poştală era plătită în numerar de către expeditor, (exemple : Giurgiu, Oltenita etc. în decembrie 1863).

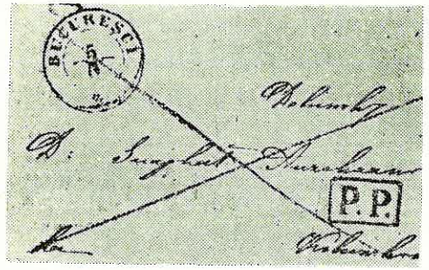

Fig. 84—85

NOTĂ.

Ştampilele „P.P.", cu semnificaţia portoului plătit, au fost utilizate de multe administraţii poştale încă din perioada prefilatelică. Exemplu, în Franţa „P.P.", iniţialele cuvintelor „Port Payé" (sfîrşitul sec. al XVIII-lea), în Italia, ale cuvintelor „Porto Pegato" (începutul sec. al XIX-lea). La confecţionarea ştampilelor „P.P." (aprilie 1862 în Bucureşti), poşta română a adoptat tipul francez ,cu iniţialele „P.P." înscrise într-un cadru dreptunghiular (vezi şi Filatelia nr. 1/1972).

C5a. „P.P."'69 cu semnificaţia „Plătit Parţial". Aceleaşi ştampile C5. P.P. pentru Muntenia şi ştampile noi pentru Moldova.

„Regulamentul de dezvoltare şi de ordine învoit între administraţia poştelor Principatelor-Unite şi administraţia poştelor Austro-Ungare, pentru punerea în aplicare a Convenţiei poştale încheiată la Viena sub data de 24 iulie 1868" s-a pus în aplicare la 1 aprilie 1869. Art. XVI prevede aplicarea ştampilelor : Cu privire la trimiterile francate numai pentru o parte a parcursului se vor ştampila cu ştampila „P.P.".

Exemplu : o scrisoare expediată din România în intervalul 1 aprilie 1868 — 15 octombrie 1870, la Viena, se putea franca cu 18 bani (tariful respectiv pentru interiorul ţării) după care se aplica ştampila „P.P.". Diferenţa urma să se plătească la destinaţie, după tariful ţării respective, aplicîndu-se, fără penalizare, mărcile corespunzătoare prevăzute de tariful intern local.

De asemenea, deşi se aplica ştampila „P.P.", dacă francatura nu era suficientă, scrisoarea circula normal pe teritoriul României, dar se adăugau mărcile necesare acoperirii tarifului în ţara de destinaţie. Exemplu : scrisoarea francată cu două mărci 25 B/1871 nedantelat obliterate cu ştampila H. GALAŢI 19 SEP. 71 primeşte pentru completare o marcă de 20 Lepta (fig. 85). Aici avem cazul unui AFFRANCHISSEMENT ISUFFISANT.

Defecte. Întîlnim uneori ştampile „P.P.“ cu cadrul întrerupt pe una sau două din laturi. Exemple : 1) Cadrul întrerupt în partea superioară-mijloc (H. BRAILA 9 IUL 72), 2) Cadrul vertical-dreapta întrerupt la mijloc (Brăila), 3) Două întreruperi (subţieri) de cadru, pe latura superioară mijloc şi cadrul vertical-dreapta în colţul de jos (Galaţi).

C5. P D. (fig. 76). *Ştampilă cu cadrul dreptunghiular (15 × 9 mm) cu colţurile uşor rotunjite, avînd literele în caractere anticva cu semnificaţia „Plătit“ (pînă la) Destinaţie“.*

Ştampilele „P.D.“ au fost introduse la 1 aprilie 1869, odată cu începutul traficului poştal internaţional. În art. 9 din „Convenţie“ se prevedeau următoarele : „Francarea scrisorilor ordinare, adică nerecomandate şi fără valoare declarată, care vor fi expediate de una din părţile contractante, cu destinaţia pentru cealaltă, este facultativă. Expeditorul va putea după voinţă, să plătească portoul înainte, pînă la destinaţie, sau să-l lase în sarcina destinatarului“.

Cu privire la trimiterile de scrisori recomandate, a scrisorilor cu expres, probator de mărfuri şi imprimate de toate categoriile, art. 23 prevedea : „Taxa de transport trebuie achitată anticipat şi integral, adică costul plătit obligatoriu pînă la destinaţie (taxele poştale rămînînd în totalitatea lor în beneficiul administraţiei care le-a perceput). Francarea corespondenţelor de orice natură se va putea efectua în ţările contractante prin mărcile poştale respective“.

Ştampila menită să indice că portoul scrisorilor fusese plătit de expeditor pînă la destinaţie a fost precizat prin art. 16 al. 4 din Regulamentul de dezvoltare a convenţiei poştale : „Trimiterile francate pînă la destinaţie se vor ştampila cu timbrul „P.D.“.

Tot în scopul de a lărgi cadrul traficului internaţional, România a încheiat la 24 iulie (Berlin), o convenţie poştală bilaterală şi cu Confederaţia Germaniei de Nord. „Regulamentul român pentru executarea convenţiei“ (Bucureşti, 10 aprilie 1869), prevedea în paragraful 6 : „Toate trimiterile relative la corespondenţele internaţionale urmează a fi ştampilate pe partea adresei cu ştampila oficiului de origină conţinînd şi data. Dacă ele sînt francate, atunci, pe lîngă ştampila sus arătată, li se va aplica şi ştampila „FRANCO“ precum şi aceea „P.D.“.

Ştampilele „P.D.“ româneşti au fost utilizate şi în traficul intern în aceeaşi semnificaţie cu ştampila „FRANCO“, cu care făcea astfel dublă întrebuinţare, fiind deci inutile împreună.

C5. P.D.'72. Deşi la începutul anului 1871 se reglementează utilizarea ei (art. 8) *„Orice scrisoare ce va purta ştampila cu iniţialele „P.D.“ însemnează că scrisoarea este plătită pînă la destinaţie şi astfel* primitorul nu are a plăti nici o taxă, afară de aceea de doi bani destinată împărţitorului“, totuşi un an mai tîrziu „Consiliul de miniştri aprobă desfiinţarea ştampilei „P.D.“ pentru scrisorile francate interne, şi pentru Germania“ cu începere de la 1 ianuarie 1872. Ştampila „P.D.“ rămîne mai departe în utilizare pentru „Austria şi pentru celelalte ţări“ (15). Cu toate măsurile luate, totuşi ştampila „P.D.“ s-a mai aplicat, uneori şi pe corespondenţa internă şi mai tîrziu (1882).

NOTĂ. Spre sfîrşitul sec. al XVII-lea, şi numai în *„poşta mică“* a oraşelor Paris şi Lyon, literele „P.D.“ aveau sensul de „Port dû“ = „Porto datorat“. Sensul acesta însă s-a schimbat, şi, începînd de prin deceniul patru din sec. al XIX-lea, în Franţa se aplicau ştampilele cu „P.D.“ numai pe scrisorile ale căror taxe poştale erau plătite de expeditori integral, pînă la destinaţie. Această semnificaţie a fost generalizată şi în deceniile 5—8 ale secolului al XIX-lea ; ştampile „P.D.“, cu sensul plătit pînă la destinaţie s-au folosit în Franţa, Anglia, Austria, statele germane ş.a. Ştampilele „P.D.“, utilizate de poşta română începînd din 1869 au fost executate după modelul francez (vezi şi Filatelia nr. 8/1979).

Defecte. La biroul poştal Bucureşti, una din ştampile a suferit un accident, deformîndu-se litera „D“ şi cadrul din dreapta (fig. 77).

Exemplu. Scrisoare francată cu 10B/1869 şi 25B/1869 (fig. 86).

C5a. „P.D.“'72, rurale (fig. 78, 79). *Ştampilă dreptunghiulară, asemănătoare cu C5. P.D. din 1869, dar ceva mai înaltă. (11 mm), deasemenea şi literele (6 mm).*

Pentru fig. 78 : vezi ASB. Sigilii 4563 Bacău, 4461 Neamţ.

Fig. 87

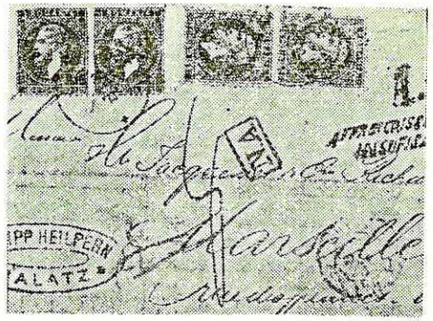

Fig. 86

Regulamentul şi instrucţiunile de manipulare pentru poştele rurale prevedeau în art. 21 : „Notarii, neavînd mărci spre a le aplica pe scrisorile francate, care nu intră în categoria celor din art. 10 din lege, vor însemna pe fiecare scrisoare expediată semnele următoare :

a. Pentru scrisorile plătite (franco, n.n.) vor aplica ştampila „P.D., care va să zică plătită pînă la destinaţie ;

b. Pe scrisorile neplătite (cu porto, n.n.) vor aplica ştampila PORTO.

Urmare legii de poşte rurale, avem diferite oferte ale gravorilor din Bucureşti, care, printre alte ştampile, dau modelul şi costul unei ştampile „P.D.“ (Exemplu : oferta A. Kruze din mai 1872).

C5b. „P.D.“ fără chenar, (fig. 79). *Cu litere majuscule anticva, înclinate spre dreapta (înălţimea 8 mm).* Data timpurie : 12 august 1873. Exemplu : scrisoarea francată cu 10B emis. Paris cu ştampile B1 BUCUREŞTI 12 aug. 73+C5b PD. Tuş negru, avînd şi ştampila particulară (Ioanid) C9 Franco (col. 22).

Apare mult mai tîrziu (exemplu : 1 septembrie 1879 la oficiul Bîrlad, avînd alături o ştampilă FRANCO). Este o inspiraţie, probabil, după tipul folosit de poşta austriacă.

C5. „N.A.“ (fig. 75). *Ştampilă cu cadrul dreptunghiular (14,5 × 9 mm), avînd literele în majuscule anticva, iniţialele de la „Non-Affranchi“ (Nefrancat).*

Dată timpurie : 12 sep. 1874 ; dată tîrzie : 11 august 1975. Tuş negru (0,2R). Tuş verde (0,3R).

Ştampila „N.A.“ s-a găsit pe scrisori nefrancate sau insuficient francate (Ne-Ajuns), cu indicaţia de a se plăti diferenţa de porto la destinaţie. Aplicarea ei se făcea atît pe scrisorile circulate intern, cît şi pe scrisorile destinate în afara ţării (vezi şi Filatelia nr. 7/1980). Exemple :

— Scrisoare expediată la 22 aprilie 1875 din Galaţi la Marsilia, francată insuficient (patru mărci de 10 B. emis. „Paris“) purtînd ştampilele cu semnificaţiile respective, „N.A.“ din Galaţi) şi *AFFRANCHISSEMENT INSSUFISANT (+ „A“ la sosire).* (Fig. 87).

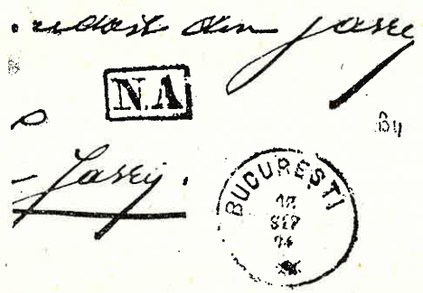

Fig. 88

— Pentru corespondența internă prezentăm o scrisoare (fig. 88) expediată din București la 12 septembrie 1874 cu destinația Iași, care, pe lîngă ștampila de zi poartă și ștampila „N.A.“ (a biroului telegrafo-poștal București) în tuș negru. S-a întîlnit și în tuș verde (București 29 iulie 1875).

După un scurt timp de utilizare, ștampilele „N.A.“ au fost înlocuite cu ștampilele „T“ („Taxă“), conform hotărîrii Congresului de la Berna din 9 octombrie 1874, (M.O. 236/1874). Poșta Română le-a înlocuit în cursul anului 1875.

C5. „A.R.“ (fig. 81). *Ștampilă cu chenar dreptunghiular (20 × 15 mm), cu colțurile rotunjite, inițialele cuvîntului „Aviz-Recepție“ (fr. Avis de recéption, sp. Aviso de recepcion).*

Dată timpurie : 8 august 1880 ; dată tîrzie : 10 martie 1898. Tuș negru (0,3R).

Ștampilele Aviz de Recepție (Aviz de primire) semnifica confirmarea de primire a unei corespondențe predate contra semnătură pe Avizul de primire ce urmează a fi remis de poștă expeditorului.

Ștampilele „A.R.“ se găsesc și pe mărcile postclasice, Cifra și Spic de grîu, în intervalul 1890—1910. Exemple : Scrisoare cu șase mărci 15 B. Cifra, cu ștampila B2. TIRGU-JIU 27 JUN. 93 și scrisoare cu francatură compusă, multiplă, cu mărci Spic de grîu : 10 B. verde și 15 B. roșu cu ștampila B2. TERGU FRUMOS 14 JUN. 93 (col. 4).

În lipsa ștampilei, la unele birouri poștale, însemnarea „A.R.“ se făcea manuscris, cu cerneală violet.

C5. „A.P.“ (fig. 82). *Ștampilă cu chenar dreptunghiular (20 × 15 mm), cu colțurile rotunjite, asemănătoare cu precedenta, cu semnificația „Aviz (de) Primire“.*

C5. „A:V:“ (fig. 83). *„Adnotarea“ manuscrisă cu semnificația „Avis-Valoare“.*

S-a întîlnit pe mărci „Spic de grîu“ (exemplu 25 B. violet emis. 1898, cu filigran P.R. „întors“.

C5. „T“ (fig. 89—98). *Ștampile „inițiale“ litera „T“ simbolizînd inițiala cuvîntului „Taxă“. Cu cadru sau fără. Cadrul, un cerc sau elipsă.*

Prima zi : 1 iulie 1875 ; dată tîrzie : 1 iulie 1915.

Exemple :

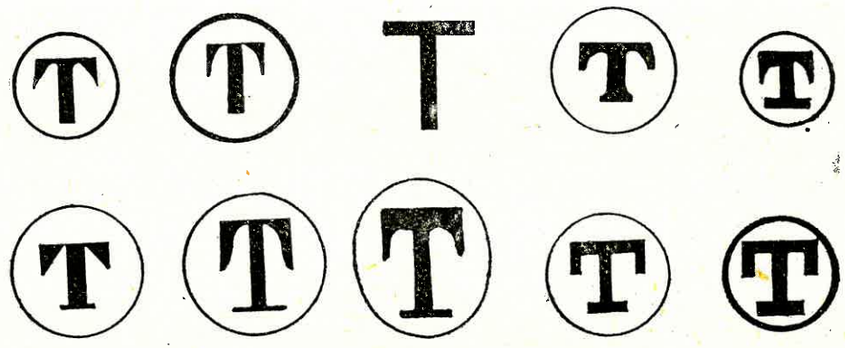

Fig. 89—98

Tip 1 (fig. 89), *cu cerc 15 mm și litera 9/9 mm. Picior fără talpă. Consola cu streașini ascuțite.* (BUCUREȘTI 19 JULIE 1888).

Tip. 2 (fig. 90), *cu cerc 18 mm și litera 8/10 mm. Picior fără talpă. Consolă cu streașini lungi, ascuțite.*

Ștampilă rurală : Scrisoare din 30 mai 1880 expediată din com. Frunzănești, Pl. Dîmbovița, (col. 13).

Tip. 3 (fig. 92), *cu cerc de 18 mm și litera 11/8 mm, groasă. Picior cu talpă scurtă. Consolă cu streașini arcuite interior.*

Este cea mai comună ștampilă „T“ : PITEȘTI 8 NOV. 1876, T. SEVERIN 22 MAR. 1878, BUZAU 11 JUN. 1880, IAȘI 31 SEP. 1880, ROMAN 8 MAI 1885, BUCUREȘTI 6 DEC. 1886, SLATINA 1 OCT. 1895 etc. (datele sînt luate după ștampila „de zi“). Pe scrisori, din col. 13.

Tip. 4 (fig. 94), *cu cerc de 19 mm și litera 10/9 mm, cu picior gros, tălpuit. Consolă cu streașini triunghiulare, ascuțite.*

Scrisoare : PUCIOASA 19 AUG. 1903 (col. 3).

Tip. 5 (fig. 95), *cu cerc de 20 mm și litera 10/13 mm. Consolă subțire cu streașini lung-arcuite interior. Picior lung cu tălpiță fină.*

Scrisoare : CONSTANȚA 7 OCT. 1894 (col. 3).

Tip. 6 (fig. 97), *cu cerc de 17,5 mm și litera 11/10 mm, cu tălpiță lungă. Toate elementele trasate egal și dispuse în unghi drept.*

Cea mai tîrzie cunoscută : Scrisoare purtînd ștampila de plecare B2a. CRAIOVA 20 APR. 86 și „T“ tip. 6. Adresa : „D-lui Const. Brăiloiu, proprietarul moșiei Găvănești. Prin Gara Balșiu“. La sosire primește ștampila B2a. BALS 21, APR. 896 pe o marcă P20. 30 BANAI, verde, TAXA DE PLATĂ emis. V a (col. 13).

Tip. 7 fig. 98), *cu cerc de 17 mm trasat gros și litera de 11/11 mm cu consola, streașini, piciorul și talpa trasate uniform și gros.*

Scrisoare purtînd ștampila de plecare PUCIOASA 9 MAI 901 (data în linie) și ștampila „T“ tip. 7 (col 3).

Tip. 8 (fig. 93), *cu cerc de 13 mm și litera de 8/9 mm. Consola cu streașinile curbate în interior ; tălpița lungă, 7 mm. Este cea mai mică ștampilă C5. „T“.*

C.P. ilustr. cu ștampila B2a. BUCUREȘTI 27 APR. 891“ (data în linie) și C5. „T“ tip. 8 (col. 3) Domnișoarei Margareta Malaxa, Soseaua Bonaparte „Loco“ (col. 3).

Tip. 9 (fig. 86), *Ștampilă ovală 20/23 mm cu litera 12/16 mm. Consola cu streașini curbate interior ; piciorul cu tălpiță dreptunghiulară, mai puțin groasă decît piciorul.*

C.P. ilustrată „Expoziția Națională 1906, București. Rocele“. Expediată din BRAILA 9 OCT. 908 pe adresa : „Emilie Saligni, Bulevardu Carol Nr. 42 bis, București“ (col. 3).

Tip 10 (fig. 91). *Ștampilă fără cadru cu litera mare, tip grotesc 13/16 mm (cea mai mare dintre toate). Fără tălpiță.*

Pe o C.P. ilustr. purtînd ștampila TULCEA 10 SEP. 908 (cu goarnă) și C5. „T“ tip 10 (col. 3).

NOTĂ. Utilizarea ștampilei „T“ a fost stabilită la Congresul de la Berna din 9 octombrie 1874 (art. III al Convenției U.P.U.), cu scopul de a se aplica pe scrisorile nefrancate (expediate cu porto) sau insuficient (parțial) francate (M.O. nr. 236 din 10 noiembrie 1874).

La noi, punerea în practică s-a stabilit pentru 1 iulie 1875, cînd ștampilele „T“ au înlocuit ștampilele „N.A.“ și „AFFRANCHISSEMENT INSUFFISANT“ (Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 7 din 1 iulie 1875, p. 155).

Ștampila „T“ se aplica de către oficiul poștal de expediție (sau de tranzit în cazul poștei rurale), care de altfel făcea și mențiunea cifrică manuscrisă, pe scrisoare, urmînd ca la destinație, oficiul poștal respectiv să aplice ștampila C12 (cu indicația taxei de încasat de către factori, de la destinatari), sau — din 1881 — să se aplice timbre TAXA DE PLATA, achitate de destinatar.

C6. ȘTAMPILE CU INSCRIPȚIA ÎN LITERE GOTICE.

Sînt „ștampile liniare“ sau „cu inițiale“, în litere gotice, toate fără cadru, folosite la biroul telegrafo-poștal din Iași, în perioada 1862—1865.

C6. JASSY (fig. 99). *Ștampilă liniară (28/5,5 mm), cu inițiala „J“ în majusculă caracteristică (6/10 mm). Tuș negru (2R).*

Se utiliza ca indicatoare a oficiului de expediție.

C6. RECOM. (fig. 100). *Ștampilă liniară (28/6 mm), cu inițiala „R“ în majusculă caracteristică (6/10 mm). Tuș negru (3R).*

S-a utilizat pentru atenționarea expediției unei scrisori recomandate (recipisate) pentru care se elibera „Adeverință de Primire“.

C6. RETUR (fig. 101). *Ștampilă liniară (30/6 mm) cu inițiala „R" în majusculă caracteristică Tuș negru (3R).*

Se aplica pe scrisori recomandate (recipisate) pentru care s-a plătit de către expeditor și primirea Retur-recipisei. Exemplu: Scrisoare din 18 noiembrie 1862, francată cu 30 P. „tipar de mînă", marca obliterată cu M3. FRANCO JASSY 18/11 și ștampilele C6.RETUR și C6.D.P. Text: „Monsieur le Capitaine Prounco Le Regiment de Ligne, Bucarest" (colecția 11).

Fig. 99—103

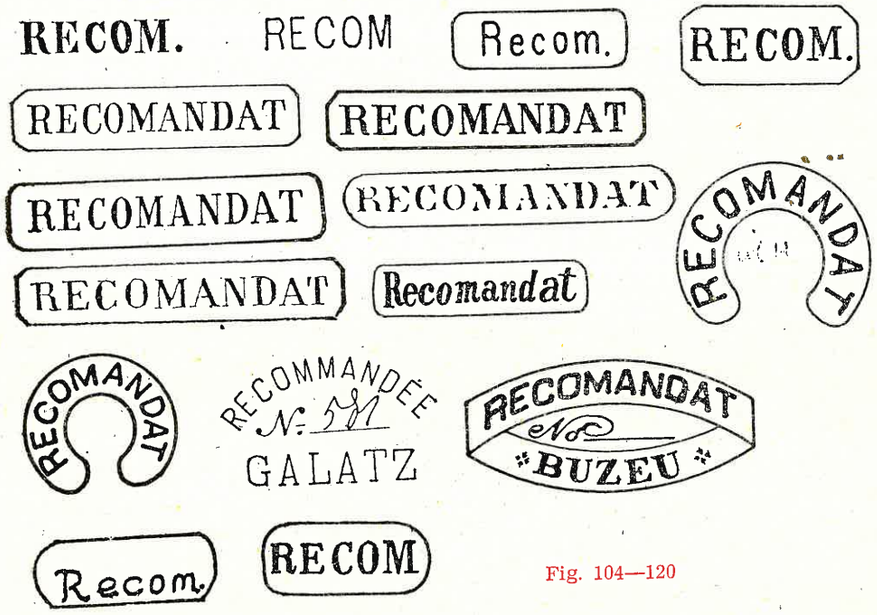

Fig. 104—120

C6. „D.P." (fig. 102), *inițialele (9/14 mm) semnificînd prescurtarea expresiei „Dublă Plecare". Tuș negru (1,5R).*

Se aplica pe scrisorile depuse la biroul central Iași după plecarea diligențelor.

C6. „cu R R" (fig. 103). *Ștampilă combinată din cuvîntul „cu" în litere gotice mici și literele „R R" în majuscule caracteristice (9/12 mm), semnificînd prescurtarea expresiei „cu Retur Recipisă". Tuș negru (1,5 R).*

Exemplu: Scrisoarea din 4 noiembrie 1864 francată cu o pereche 30 P. emis 1864 (verticală-orizontală) obliterare cu M2. FRANCO JASSY și pe plic de plecare ștampila datată DR64 și ștampila C6. „cu R.R." cu textul: „Onoratu Domniei Sale Doctoru A. Teodori la Romanu. Primit Retur. Recipisă" (colecție 11).

C7. ȘTAMPILE PENTRU SCRISORI RECOMANDATE

S-au dat în folosință, primele la 1 mai 1862, la birourile de expediție din Muntenia, avînd semnificația că o scrisoare este plătită recomandat (franco) între 1 mai — 26 iunie 1862 cu plata taxei în numerar în lipsa mărcilor de 30 P. și apoi pe scrisorile recomandate francate.

C7. RECOM'62 (fig. 104). *Ștampilă liniară fără cadru (20/5 mm), cu litere majuscule anticva. Cu punct de prescurtare.*

C7. RECOM'65 (fig. 105), *Ștampilă similară cu precedenta dar mai mică (18/4 mm), și cu literele majuscule grotești, mai fine și mai înalte (5 mm). Fără punct de prescurtare.*

Există ștampile cu mici deosebiri, din gravare. Exemplu: ștampila rurală din județul Neamț (ASB, Fond Sigilii, nr 1461).

C7. RECOM'69 similară cu C7. RECOM'62, dar mai mică (19/4 mm). Literele în caractere majuscule anticva, mai scunde (3 mm).

Prima zi: 1 aprilie 1869.

Executate în urma convenției poștale din 1869, în vederea uniformizării ștampilelor.

C7. RECOM'73 (fig. 107). *Ștampilă în chenar dreptunghiular cu colțurile tăiate, luînd formă octogonală (26/11 mm). Litere majuscule anticva înalte (5 mm). Punct de prescurtare.*

Gravură în alamă de A. Kruze, pentru poșta rurală (Reorganizarea Lahovari, cu aplicare între mai 1872 — iunie 1874).

C7a. RECOM'73 (fig. 106). *Ștampilă în chenar, dreptunghiular, cu colțurile rotunjite (26/8,5 mm). Literele în caractere anticva, prima majusculă (3/5 mm) și restul mici Punct după cuvînt.*

Exemplu: Stirbei, martie 1874

C7. RECOM'75 (fig. 120). *Ștampilă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite (24/6 mm). Literele majuscule anticva. Fără punct de prescurtare.*

C7. RECOMANDAT'65 (fig. 108). *Ștampilă oblongă, în chenar, cu colțurile tăiate (42/9 mm), cu litere în majuscule anticva (înălțime 4 mm).*

Comandate și gravate în alamă, la Paris și date în folosință în București la 28 ianuarie 1865 și la restul birourilor telegrafo-poștale la 11 februarie 1865.

Dată timpurie: 17 iunie 1865 (Mihăileni).

Vezi și fig. 109 similară, mai mare (45/9,5 mm) și cu litere mai groase.

C7. RECOMANDAT'73 (fig. 112). *Ștampilă similară cu precedenta, dar mai lungă (47 mm) și mai îngustă (8,7 mm). Gravate în București, pentru poșta rurală.*

Dată timpurie: 10 august 1873.

Vezi și fig. 110, cu colțurile rotunjite (46/10 mm).

C7. RECOMANDAT'82 (fig. 111). *Ștampilă oblongă (48/8 mm) cu colțurile rotunjite. Literele majuscule anticva.*

Gravate în București pentru poșta rurală.

C7. RECOMANDAT'89 (fig. 113). *Ștampilă oblongă cu colțurile rotunjite (31/7,5 mm). Litere caligrafice cu „R" mare, în anticva.*

C7. RECOMANDAT — potcoavă (fig. 114). *Ștampilă în chenar simplu, în formă de potcoavă (27 mm pe orizontală și 23 mm pe verticală). Litere majuscule grotești.*

C7. „Potcoava mică" (fig. 115): *similară cu precedenta, dar de dimensiuni reduse (22/20 mm).*

Referință: 10 B.verde, Spic de grîu, expediate prin poșta Cîrcea jud. Covurlui, datare 25 ianuarie 1894.

C7. RECOMANDÉE GALATZ (fig. 116). *Ștampilă spectaculoasă, de formă și mărime deosebite (31/18,5 mm). Cuvîntul „RECOMANDÉE" în arc, cu litere majuscule anticva (3,5 mm) și dedesubt denumirea oficiului poștal „GALATZ" cu litere mai mari (4,5 mm). La mijloc litera „N", caligrafic, după care urmează o liniuță pe care se scria numărul de ordine a scrisorii recomandate.* Tuș negru (1,2 R).

S-a dat în folosință numai la Galați, la 1 aprilie 1869, odată cu emiterea de „mărci internaționale". S-a întîlnit numai în trafic intern, pe scrisori francate cu 18 BANI, și pe mărci 3 BANI emisiunea 1870. (colecția 4).

C7. RECOMANDAT BUZEU (fig. 117). *Ștampilă unicat, alcătuită din două banderole curbate (42/19 mm). Cuvîntul „RECOMANDAT", sus, cu litere majuscule grotești și „BUZEU" cu litere majuscule anticva, cu două floricele în cruce. La mijloc „No", cu litere caligrafice, după care urmează o liniuță pe care se înscrie numărul recomandatei.*

C7. Recom'84 (fig. 118). *Ștampilă oblongă, cadrul avînd colțurile rotunjite (25/10 mm). Cuvîntul în litere caligrafice, cu „R" în anticva, dispus în partea inferioară a cadrului.*

Scrisoare francată cu mărci „Spic de grîu", obliterate cu B2. BRAILA -5 JUN.84.

C8. ȘTAMPILE CU MENȚIUNEA „DUPĂ PLECARE".

Ștampile de diferite forme, aplicate pe scrisori în cazul cînd depunerea lor la biroul de expediție se făcea după plecarea cursei.

C8. DUPĂ PLECARE'65 (fig. 121). *Ștampilă dreptunghiulară (27/13,5 mm), cu chenar simplu avînd colțurile tăiate. Inscripția pe două rînduri în litere majuscule anticva: „DUPA" sus (13/3 mm) și dedesubt „PLECARE" (22/3 mm).*

Comandate la Paris în 1864 au fost distribuite, primele la biroul poștal central din București, la 28 ianuarie 1865 și la restul birourilor din țară la 11 februarie 1865.

C8a. DUPĂ PLECARE (fig. 122). *Ștampilă dreptunghiulară (27 × 14 mm), cu colțurile rotunjite).*

Gravate în București, pentru poșta rurală și distribuite eșalonat, începînd din iunie 1865. Se întîlnesc sub diferite forme și dimensiuni (fig. 123 și 125).

C8. DUPĂ PLECARE'73 fig. 124). *Ștampilă oblongă, fără cadru (29/4 mm), cu litere în majuscule grotești.*

Utilizată în circuitul poștei rurale începînd din 1873. Exemplu: Poșta rurală Slănicu jud. Prahova.

C8. DUPĖ PLECARE, cursiv (fig. 126). *Ștampilă dreptunghiulară în chenar cu colțurile rotunjite (39/12 mm). Textul în litere majuscule anticva, înclinate (34,5/5 mm).*

Pe o scrisoare, alături de ștampila B2.T.MAGURELE 27 APR.87.

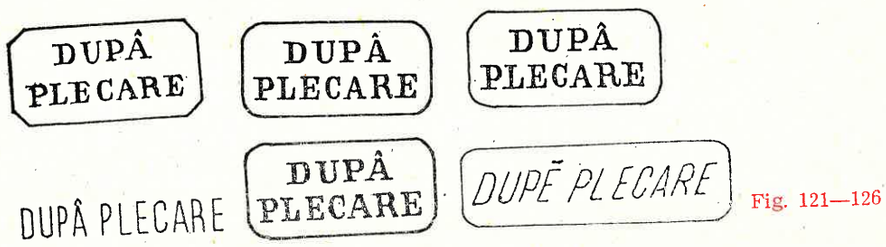

Fig. 121—126

C9. ȘTAMPILE CU MENȚIUNEA „FRANCO"

Ștampile apărute pentru prima dată în 1865, atît la birourile telegrafo-poștale cît și la birourile rurale, cu specificația că trimiterile se fac cu plata taxei la expediere.

C9. FRANCO (fig. 127). *Ștampilă oblongă (27/9 mm), în chenar cu colțurile tăiate. Cuvîntul „FRANCO" (23/4 mm) cu litere majuscule anticva.*

Au fost comandate la Paris în 1864 și distribuite birourilor telegrafo-poștale, primele la biroul central (București) cu ord. DGTP. nr. 370 din 15/28 ianuarie 1865 și restul la celelalte birouri, (30 ianuarie/11 februarie 1865).

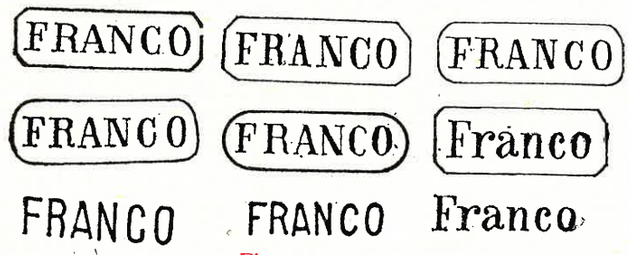

Fig. 127—135

Desenul reprodus după ștampila biroului telegrafo-poștal Mihăileni, din 14 iunie 1865 (cu cadrul vertical-dreapta avînd o spărtură).

C9. FRANCO, rurale (fig. 128) *asemănătoare cu precedenta, cu literele mai înalte (4,5 mm).*

ASB. Sigilii 4467 (Poșta Rurală).

C9a. FRANCO, rurale (fig. 129), *ștampilă oblongă (27/9 mm), cu colțurile rotunjite. Cu litera „N" mai strînsă și cu „O" mai înaltă și mai deschisă.*

Poșta rurală Neamț (ASB.Sigilii, nr. 4468).

C9b. FRANCO, rurale (fig. 130), *ștampilă oblongă (27,5/9,5 mm), cu colțurile rotunjite. Cu „N" mai larg și „O" mai strîns.*

Gravată în alamă de către firma H. Carniol, București (ASB.Sigilii, nr. 4465).

C9c. FRANCO, rurale (fig. 131), *idem, mai mică (27/8 mm) cu litere mai pline (tip medievale).*

C9d. FRANCO'73 (fig. 132). *Cadru dreptunghiular (25,5/9,5 mm) cu colțurile tăiate. Litere caligrafice, cu inițiala („P") majusculă anticva.*

C9e. FRANCO'73, fără chenar (fig. 134) *cu litere majuscule grotești (19,5/4,5 mm).*

Poșta rurală (BUDESTI 8 AUG. 1875) și ASB. Sigilii 4459.

C9f. FRANCO'73, fără chenar (fig. 133), *idem, dar mai mare (22/5 mm).*

De asemenea, ștampilă de poștă rurală.

C9P. Ștampile FRANCO, particulare

Începînd din 1862 s-au utilizat de către unii comercianți din București, Giurgiu, Brăila, Galați, ștampile „FRANCO" proprii, de diferite forme caracteristice. Apartenența lor este determinată de ștampila firmei sau de conținutul scrisorii. Prezentăm următoarele exemple:

Fig. 136—145

Fig. 146

Fig. 147

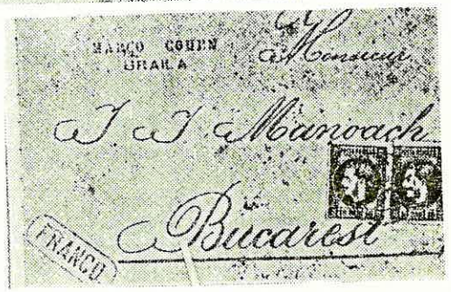

Fig. 148

C9P. FRANCO'62 (fig. 136). *Ştampilă oblongă, în chenar (32/11,5 mm), cu colţurile rotunjite. Litere majuscule groteşti. Punct de terminaţie.*

Folosită la Bucureşti de către firma J. Marmorosch.

Raritate relativă : 0,5 R.

Exemplu. (fig. 146). Scrisoare francată cu o marcă 30 P.emis.1862, obliterată cu ştampila C9P.FRANCO şi ştampila A62.BUCURESCI 7/8 expediată de Jacob Marmorosch/Bucarest, la Brăila. Din colecţia Gabriel Sassower (The London Philatelist, 1047/1980).

C9P. FRANCO'65 (fig. 137). *Ştampilă oblongă (32/11,5 mm) similară cu precedenta, dar cu literele mai fine.*

Folosită la Brăila de către firma Marco Cohen.

Exemplu. (fig. 147). Scrisoare francată cu o marcă 20 P. emis.1865/Cuza obliterată cu ştampila grătar şi pe plic A62.BRAILA 18/8, Expediată de Marco Cohen/ Braila către Johna Joseph &J. Manoach, Bucureşti. Poartă ştampila C9P. FRANCO'65 (col. idem).

C9P. FRANCO'68 (fig. 137 şi 138). *Ştampilă oblongă (28/11,5 mm), cu colţurile rotunjite. Litere groteşti, fine (24/8 mm). Raritate relativă : 0,5R.*

Folosită la Brăila de către firma Marco Cohen.

Exemplu. (fig. 148). Scrisoare francată cu o pereche de 18 B/1868 expediată de Marco Cohen/Braila (ştampila firmei) pe adresa „Monsieur J. J. Manoah, Bucarest". Poartă C9P.FRANCO'68.

Idem, Scrisoare expediată franco (în numerar) pe adresa „Signori Fratelli H. Theologo, Galatz". Poartă ştampila C9P. FRANCO'68.

C9P. FRANCO'74 Ştampilă fără cadru (25/7 mm), cu litere majuscule groteşti Raritate relativă : 0,4R.

Utilizată de firma Nachmann & Focschanner din Brăila, pe o scrisoare francată cu 10 B. emisiunea Paris, ştampilată cu H. BRĂILA 30 APR'78 (col. 25).

C9P. FRANCO, cursiv (fig. 144). *Ştampilă cu cadrul dreptunghiular (43× 11 mm). Literele caligrafice, cursive, mici cu iniţiala („P") majusculă (17/7 mm). Raritate relativă : 0,8R.*

Scrisoare francată cu 10 B. emis. Paris obliterată cu ştampila B1 BUCURESCI 18 AUG. 1873, expediată de „George Joanid, Librărie/Bucarest" prevăzută cu ştampila sa, C9P. FRANCO, cursiv precum şi ştampila firmei, ambele în tuş verde, col. 15).

C9P. FRANCO, mică (fig. 145). *Ştampilă dreptunghiulară, cu colţurile tăiate (27/6 mm). Cuvîntul „FRANCO" (23/4 mm) cu majuscule groteşti.*

Raritate relativă : 0,3R.

Ştampilă particulară, din Giurgiu, pe o scrisoare din 1864 (col. 18).

C9P. FRANCO, fără chenar (fig. 146), *Ştampilă (lungime 30 mm) cu litere cursive, avînd iniţiala majusculă tip egipţiene.*

Raritate relativă : 0,4R.

Utilizată de firma ASCHER B. DAVID & Co/BUCAREST.

C10. ŞTAMPILE CU MENŢIUNEA „PORTO"

Ştampilele „PORTO" au fost menite pentru poşta uşoară şi s-au utilizat în mediul rural (ştampilă RC), cu scopul de a se atenţiona că taxa de transport a scrisorii nu a fost plătită anticipat, la expediere (în totalitate sau parţial) şi urmează a fi achitată de către destinatar. Ele au fost introduse treptat, începînd din 15 iunie 1865, ca urmare a reorganizării poştei rurale.

Începînd de la 1/13 ianuarie 1865 taxa unei scrisori simple (15 grame), expediate FRANCO a fost fixată la 20 parale şi se achita anticipat prin aplicarea unei mărci de 20 P. emis. „Cuza", iar taxa pentru o scrisoare similară, cu plata PORTO era de 30 parale (Regulamentul Librecht), şi se încasa în numerar. Ulterior taxele au fost modificate. Astfel, între 1/13 ianuarie 1868 — 2/14 octombrie 1870 avem pentru o scrisoare expediată FRANCO 18 bani şi PORTO 28 bani ; între 3/15 octombrie 1870 — 9/21 august 1876 avem pentru FRANCO 10 bani şi pentru PORTO 20 bani ; între 10/22 august 1875 — 30 martie/12 aprilie 1880 taxa FRANCO a fost de 15 bani şi PORTO 30 bani şi între 1/13 aprilie 1880 — 19/31 decembrie 1913 s-au perceput pentru FRANCO 15 bani şi pentru PORTO 30 bani. Ne oprim aici.

C10. PORTO'65 (fig. 149). *Ştampilă RC fără chenar (18 × 4,5 mm), litere majuscule groteşti, fine.*

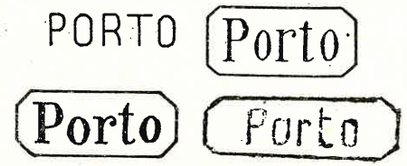

Fig. 149—152

Exemplu : ştampilă rurală din jud. Neamţ (ASB. fond sigilii nr. 4470).

C10. PORTO'73 (fig. 151). *Ştampilă în chenar dreptunghiular, cu colţurile tăiate (21,5/9,5 mm) cu litere mici şi iniţiala („P") majusculă, în caractere anticva.*

Exemplu : Ştampilă rurală comunală (RC) a notarului comunei Maglavit, jud. Dolj, din 12 ianuarie 1882.

C10a. PORTO'73 (fig. 150) ; *ştampilă RC similară dar de dimensiuni diferite (21/10 mm) şi cu literele mai înalte şi fine.*

RC Slănic, jud. Buzău (cu reşedinţa în Cărpineşti).

C10. PORTO, tip 4 Ştampilă tip baston fără cadru (18/4). Litere majuscule groteşti.

C10. PORTO, tip 6. (fig. 152), *în chenar dreptunghiular (28/8 mm), cu colţurile tăiate. Literele majuscule groteşti.*

Exemplu. Scrisoare recomandată însoţitoare a unui pachet, expediată din Bucureşti, taxată cu un timbru fiscal 10 B. obliterat cu H.BUCURESCI 20 NOE.75 purtînd ştampila C10. PORTO (col. 13).

C10. PORTO, tip 5. Ştampilă dreptunghiulară (28/8 mm) cu colţurile tăiate rotunjit. Litere majuscule, groteşti.

Utilizată particular. Exemplu : firma D.GEORGEVICS/GALAŢI.

C11. ŞTAMPILE COMPLEMENTARE DEOSEBITE

Sînt ştampile poştale cu utilizări diversificate, care, pentru simplificare, se grupează separat într-un capitol special.

Fig. 153—166

C11. COMPT. CONTROLATU (fig. 153). *Ștampilă dreptunghiulară (48/12 mm), cu colțurile rotunjite. Inscripția în litere capitale grotești (44/16 mm).*

S-a aplicat în tuș negru, începînd de la 1 octombrie 1871 (data poștei), pe mărci telegrafice, certificînd controlul justeței taxării depeșelor telegrafice prin aplicare de „Timbre telegrafice".

Ultima zi : 31 decembrie 1873.

C11. AFFRANCHISSEMENT INSUFFISANT (fig. 154). *Ștampilă biliniară, fără cadru, cu litere capitale anticva, înclinate. Raritate relativă : 0,5R.*

Dată timpurie : 30 noiembrie 1869 (A.TIRGUL FRUMOS) ; dată tîrzie : 22 aprilie 1875 (B1. GALATI).

La congresul de la Berna (9 octombrie 1874) s-a hotărît scoaterea din uz a ștampilelor „AFFRANCHISSEMENT INSUFFISANT" și „N.A." și înlocuirea lor cu noile ștampile „T". La noi, punerea în aplicare s-a stabilit pentru 1 iulie 1875 (Buletinul Telegrafo-Poștal nr. 7 din 1 iunie 1875, p. 155).

Ștampila, cu semnificația „francatură insuficientă" a fost aplicată pe scrisori incomplet francate, atît în circuitul intern, cît și pentru trimiteri în exteriorul țării. Exemple :

a. Scrisoare francată cu 10 B. emis. Paris avînd ștampila H.BUCURESCI 7 FEB.73 cu destinația Brăila, poartă la plecare ștampila C11. AFFRANCHISSEMENT INSUFFISANT, penalizîndu-se la sosire cu porto de 60 bani prin două ștampile „taxă de plată" C12.30 BANI.

b. Scrisoare francată cu patru mărci 10 B. emis. Paris purtînd ștampila B1.GALATI 23 APR.1875 cu destinația Marsilia. I se aplică la plecare ștampilele „N.A." și „AFFRANCHISSEMENT INSUFFISANT".

c. Mențiunea se întîlnește uneori și făcută manuscris. Exemplu, o scrisoare francată cu 15 B./1869 în loc de 18 B. purtînd ștampila de plecare A.TIRGUL-FRUMOS 30/11. pe adresa „Madame Elise Stourza, Jassy", deși are și ștampila „P.D." este atenționată la plecare cu „Insuffisant" (manuscris) și penalizată la sosire cu porto 13 bani (col. 4).

NOTĂ. Ștampila pentru francatură insuficientă a fost utilizată curent de poștele străine : 1. AFFRANCHISSEMENT INSUFFISANT sau INSUFFISAMENT AFFRANCHIE (Franța), 2. INSUFFICIENTLY PREPAID (Marea Britanie), 3. UNZUREICHEND FRANKIERT (Germania), 4. FRANCOBOLLO INSUFFICIENTE (Italia), 5. FRANQUEO INSUFFICIENTE (Spania), 6. AFFRANCH : INSUFUFF : (Ungaria) etc.

C11. RECOUVREMENT (fig. 155). *Ștampilă dreptunghiulară (45/5 mm), în chenar, cu colțurile rotunjite, cu majuscule grotești. Raritate relativă : 0,3R.*

Ștampilele „RECOUVREMENT", care, în limba română, au înțelesul de „recuperare", „încasare", au fost introduse conform art. 107 din Regulamentul din 9 iulie 1892, pentru aplicarea Legii telegrafo-poștale : „Sumele încasate, după ce se va scădea retribuția de 10 bani pentru fiecare efect încasat, valoarea timbrului fiscal aplicat pe efecte și taxa ordinară a mandatelor poștale, se convertesc într-un mandat poștal, care va purta, în cap, scris cuvîntul Recouvrement".

Mandatele purtînd ștampila „RECOUVREMENT" sînt și deosebite de mandatele poștale obișnuite, fiind emise de un oficiu poștal pentru desăvîrșirea unei operații complete. (vezi și Filatelia nr. 12/1988).

C11. REMBOURSEMENT (fig. 156). *Ștampilă dreptunghiulară în chenar (45/5 mm), cu colțurile rotunjite, cu majuscule grotești. Raritate relativă : 0,3R.*

Ștampilele „REMBOURSEMENT" au fost introduse în circulație, poștal, în conformitate cu art. 92 din Regulamentul din 9 iulie 1892, avînd următorul cuprins : „Suma încasată de la destinatarii scrisorilor recomandate cu ramburs, după deducerea taxei ordinare a mandatului, se va converti de către oficiul destinatar într-un mandat poștal, care se va expedia deschis expeditorului. În cazul mandatului se va înscrie indicațiunea ramburs".

Pentru indicația „ramburs" s-a utilizat ștampila purtînd această inscripție, dar în limba franceză „REMBOURSEMENT".

Așa dar, aceste mandate poștale, purtînd ștampila „REMBOURSEMENT" nu sînt mandate obișnuite, prin care o persoană fizică sau juridică trimitea unei alteia o sumă de bani, ci mandate emise de însuși oficiul poștal destinatar, reprezentînd sumele nete încasate cu ramburs, cuvenite trimițătorilor de scrisori recomandate cu ramburs (vezi și Filatelia nr. 12/1988).

C11. ACHITAT (fig. 157). *Ștampilă cu cadrul dreptunghiular (37/11 mm), cu colțurile rotunjite. Litere majuscule anticva (30/5 mm).*

S-a întîlnit pe scrisori francate cu Spic de grîu (col. 15).

C11a. ACHITAT (fig. 158). *Ștampilă cu cadrul dreptunghiular (35/13 mm). Cuvîntul, în litere majuscule grotești, fine (32/8 mm).*

Exemplu : mandat poștal expediat din Galați la 17 martie 1911 în sumă de 270 lei pe adresa : „Dlui Carp Nevelichscy, Agenția Rusia, Cernavoda". La achitare poartă ștampilele B2.CERNAVODA 18 MAR.911 și ACHITAT. (col. 13).

C11. SCRISOARE DE VALOARE (fig. 159). *(Ștampilă liniară fără cadru (60/3 mm). Textul „Scrisóre de valóre" cu litere caligrafice, în ortografia de epocă, cu accente pe literele „o", indicînd citirea diftongului „oa".*

Raritate relativă : 0,4R.

Se întîlnesc pe scrisori recomandate în care sînt introduse valori (bani în monedă hîrtie), similare cu grupuri cu bani (col. 7).

Data timpurie : 4 mai 1886 ; dată tîrzie : 27 martie 1906.

C11. ANULAT (fig. 160). *Ștampilă cu cadrul dreptunghiular (37/10 mm), cu colțurile rotunjite. Cuvîntul (34/5 mm) în litere capitale grotești.*

Exemplu : Cartea poștală (CP.29) expediată din Galați la 21 noiembrie 1890 pe adresa : „Dlui Ștefan Scriban, la Măcinu". La destinație i se aplică marca P5. 50 BANI TAXA DE PLATĂ, care se anulează cu ștampila B2.MACINU 22 NOV.90 și cu ștampila „ANULAT" (col. 13).

C11. NECUNOSCUT LA APELUL FACTORILOR (fig. 161). *Ștampilă triliniară (etajată), cu textul în litere mici caligrafiate rondic.*

Ştampilă tîrzie, aplicată la poşta din Bucureşti pe scrisorile a căror adresanţi nu erau găsiţi de factori la adresa indicată. În ziua următoare, aceste scrisori erau prezentate la apelul de dimineaţă al tuturor factorilor, pentru a se stabili dacă vreunul din ei cunoaşte destinatarul şi adresa acestuia. Se întîlneşte mai ales în perioada de folosire a ştampilelor „Goarnă poştală".

Se cunoaşte şi varianta C11a. „Necunoscut la apelul factorilor / fără stradă şi număr" (col. 5).

C11. RETOUR (fig. 166). *Ştampilă liniară, fără cadru, tip „baston" (41/8 mm). Litere capitale, groteşti, groase (2 mm).*

Stampilă care se aplica pe scrisorile returnate oficiului de expediţie, din anumite motive (col. 5).

C11. RETOUR, mică (fig. 162) *cu litere anticva (col. 25).*

C11. SOSITA CU POSTA (fig. 163). *Ştampilă cu cadrul dreptunghiular (47/8 mm). Text (43/5 mm), cuvinte cu litere capitale, groteşti, groase.*

Ştampilă telegrafică aplicată pe telegramele expediate poştal în timpul cînd telegraful staţiei era defect (col. 5).

C11. NEFRANCATA (fig. 164). *Ştampilă cu cadrul dreptunghiular (36/7 mm). Cuvîntul (34/5 mm) cu litere capitale groteşti.*

Exemplu : Scrisoare expediată cu porto din Fălticeni la 14 februarie 1877 pe adresa : „Monsenieur George Greciano, Député, Bucharest" purtînd ştampila de zi H.FALTICENI şi „NEFRANCAT", iar la sosire ştampila C12 „20 BANI" a poştei din Bucureşti (col. 3).

C11. POSTA-URBANA (fig. 165). *Cadrul dreptunghiular (41/12 mm). Textul (38/5,5 mm) în litere capitale groteşti.*

Ştampilă complementară de cartare (col. 5).

C12. ŞTAMPILE TAXA DE PLATĂ.

Sînt ştampile cu indicaţia taxei de încasat pentru neajuns.

Exemple : 1) 10 BANI, 2) 15 BANI, 3) 20 BANI, 4) 28 BANI, 5) 30 BANI, 6) 40 BANI, 7) 45 BANI, 8) 50 BANI, 9) 55 BANI, 10) 75 BANI, 11) 85 BANI şi 12) 100 BANI (fig. 168—186).

CARACTERISTICI. Ştampilă cu cadru dreptunghiular avînd cuvîntul „BANI" cu caractere majuscule anticva, precedat de o cifră care indică taxa de încasat .Dimensiuni variabile.

Prima zi : 1 aprilie 1869 ; ultima zi : 30 aprilie 1881.

Din punct de vedere al formei, ştampilele C12 se pot grupa în trei tipuri diferite :

Tipul I. Are forma unui dreptunghi propriu zis, în care laturile formează unghiuri de 90 grade. Exemplu : 10 BANI, provenit din 100 BANI, prin scoaterea unui „0", la 15 noiembrie 1870 (vezi FILATELIA nr. 6/1989).

Tipul II. Are forma unui dreptunghi cu colţurile rotunjite (ex. 15 BANI), sau tăiate (ex. 40 BANI).

Tipul III. Are numai „cifra", fără cadru şi fără cuvîntul „BANI". Exemplu : „28" (Ploieşti).

NOTA. Ştampilele „Taxa de plată" au apărut ca urmare a aplicării tarifului Fălcoianu-Peridi (1 aprilie 1869), dată ce marchează introducerea mărcii poştale româneşti în traficul internaţional. Aceste ştampile aveau rolul de a indica suma pe care trebuie să o plătească destinatarul pentru scrisori nefrancate sau insuficient francate. Decretul 2056 din 2 decembrie 1872 prevedea : „Scrisoare cu porto sau nefrancată se numeşte aceea pentru care urmează a se percepe taxa de la destinatarul ei, care urmează a fi scrisă pe dînsa cu creion sau cerneală colorată". Decretul 1296 din 19 septembrie 1870 specifica : „Se va întrebuinţa cerneală sau plumb roşu sau albastru".

Conform tarifelor în vigoare între anii 1869—1881, taxele de plată erau următoarele :

1. 10 bani, pentru scrisorile simple-loco, dublînd taxa de 5 BANI (15 octombrie 1870—1876) ;
2. 15 bani, pentru scrisori simple-loco, adăugînd la taxa de 5 bani neonorată de expeditor, taxa fixă de 10 bani (1 aprilie 1869 — 15 octombrie 1870) ;
3. 20 bani, reprezentînd dublu-taxă de francare de 10 bani pentru scrisorile simple destinate altor localităţi (15 octombrie 1872 — august 1876) ;

Exemple (col. 13) :

— Scrisoare din BRĂILA 13/10/1871 adresată „Domnului G. Giuvara, Bucuresci" primeşte ştampila „20 BANI" (Bucureşti) ;

— Scrisoare insuficient francată (10 B. Paris) obliterată cu BUZEU DIM.17/5 şi P.D., adresată „Dlui Jos.Hauser & Loewenthal, Brăila" primeşte ştampila „20 BANI" (Brăila) ;

— Scrisoare expediată din Ploieşti la 17 iulie 1873 pe adresa : D Şefu de Portărei de pe lîngă Tribunalul Budeu" primeşte ştampila „20 BANI" (Buzău).

— Scrisoare expediată din Bîrlad la 26 iunie 1874 purtînd ştampila de plecare C12.3. „20 BANI", mare (cadru 34/12 mm, cu colţurile rotunjite, fără desen). Text : „Madmaiselle Elise Florescu, strada Colţei 46, Bucureşti". (fig. 187).

4. *25 bani* pentru scrisorile simple sosite din Banat, Transilvania şi Bucovina ;

5. *28 bani* reprezintă taxa de francare de 18 bani plus suprataxa de 10 bani (13 ianuarie 1868 — 15 octombrie 1870) ;

Exemplu : scrisoare expediată din Giurgiu la 10 noiembrie 1869 pe adresa : „Domnului Hristea Gheorghief, Bucureşti". Primeşte la destinaţie ştampila „28 BANI" (Bucureşti), Col. 13.

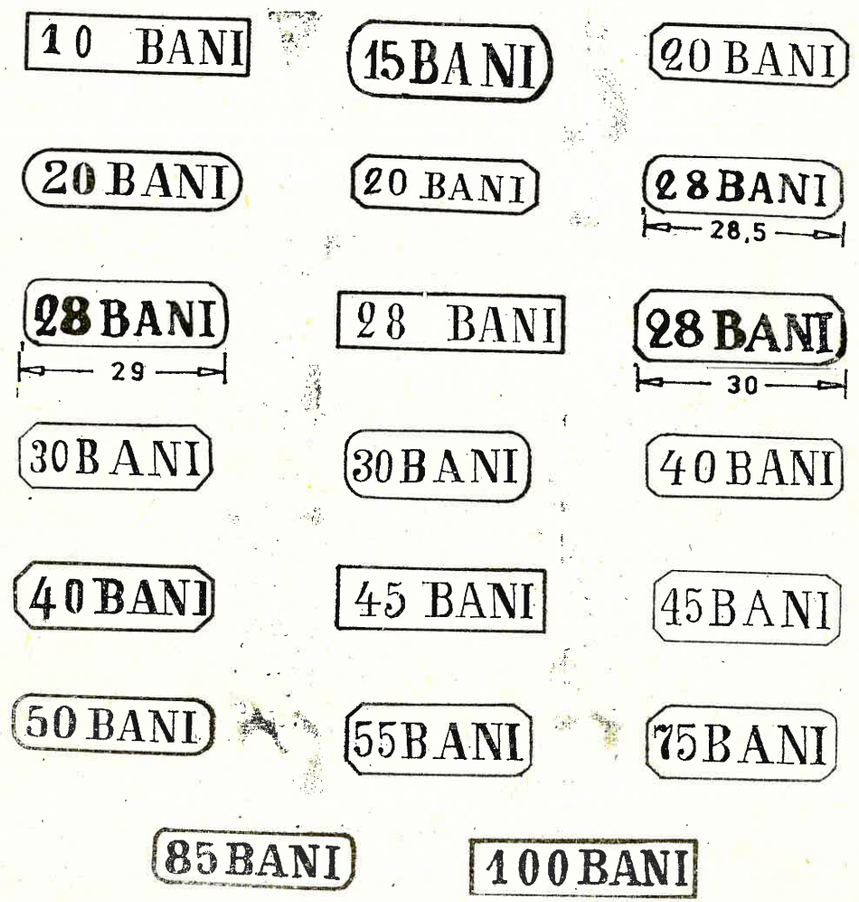

Fig. 167—186

Fig. 187

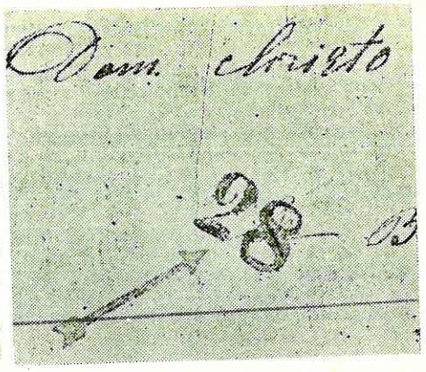

Fig. 188

6. *„28“* (bani), ștampilă cifrică tip Ploiești.

Exemplu. (fig. 188). Scrisoare din 1 august 1872 expediată din Ploiești cu ștampile de plecare C12.6.„28“ și A.PLOESTI 1/8, tuș verde, pe adresa : „Dlui Christo Gheorgief, București“ avînd la sosire ștampilele C12, „28 BANI“ și BUCURESCI DIM.2/8 (col. 13).

7. *30 bani* pentru o scrisoare simplă (15 gr) nefrancată, taxa dublă de 15 bani în vigoare (10/22 august 1876 — 1/13 aprilie 1880).

Exemplu : (fig. 177). Scrisoare expediată din Curtea de Argeș la 8 noiembrie 1876 la București, pe adresa : „Dlui Șeful al Portăreilor Înaltei Curți de Casație“, nefrancată, primește ștampila C12. 30 BANI (București).

De asemenea, aceeași ștampilă a fost utilizată pentru „Franco insuficient“, exemplu 15 bani în loc de 30 bani (1 aprilie 1897 — 1 mai 1881).

8. *45 bani* pentru scrisorile simple, nefrancate, sosite din Grecia via Constantinopol sau în cazul unei francări insuficiente ; exemplu : 15 bani în loc de 30 bani (1 aprilie 1869 — 1 aprilie 1881) ;

Exemplu. Scrisoare din 13 mai 1872 expediată din Torino (tranzit Veneția și Pesta), pe adresa : „Madmoiselle Euphrosine Heliade Rădulescu, Bukarest, Roumanie“. Poartă la plecare „FRANCOBOLLO/INSUFFICIENTE“ și la sosire ștampilele H.BUCURESCI 19 MAI 72 și C14. „45 BANI“ (col. 13).

9. *50 bani* pentru scrisorile simple sosite din Austro-Ungaria (fără raioanele limitrofe, statele germane, Luxemburg), Vidin, Rusciuc, Cernavoda etc.

Exemplu : scrisoare expediată din Viena la 7 noiembrie 1872 nefrancată, pe adresa : „Herrn M. de Majo, strada Serban Vodă 47, București/Romania“ primește la sosire ștampila C12. 50 BANI (col. 13).

10. *60 bani* pentru scrisorile simple sosite din teritoriile europene ale fostului imperiu turc în acea perioadă, Aden, Indiile Orientale, China, Japonia, Australia, sosite via Triest, după anul 1871. Nu se cunoaște ștampila respectivă.

De asemenea, taxa de 60 bani se utiliza și pentru scrisorile interne în greutate de 46—60 gr. nefrancate, pentru care se încasa de la destinatar suprataxa de 60 bani.

Exemplu : scrisoare nefrancată expediată din Rîmnicul Sărat la 10 NOV 1875 pe adresa : „Domniei Sale D. Sefuu al Portăreilor Curții din București“. Primește la plecare ștampila „T“ și la sosire două ștampile C12. 30 BANI (taxa de 60 bani).

11. *70 bani,* pentru scrisorile simple sosite din Belgia, Danemarca, Olanda, Elveția, după 1871. Nu se cunoaște ștampila.

12. *75 bani,* idem, din Muntenegru, Albania, Epir, Grecia, insulele din Marea Egee și teritoriile extraeuropene aparținînd în acea vreme imperiului otoman. Nu se cunoaște ștampila.

13. *85 bani,* idem, din Spania, Franța, Algeria, Anglia, Irlanda, Italia, Portugalia, Rusia, Suedia, Norvegia, S.U.A. via Hamburg sau Bremen, etc. („The London Philatelist“ nr. 1012/1978, G. Sassower).

Exemplu. Scrisoare expediată din Genova via Budapesta la 20 decembrie 1871 pe adresa : „Sign. Cristo Giorgief, Bucarest“. La sosire primește taxa porto prin aplicarea ștampilei C12. 85 BANI (col. 13).

14. *95 bani,* idem, sosite din Grecia și insulele din Marea Egee prin poșta austriacă din Levant, S.U.A., via Ostende (din 1871).

15. *100 bani,* idem, sosite din Anglia, între 1869—1871.

Exemplu (fig. 190). Scrisoare sosită din Manchester, la 1 iunie 1869, via Belgia — Viena, pe adresa : „M. J. Mayer, București“ primește ștampila C12. 100 BANI. Comunicare : G. Sassower, ‚The London Philatelist“ nr. 1029/1978.

Fig. 189

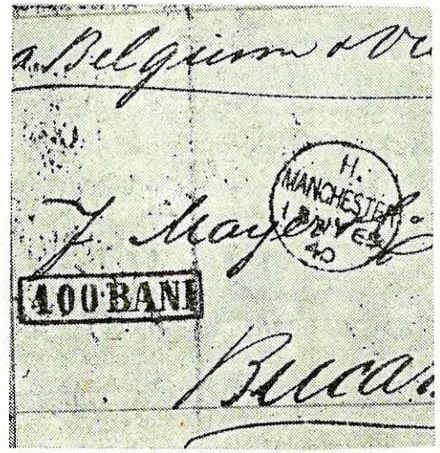

Fig. 190

16. *110 bani,* idem, sosite din Egipt, fără Alexandria și Port Said (din 1871).

17. *115 bani,* idem, din posesiunile engleze din America de Nord (Canada etc, după 1871).

18. *140 bani,* idem, din Guadelupa, Martinica, Confederația Argentiniană, Paraguay, Uruguay (din 1871).

19. *160 bani,* idem, sosită din Brazilia.

20. *200 bani,* idem, din Cuba, Porto-Rico, Haiti, Costa-Rica, Noua Grenadă, Nicaragua, Venezuela, Indiile occidentale britanice.

21. *245 bani* pentru scrisorile simple sosite din Bolivia, Chile, Ecuador, Guatemala, Peru.

După cum s-a constatat, pînă acum nu s-au găsit ștampile pentru valorile de 95 bani și următoarele variind între 110—245 BANI. În afara ștampilelor de 15, 35 și 40 BANI, care se pare că reprezentau valori complementare, toate celelalte corespundeau tarifelor mai sus arătate.

Scrisorile nefrancate, cu greutate mai mare decît cele considerate simple, se taxau în funcție de multipli sau de numărul de scrisori simple incluse în același plic.

NOTA. Găsim scrisori cu ștampile C12 combinate sau în multiplu pentru a însuma taxele de perceput. Exemple : 10 BANI + 30 BANI pentru 40 bani, 20 BANI + 20 BANI pentru 40 bani, 30 BANI + 30 BANI pentru 60 bani, 30 BANI + 30 BANI + 30 BANI pentru 90 bani.

De asemenea, întîlnim scrisori insuficient francate pentru care la sosire s-au pus mai multe ștampile pentru insuficiență. Exemple: 50 BANI + 50 BANI + 30 BANI pentru taxa de 130 bani, 30 BANI aplicată de cinci ori pentru taxa de 150 bani, 85 BANI + 85 BANI pentru 170 bani scrisoare sosită din Franța în București (col. 13).

Ștampilele C12. „Taxa de plată" au căzut în desuetudine odată cu emiterea mărcilor porto „TAXA DE PLATA", în baza Regulamentului poștal intern, sancționat prin Decretul din 13/25 iunie 1881. Art. 21 prevedea: „Plata taxei scrisorilor ordinare este lăsată la facultatea expeditorului, adică de a se achita de dînsul la pornire sau de către corespondentul său la locul de destinație; astfel dar, în caz de nefrancare, taxele de plată cuvenite se vor regula de către oficiul poștal de destinație, prin aplicarea de mărci cu inscripția „TAXA DE PLATĂ", pentru care publicul este rugat a plăti numai taxele exprimate prin cifrele acestor mărci" (vezi și Filatelia nr. 2/1973, Filatelia nr. 7/1980, Filatelia nr. 2/1981, Almanah filatelic 1989 p. 166.

C13. ȘTAMPILE MATRICOLE „GOARNA VECHE".

Sînt primele ștampile matricole ale factorilor poștali din București denumite și „Goarna poștală veche". Au apărut în 1893.

C13. GOARNA POSTALA VECHE (fig. 191—214). *Ștampilă sub formă de goarnă, de dimensiuni variabile (20—24 mm), cu pavilionul spre dreapta. În colacul goarnei este înscris, în cifre arabe, numărul matricol al factorului poștal. Din zona de prindere cu mîna a goarnei atîrnă doi canafi.*

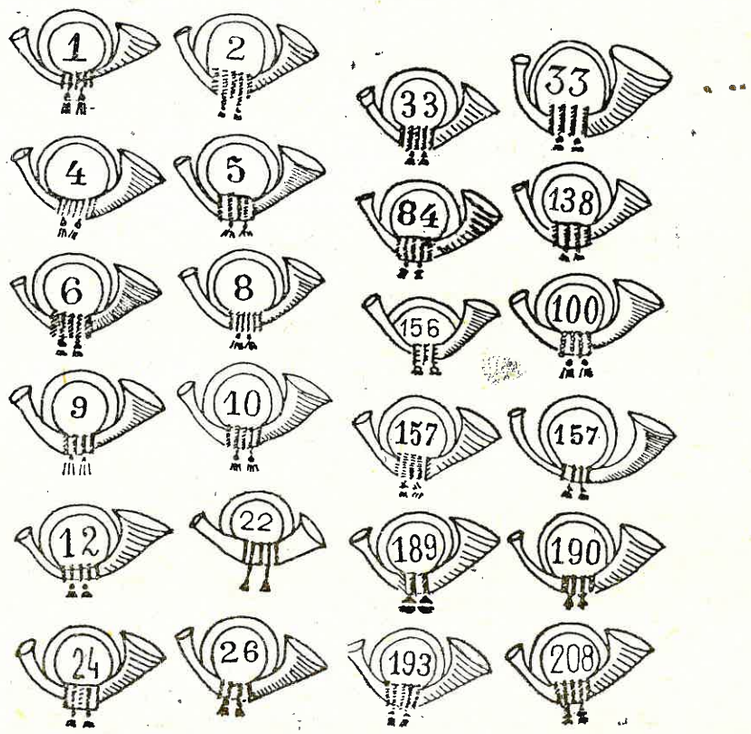

Fig. 191—214

Dată timpurie: 3 martie 1896 (col. 5); dată tîrzie: 3 martie 1912 (col. 5).

Se menționează că ulterior anului 1912 (socotit încheierea procedeului de aplicare a matricolelor pe corespondență) se mai găsesc, în mod accidental, unele „Goarne vechi", aplicate de factori răzleți.

Aproape o treime din ștampilele „Goarnă veche" prezintă *variante de desen*, datorită faptului că în lunga lor perioadă de utilizare, unele din ele au fost uzate sau pierdute și la înlocuire nu s-a mai urmărit un desen identic. Au rezultate astfel, două sau mai multe tipuri diferite; spre exemplu:

a. Cîte două tipuri: 2, 10, 12, 13, 15, 19, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 33, 42, 43, 44, 46, 47, 57, 58, 59, 62, 67, 70, 81, 82, 83, 84, 87, 100, 103, 104, 107, 109, 110, 112, 116, 117, 124, 129, 138, 157, 164.

b. Cîte trei tipuri: 8, 36, 97, 134.

c. Cîte patru tipuri: 95, 115.

Tușul utilizat în mod frecvent este negru. Se cunosc însă și amprente aplicate în alte tușuri. Exemple:

a. tuș verde: 24.

b. tuș roșu: 129, 135, 139, 159.

c. tuș albastru: 24, 35, 57, 95, 135.

d. tuș gri-bej: 24, 35, 127, 161, 169, 181, 189.

e. tuș violet: 2, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 25, 27, 31, 32, 36, 40, 41, 43, 45, 48, 49, 50, 52, 54, 58, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 69, 73, 74, 75, 76, 78, 80, 82, 85, 86, 90, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 105, 111, 112, 113, 116, 120, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 131, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 150, 183. Toate aceste ștampile se găsesc însă și în alte culori de tuș.

Pentru nr. 111, vezi fig. 215.

Fig. 215

Raritatea ștampilelor „Goarnă veche" crește pe măsură ce crește și numărul respectiv. Rare: 177, 188, 203 (0,6R).

Istoric. Stabilirea cauzelor — și în mod special a angajaților — care au pricinuit întîrzieri sau distribuții greșite în manipularea trimiterilor poștale a impus introducerea de ștampile, care să indice numărul matricol al factorului poștal ce urma să distribuie corespondența. Datorită formei adoptate, aceste ștampile matricole poartă denumirea generică de „goarnă poștală", iar pentru a se deosebi de altele, ulterioare, s-a adăugat precizarea de „veche".

Pentru atingerea scopului urmărit numărul matricol propriu (se cunosc numere 1—208), figura în ștampila pe care factorul era obligat să o aplice pe toată corespondența distribuită în sectorul său de activitate. Cu timpul au apărut și alte funcțiuni ale acestor ștampile, printre care:

— anularea mărcilor de pe corespondență, rămase neobliterate la expediere, pentru ca astfel să se evite eventuala lor refolosire în dauna poștei;

— anularea mărcilor de ziare ; în practică, oficiantul nu mai găsea necesar să anuleze francatura cu ștampila de zi, periodicele avînd și așa înscrisă data zilei de apariție, permițînd, astfel, controlarea distribuției corecte ;

— marcarea materialului poștal pentru o eventuală identificare în caz de înstrăinare a imprimatelor, pe care factorii distribuitori le aveau asupra lor spre vînzare.

Primele două funcții complementare, devenite între timp aproape o regulă prin aplicarea lor frecventă, sînt dovedite prin marele număr de mărci poștale cu valori mici (exemplu 1 BAN) și care au ajuns în circuitul filatelic anulate cu astfel de ștampile. Al treilea procedeu a fost dedus prin găsirea unor efecte poștale, care, deși nevehiculate purtau pe ele ștampila matricolă a factorului de distribuire.

Colecțiile competiționale de la noi (col. 2, col. 5, col. 10 ș.a.) au prezentat în studiul lor ștampila „Goarna poștală veche", avînd ca obiectiv principal : aria de utilizare (sectoare, străzi, cu schițe delimitatorii), timpul utilizării, diferitele tipuri ale unui aceluiași factor (cu încercarea de delimitare în timp a modificării survenite), tușul folosit (eventual determinînd data schimbării tușierii) întrebuințarea unor matricole diferite la aceeași adresă (cu arătarea procedeului) etc, justificînd încadrarea exponatului în clasa de istorie poștală.

KIRIAC DRAGOMIR

Colecții filatelice citate (col.)

1. Biala D., 2. Buzoianu V., 3. Cserni Gh., 4. Dragomir K., 5. Dragomir S., 6. Folică I., 7. Măriuța Gh., 9. Oprea P., 10. Pașșalega D., 11. Pascanu L., 13. Popescu B., 15. Popescu M. V., 16. Poiană C., 18. Săvoiu Em., 22. Stanciu I., 23. Stănculescu M., 24. Tîrnăveanu N., 25. Cotăescu I.

Pe scurt din istoria filatelei

— Prima marcă apare în Anglia în anul 1840, inventată de Rowland Hill.

— Între anii 1850—1859 s-au emis 778 mărci ;

— Între anii 1860—1869 s-au emis 1 851 mărci ;

— Între anii 1870—1879 s-au emis 2 616 mărci ;

— Între anii 1900—1910 s-au emis 20 628 mărci ;

TELEGRAMA

V N S T SPR T RM LDR G
L P TR M L

Din cauza unor defecțiuni tehnice ale unui teleimprimator, textul telegramei a apărut ca mai sus. Păcat ! Era o invitație poetică a lui Marco Polo.

Poate totuși, dvs. puteți completa textul corect.

Rezolvare : Vino și tu spre țărmul drag al patriei mele.

★ Tales din Milet (c. 624 — c. 546 î.e.n.), filozof materialist, matematician și astronom grec, era cunoscut ca atare și de cei care-l vedeau cum scrutează cerul cu ochiul liber, în amurgul zilei. Urmărind apariția stelelor, Tales a căzut într-o băltoacă din care l-a ajutat să iasă, o femeie. Tales i-a mulțumit și s-a scuzat :

— Într-adevăr, astronomia este o știință dificilă și plină de neprevăzut. La care femeia i-a replicat :

— Asta cam așa este. Cum vrei să știi ce-i în cer, cînd nu vezi ce se află sub propriile tale picioare ?!

★ Socrate (469—399 î.e.n.), filozof grec, era greu de convins în discuțiile pe care le purta. Adesea acestea erau atît de aprinse, că se ajungea la violențe. O-dată, Socrate a fost văzut de un trecător cum a fost luat la bătaie. La nedumerirea acestuia, Socrate a spus :

— Ar fi, firește, cazul să fie tras la răspundere nemernicul care m-a lovit. Dar, spuneți-mi : un măgar poate fi dat în judecată ?...

PERIODIZARE FILATELICĂ
(calcul matematic)

a) xsvs + xw = xsty
b) xsty + ys = xrpp
c) xrpp + yt = xryt
d) xrys + xr = xrwt
e) xrwsx + wx = xrsr

Înlocuind literele prin cifre se va afla : perioada mărcilor clasice românești, perioada postclasică, modernă, contemporană și republicană.

Dacă înlocuirea s-a făcut corect adunînd ultima coloană și împărțind la 5 se va afla anul apariției seriei de trei valori. „Cincantenarul Independenței".

x=1 ; y=2 ; z=3 ; w=4 ; v=5 ; u=6 ; t=7 ; s=8 ; r=9 ; p=o.

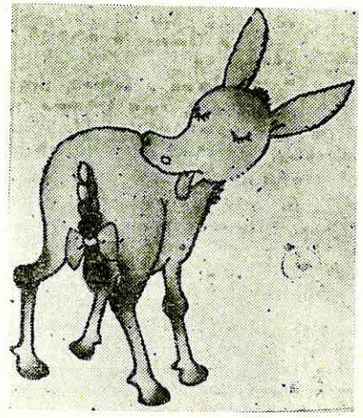

PROCEDURA PORTO

Partea a II-a

Prima parte a acestui studiu, apărută în ediția din 1989 a Almanahului Filatelic, a tratat trimiterile poștale nefrancate sau insuficient francate pînă în anul 1870. În partea a doua prezentăm în continuare procedeul porto pentru trimiterile poștale din 1870 pînă în 1922 (N.R.).

3.2. *Taxa „porto" dublă față de taxa „franco", din Partea a II-a, din care se scădea valoarea mărcilor poștale aplicate (15 oct. 1870 — 12 apr. 1880).*

Articolul XI — aliniatul cinci — din Regulamentul pentru fixarea taxelor poștale în România (5), intrat în vigoare la 15 oct. 1870, stipulează: *„Obiectele poștei de scrisori nesuficient francate vor fi taxate scrisori nefrancate, ținîndu-se însă cont de valoarea timbrelor poștale lipite pe dînsele".*

În „Instrucțiuni pentru punerea în aplicare a regulamentului pentru fixarea taxelor poștale în România", aprobat prin Decretul Nr. 1296 / din 7/19 septembrie 1870 (6), sînt date exemple de calcul al taxelor pentru scrisorile insuficient francate, în funcție de diferite trepte de greutate. Tabelul Nr. 6 reproduce mai multe cazuri pentru intervalul 15 oct. 1870—21 aug. 1876.

Ziarele, probele de mărfuri și hîrtiile de afaceri beneficiau, conform Legii, de o taxă redusă, avînd treptele de greutate din 40 în 40 de grame (din 1876 treptele s-au majorat la 50 grame) spre deosebire de scrisorile simple care aveau treptele de greutate, conform articolului 15 din Instrucțiuni, de 15 grame (Tabelul Nr. 7).

TABELUL 6

SCRISORI în intervalul 15.101870 — 21.10.1876 (în țară)			
Greutate pînă la :	15 grame	30 grame	45 grame
Francate cu :	5 în loc de 10 bani	15 în loc de 20 bani	20 în loc de 30 bani
Urmează a fi taxată ca nefrancată :	20 bani	40 bani	60 bani
Se scade valoarea timbrelor aplicate :	5 bani	15 bani	20 bani
Taxa de plată care s-a aplicat a fost de :	15 bani	25 bani	40 bani

În cazul în care aceste trimiteri erau insuficient francate se primeau totuși la oficiile poștale dar pierdeau privilegiul de taxă redusă (articolul 16 din Instrucțiuni), fiind apoi considerate ca scrisori simple, cărora li se aplica taxă dublă la treptele de greutate de 15 grame din care se scădea valoarea mărcilor aplicate. În Tabelul Nr. 8 sînt date exemple de calcul pentru probele de marfă și hîrtiile de afaceri insuficient francate a căror taxă „porto" trebuia achitată de destinatar.

TABELUL 7

Greutatea (în grame)	Taxe poștale (în bani)	
	Ziare	Probe de mărfuri, Hîrtii de afaceri
	1,5	3
	3,—	6
	4,5	9
	6,—	12
	7,5	15
	9,—	20
	10,5	25

TABELUL 8

EXEMPLE DE TAXARE PENTRU PROBE DE MĂRFURI ȘI HÎRTII DE AFACER				
Greutate pînă la :	15 grame	30 grame	45 grame	60 grame
Francate cu :	1½ în loc de 3 b.	2 în loc de 3 b.	3 în loc de 6 b.	5 în loc de 6 b.
Taxate ca scrisori nefrancate :	20 bani	40 bani	60 bani	80 bani
Se scade valoarea timbrelor aplicate :	1 ban în loc de 1½ bani	2 bani	3 bani	5 bani
TAXA aplicată :	19 bani	38 bani	57 bani	75 bani

Reexpedierea scrisorilor la o nouă destinație se putea reclama pentru orice fel de corespondență printr-o cerere făcută în scris (art. 27 din Instrucțiuni). Reexpedierea dădea naștere aplicării unei noi taxe de plată în cazurile cînd trimiterea fusese francată LOCO dar urma să fie expediată în altă localitate. Acestor scrisori li se percepea un adaos cu prețul francării deja plătit iar pentru cele nefrancate „li se îndoia taxa deja aplicată" conform exemplelor de calcul din Tabelul Nr. 9.

TABELUL 9

MODALITĂȚI DE TAXARE A SCRISORILOR REEXPEDIATE (15.10.1870 — 21.08.1876)								
Greutatea pînă la	15 grame		30 grame		45 grame		60 grame	
	francată	taxată	francată	taxată	francată	taxată	francată	taxată
	5 b	10 b	10 b	20 b	15 b	30 b	20 b	40 b
Se mai adaugă :	5 b	10 b	10 b	20 b	15 b	30 b	20 b	40 b
Taxa de plată	5 b	20 b	10 b	40 b	15 b	60 b	20 b	80 b

Fig. 5

TABELUL 10

SCRISORI în intervalul 22.08.1876 — 12.04.1880 (în țară)			
Greutate pînă la :	15 grame	30 grame	45 grame
Francate cu :	10 în loc de 15 bani	20 în loc de 30 bani	30 în loc de 45 bani
Urmează a fi taxată ca nefrancate :	30 bani	60 bani	90 bani
Se scade valoarea timbrelor aplicate :	10 bani	20 bani	30 bani
Taxa de plată care s-a aplicat a fost de :	20 bani	40 bani	60 bani

În perioada 22 august 1876 — 12 aprilie 1880 scrisorile insuficient francate au fost taxate conform Tabelului Nr. 10 deoarece tariful scrisorilor s-a modificat de la 10 bani la 15 bani pentru fiecare 15 grame. În figura nr. 5 este prezentată o scrisoare circulată în acea perioadă.

3.3. *Taxa „porto" reprezentînd dublul insuficienței*

Odată cu punerea în aplicare, la 1/13 aprilie 1870, a unei noi Legi telegrafo-poștale, conform articolului 31 se schimbă principiul de calcul al taxei „porto" pentru scrisorile insuficient francate : „În caz de francare insuficientă, obiectele corespondenței de orice natură sînt supuse, în sarcina destinatarului, la o dublă taxă pentru insuficiență". În tabelul nr. 11 sînt date cîteva exemple de calcul al taxei „porto" în funcție de treptele de greutate și de insuficiență.

TABELUL 11

SCRISORI în intervalul 13.04.1880 — 31.12.1913 (în țară)			
Greutate pînă la :	15 grame	30 grame	45 grame
Francate cu :	10 în loc de 15 bani	15 în loc de 30 bani	25 în loc de 45 bani
Diferența față de scrisorile francate :	5 bani	15 bani	20 bani
Taxa de plată care s-a aplicat a fost de :	10 bani	30 bani	40 bani

Dacă pînă la intrarea în vigoare a noii Legi (1/13 aprilie 1880) o scrisoare de 15 grame francată cu 10 bani în loc de 15 bani era taxată suplimentar cu 20 de bani ; de atunci, în continuare, pînă la 31 decembrie 1913 (stil nou) se încărca numai cu 10 bani. Același principiu de aplicare, „dublul insuficienței", era valabil și pentru ziarele, probele de mărfuri, imprimatele și hîrtiile de afaceri insuficient francate, care pierdeau astfel privilegiul de porto redus.

4. MENȚIONAREA TAXEI „PORTO" PE OBIECTELE POȘTEI UȘOARE

4.1. *Menționarea manuscrisă a taxei „porto" pînă în anul 1869*

Scrisorile achitate în numerar la expediere erau însemnate cu mențiunea FRANCO printr-o ștampilă (primele în 1852) sau manuscris, cu un creion colorat, printr-o cruce pe fața plicului, conform uzanței poștelor europene, arătînd că scrisoarea fusese achitată pînă la destinație.

Scrisorile nefrancate purtau, ca și cele „franco", mențiuni manuscrise referitoare la taxa ce trebuia plătită de destinatar (vezi fig. 1, 2, 3, 4) în funcție de tarifele poștale în vigoare și de treptele de greutate.

4.2. *Ștampilele TAXA DE PLATĂ*

Odată cu intrarea în vigoare a convenției poștale cu Austro-Ungaria, scrisorile „porto" erau marcate de oficiul de expediere cu o ștampilă cu indicativul „T" iar oficiul poștal de destinație aplica, în funcție de treptele de greutate, ștampila care indicau taxa ce trebuia plătită de destinatar. Toate unitățile poștale aveau în mod obligatoriu în dotare și o ștampilă auxiliară cu mențiunea PORTO. Această ștampilă trebuia aplicată pe toate scrisorile nefrancate sau insuficient francate. Spre regretul colecționarilor de azi, această ștampilă nu se aplica în mod riguros.

În funcție de tarife și de greutate s-au utilizat diferite ștampile cu menționarea valorii „porto".

Primele intrate în serviciu au fost cele cu mențiunea 28 sau „28 BANI" în chenar (18 + 10 = 28 bani). Pentru București se cunosc pînă în prezent trei tipuri diferite de astfel de ștampile aplicate pe scrisori nefrancate. Pentru Ploiești se cunoaște o ștampilă cu cifra „28" utilizată la 20.10.1869 (7) și în august 1870 (Figura 7).

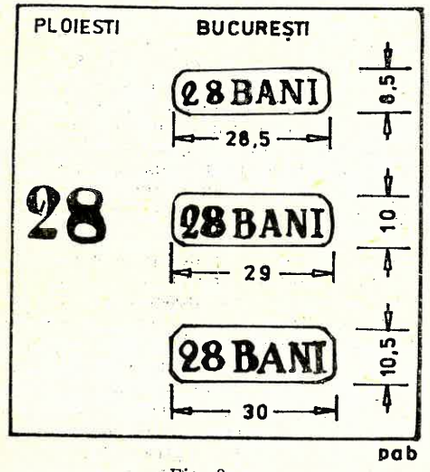

Fig. 8

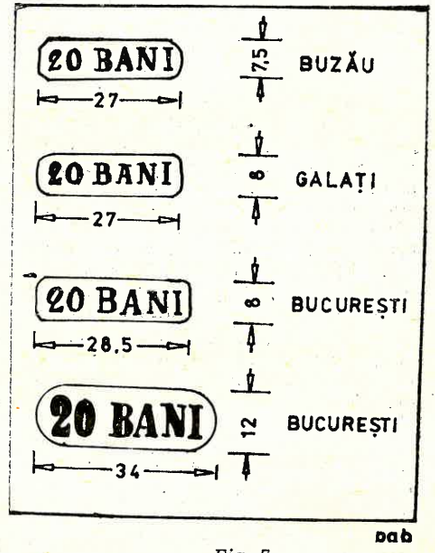

Fig. 7

După intrarea în vigoare a tarifului poştal valabil în perioada 15.10.1870 — 21.08.1876 s-au utilizat pentru scrisorile nefrancate ştampile cu indicaţia 20 BANI, în chenar. Se cunosc, pînă în prezent (în afară de ştampila folosită mai tîrziu la Brăila fig. nr. 5) alte 4 tipuri aplicate în alte localităţi (Fig. nr. 8). În diferite colecţii (9) se întîlnesc piese cu 2,3 şi chiar 4 ştampile de 20 BANI pe aceeaşi scrisoare, în funcţie de greutate.

Fig. 8

Începînd cu data de 22 august 1876, pe scrisorile simple nefrancate s-a aplicat o ştampilă cu menţiunea, în chenar, 30 BANI. Se cunosc piese cu 1, 2, 3, 4 şi chiar 5 ştampile de 30 BANI pe aceeaşi scrisoare, în funcţie de greutate.

Pentru scrisorile LOCO nefrancate se aplicau ştampile cu menţiunea 10 BANI, în chenar.

De foarte multe ori se întîlnesc scrisori nefrancate pe care a fost menţionată cu creionul colorat taxa de plată ce trebuia încasată de la destinatar, ştampila T şi ştampila de zi, amîndouă aplicate de oficiul de expediere. Se mai găsesc scrisori care au menţionată fie valoarea de încasat (cu creion colorat) iar altele numai T-ul. Scrisorile care poartă numai ştampila oficiului de expediere şi un număr de înregistrare scris cu aceeaşi cerneală ca şi adresantul şi adresa — de obicei o instituţie — sînt scrisori oficiale emanate de la organe administrative din judeţe, subprefecturi (plase sau plaiuri), primărie comunală. Aceste scrisori oficiale (scutite de plata taxelor poştale) se pot uşor truca în scrisori „porto" prin menţionarea cu un creion colorat a taxei de plată.

4.3. *Mărcile TAXA DE PLATĂ*

De la 1 mai 1881 menţionarea taxei „porto" nu s-a mai făcut prin ştampile, utilizîndu-se mărci TAXA DE PLATĂ. Aceste mărci aveau dimensiunile mai mari, deosebindu-le de mărcile poştale uzuale, şi se aplicau pe aceeaşi faţă a trimiterii unde erau menţionate numele şi adresa destinatarului. Cifrele tipărite reprezentau taxa pe care trebuia să o plătească destinatarul. Desenul era comun tuturor mărcilor de taxă iar valorile faciale erau de 2, 5, 10, 30, 50 şi 60 de bani. Aceste mărci au circulat pînă la epuizare în 9 emisiuni (pînă în anul 1911) care se deosebeau între ele fie prin culoarea tuşului, fie prin calitatea hîrtie, a varietăţilor de filigran, etc. Din anul 1911 desenul şi dimensiunile acestor mărci s-a schimbat (8).

În circuitul filatelic se găsesc scrisori simple, cărţi poştale, imprimate, etc. nefrancate sau insuficient francate, pe care au fost aplicate mărci „porto". Foarte rar se găsesc aplicate mărci înjumătăţite (fig. nr. 9) datorită lipsei la oficiul de destinaţie a mărcilor cu valoare facială mică. Se mai întîlnesc cazuri cînd, din cauza lipsei de mărci „porto", au fost aplicate timbre fiscale.

Primele două emisiuni de mărci „porto" (P 1—6 şi P 7—8) au fost tipărite în două nuanţe de culoare brună iar următoarele în nuanţe de culoare verde. Piese filatelice deosebite sînt acele care au nominale porto mari (pentru scrisori cu greutate mare), cele pe care s-au aplicat mărci din emisiuni diferite (de exemplu mărci brune şi verzi, cunoscute şi sub denumirea de „francaturi mixte colorate"), cele care au mărci cu defecte de imprimare sau de dantelură.

Mărcile „porto" au fost falsificate, atît cele brune cît şi cele verzi. În circuitul filatelic se găsesc mărci false pe care au fost aplicate şi ştampile fantezişte, constituind astfel falsuri în dauna filateliştilor. În procesul de imprimare au apărut şi perechi întoarse (tête — bêche) la valorile 5,10 şi 30 de bani, care au fost falsificate în dauna filateliştilor.

Mărcile „porto" de 5 şi 10 bani au fost utilizate şi ca *mărci de factaj* pentru mandatele poştale, datorită faptului că mărci de factaj propriu zise nu au fost imprimate decît cu valoarea facială de 25 de bani. Mandatele poştale se păstrau de regulă după achitare timp de un an la oficiul poştal de destinaţie, pentru eventuale reclamaţii după care se distrugeau. Aceste mandate, ajunse în circuitul filatelic purtînd aplicate pe verso şi mărci taxa de plată sînt adevărate piese de rezistenţă într-un exponat (pînă în prezent s-au găsit numai pe mandate cu marcă fixă „Tipografiate" sau pe mandate poştale autodresate (necatalogate).

5. SCRISORILE „PORTO" ÎN TRAFICUL POŞTAL

5.1. *Modul de tratare al scrisorilor „porto" de către poştaşi*

Prin instrucţiuni şi circulare organele administraţiei poştale române au indicat detaliat factorilor poştali (denumiţi în acea epocă şi „purtători") modul de tratare al scrisorilor „porto".

În Buletinul Telegrafo-poştal nr. 12/1865 (pag. 94—96) este publicat „Ordinul de serviciu Nr. 34" referitor la „Instrucţiunile speciale pentru portoul scrisorilor". Astfel, la paragraful 3, aliniatul „b" se menţionează : „Purtătorii sînt datori... să preia taxa de porto pentru scrisorile sau obiectele sosite nefrancat". La paragraful 6 : „fiecare purtător este dator a avea cîte o condiciuţă. În această condiciuţă impiegatul de serviciu va trece : a — ziua şi ora predării destinaţiei ; ... c — numărul de scrisori nefrancate şi taxa portoului ce se cuvine a se prevala de împărţitori". La paragraful 7 : „Primitorii sînt datori la primirea distribuţiei a observa : ... b — dacă pe fiecare scrisoare nefrancată era însemnat portoul cuvenit ; c — la caz că se va găsi vreo eroare în plus sau în minus în taxa portoului în numărul obiectelor ce li se încredinţează, ei sînt datori a arăta amploaiatului manipulant şi a cere corectarea". Paragraful 15 : „Purtătorii sînt datori a nu înmîna obiectele sau scrisorile nefrancate adresanţilor mai înainte de a primi de la dînşii taxa portului cuvenit". Paragraful 20 : „După înmînarea obiectelor de poştă factorul trebuie să se prezinte în aceeaşi zi la oficiul poştal cu ceea ce nu predase în ziua respectivă, inclusiv toate taxele încasate cerînd confirmarea predării în condiciuţă prin aplicarea cuvîntului achitat". Paragraful 23 : „Cei ce vor pretinde mai mult decît se cuvine după lege vor fi daţi în judecadă". Se mai menţiona că nu se puteau trimite scrisori „porto" în localităţile unde nu existau servicii poştale de expediţie, iar atunci cînd se găseau prin cutii astfel de scrisori, acestea căzeau în rebut.

Astfel de instrucţiuni s-au revăzut şi îmbunătăţit de-a lungul vremii, dovedind că Poşta era o instituţie foarte serioasă.

5.2. *Circulaţia obiectelor de poştă uşoară cu „porto"*

Publicaţiile administraţiei poştale (Buletinul telegrafo-poştal, Dările de seamă ale DGTP, etc.) conţin date referitoare la circulaţia obiectelor „porto".

La început erau comunicate date referitoare la scrisorile francate (simple şi recomandate), la cele cu „porto", la rebuturi şi la cele oficiale. Mai tîrziu aceste date se dataliau făcîndu-se menţiuni pentru fiecare fel de trimitere : scrisori francate, recomandate, cărţi poştale, imprimate, ziare, hîrtii de afaceri, etc. Unele publicaţii detaliază aceste date pe luni sau trimestre în cadrul aceluiaşi an, comunicînd şi veniturile realizate din diferitele activităţi poştale. Foarte rar este evidenţiată circulaţia pe fiecare oficiu poştal în parte şi pe judeţe pentru poşta rurală.

Rebuturile erau scrisorile cu „porto" înapoiate oficiilor de expediere din cauza nepredării scrisorilor la destinatar din diferite motive.

Prezentul studiu încearcă să sintetizeze problemele ridicate de obiectele poştei uşoare cu „porto" aflate în circuitul intern pînă în anul 1922.

Partea a doua urmează să se axeze pe tarifele obiectelor de poștă ușoară trimise peste hotare și a scrisorilor „porto“ sosite din străinătate în România în intervalul 1869—1911.

Mulțumesc și pe această cale, cercetătorilor ing. Kiriac Dragomir și Gheorghe Cserni pentru ajutorul efectiv primit și pentru sugestiile referitoare la sistematizarea materialului tratat.

BARBU POPESCU

PENTRU ÎNCEPĂTORI dar și PENTRU CEI AVANSAȚI

● *Redesenarea elementelor figurative ale unor filigrane cu caracter tematic este binevenită în colecțiile cu tema respectivă, denotînd extinderea studiului și asupra acestor elemente.*

● *Colecționarii mai avansați nu trebuie să scape din vedere că într-un exponat, impresionează juriul și publicul mai ales ceea ce este ieșit din comun. O condiție a aprecierii este însă ca piesele prezentate să aibă francaturi corespunzătoare cu tariful în vigoare și nu „compoziții“ menite numai a atrage prin ansamblări complicate, cu caracter pur filatelic.*

● *In exponate, nu se indică valori pentru piesele prezentate. Cînd se menționează existența unei expertize, juriul poate cere prezentarea certificatului respectiv.*

● *Legea naturii cere ca orice filatelist să aibă în vedere că poate înceta din viață. Cînd nu se procedează la lichidare din timp, este bine să se lase liste cotate pentru a evita ca urmașii să se afle în completă necunoștință de cauză Din păcate — doar — în filatelie nu lipsesc, ba chiar abundă, rechinii !*

● *Este bine să nu colecționați numai ceeace „este la modă“ sau ce colecționează oricine.*

☆ *Cînd urmărim realizarea „completului“, este neapărat necesar să delimităm aria de cuprindere a colecției.*

● *Alegeți tematici limitate orientîndu-vă încă de la pornire cîte piese filatelice cuprind, ce posibilități de procurare aveți și ce efort necesită.*

● *Specializarea se poate face cu succes și în domeniul emisiunilor de largă circulație. Prea des acestora nu li se dă decît puțină atenție și cu trecerea timpului este tot mai greu a întruni elemente semnificative pentru adîncirea studiului și prezentării. Și în acest caz, trebuie avut în vedere că scrisori circulate, în prezent aparent fără interes, vor putea denota, la atentă cercetare și cu trecerea timpului, elemente interesante*

● *Încă o dată este deci de pus deoparte materialul care iese din comun sub un aspect sau altul. Peste timp, se va putea dovedi util fie pentru colecția noastră, fie pentru alți amatori. Cheia succesului stă în priceperea de a depista și a pune în valoare ceea ce este trecut cu vederea de cei mulți. Cercetările ieșite din comun fac multă plăcere celor ce le întocmesc și îi atrag pe cei care le privesc.*

CUM AM INTOCMIT UN EXPONAT

EMINESCU

La Expoziția filatelică națională „Eminesciana 89“ Botoșani, tînăra Cristina Handrea, elevă în clasa a X-a la liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia“ din București, a obținut o maximă apreciere pentru exponatul „Eminescu“.

Prezentăm, în continuare, contribuția celui mai tînăr colaborator al „Almanahului filatelic“ în care acesta împărtășește proaspăta sa experiență în alcătuirea colecției, ideea călăuzitoare și planul exponatului (N.R.).

Încă din prima parte a anului 1988, aflînd că UNESCO va comemora în 1989 pe Mihai Eminescu, m-am gîndit să citesc și să mă documentez mai mult despre *viața și opera* marelui nostru poet național, și anume citind cărți despre diferite aspecte din *viața și opera sa.*

Fiind filatelistă mi-a venit ideea să realizez un exponat cu o temă despre *viața și opera* celui mai mare poet al neamului nostru. M-am consultat și cu bunicul meu, tot filatelist, care la început a rămas oarecum surprins, mi-a spus că din păcate sînt puține piese care să ilustreze *viața și opera* luceafărului poeziei românești

Cercetînd împreună catalogul mărcilor românești și alte documente, am găsit piese filatelice ca : mărci poștale, cîteva întreguri poștale cu portretul lui Eminescu și plicuri cu ștampile publicitare. Era material puțin pentru un exponat. Între timp am mai găsit cîteva ilustrate vechi din anul 1914, care reprezentau aspecte *din opera* poetului. Văzînd totuși că am materiale filatelice puține, am rămas *descumpănită* și *nu am știut* ce să fac. De aceea am mai cerut și părerea altor filateliști.

și 31.5. 1870. Pentru fiecare valoare, numărul tatal de exemplare se constituie, deci, din însumarea celor trei tranșe succesive. Valoarea de 5 centime (respectiv „Marca nr. 1" a Bulgariei) fusese înscrisă

Fig. 2

Fig. 3

în prima comandă cu un tiraj de numai 50.000 exemplare, mai mic decît cel al celorlalte valori. În tirajele succesive ea a figurat încă cu cîte 100.000 exemplare, fapt care i-a micșorat raritatea. Ea rămîne totuși cheia de boltă, emblematică, a filateliei bulgare. Ca atare, a fost redată în machetele mai multor emisiuni

Fig. 4

bulgare apărute în decursul anilor, îndeosebi cu ocazia expozițiilor filatelice ce au avut loc. Între altele, o regăsim și pe marca de 13 st. pusă în circulație în întîmpinarea expoziției din 1989, plasată în machetă alături de emblema expoziției, (o siluetă stilizată a porumbelului păcii). Nu mult timp înainte, putusem întîlni această marcă pe emisiunea pusă în circulație de poșta bulgară cu prilejul expoziției mondiale „Hafnia", de la Copenhaga. Și mai în urmă, în 1940, marca de „5 santimi" figurase în machetele a două valori, emise cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la apariția primelor mărci poștale din lume. (Z. 387—388).

Dintre numeroasele ștampile figurative incluzînd, în compoziția lor grafică, marca de „5 santimi", putem aminti, aci, obliterările speciale ale expoziției „Bulgaria '89" dar și cele folosite la Craiova cu ocazia expoziției bilaterale din 1988, „România—Bulgaria". (Fig. 5 și 6).

Expoziția „Bulgaria '89" a atras încă odată atenția filateliștilor din lumea întreagă atît asupra filateliei bulgare cît și asupra zonei sud-est europene. În ce privește colecționarii din țara noastră, ei au marcat prezența țării noastre printr-un număr de exponate, în clasele de

Fig. 5

Fig. 6

filatelie tradițională, de istorie poștală, întreguri poștale, filatelie tematică angajată și filatelie tematică generală, aerofilatelie, maximafilie ș.a.

Întrucît asupra participării românești, cititorii noștri au fost informați în coloanele revistei „Filatelia" la timpul său, ne vom mărgini a sublinia că de astă dată, marca noastră poștală și istoria noastră poștală, cît și filatelia românească au fost bine reprezentate, situîndu-se bine în palmaresele claselor respective de expunere.

Expoziția „Bulgaria '89 " a constituit încă odată un prilej de conlucrare și de contact prietenesc cu filatelia bulgară. Alături de expozițiile „Socfilex" și „Balcanfila", alături de expozițiile bilaterale de filatelie „România—Bulgaria" (ultima a avut loc în decembrie 1988, la Craiova) aceste întîlniri prilejuiesc o continuă suită de manifestări avînd ca numitor comun, idealul de pace și de prietenie între popoare.

În punctajul general al participării românești, exponatele de istorie și de filatelie tradițională au avut un aport substanțial, totalizînd un număr de puncte deasupra mediei generale. În felul acesta, ele au contribuit și la o bună situare a participării românești în palmaresul general al expoziției.

Merită a fi subliniat în mod deosebit că exponatul „Istorie poștală românească, 1820—1872", (C. Milu, din Ploiești), a obținut la „Bulgaria '89" cea de a treia medalie de aur în competițiile F.I.P. (după „Hafnia"—Copenhaga și „Finlandia", Helsinki.

NICOLAE TRIPCOVICI

Întreguri poștale românești 1948 ~ 1952

În acest articol ne-am propus să prezentăm toate întregurile poștale românești emise în perioada cuprinsă între proclamarea R. P. Române și reforma monetară din 1952. Prezentarea sub formă de catalog a fost făcută în vederea depistării rapide a acestora și a prezentării succinte a principalelor varietăți.

Autorii au prezentat varietatea întregurilor folosind coeficienți de raritate, care reprezintă părerea lor personală în virtutea raritații acestor întreguri, aceștea neavînd vreun echivalent bănesc, ci eventual unul de schimb.

S-au folosit prezentările :

mf	=	marcă fixă
mff	=	marcă fixă figurativă
st	=	stemă
c	=	carton
h	=	hîrtie
t	=	tapet
d	=	dimensiuni
cp	=	carte poștală
cps	=	semiilustrată
cpl	=	carte poștală ilustrată
cpm	=	carte poștală militară
cpd	=	carte poștală dublă
mp	=	mandat poștal
mt	=	mandat telegrafic
t	=	telegramă
pl	=	plic poștal
pls	=	plic poștal semiilustrat
ap	=	plicuri poștale recomandat pentru acte de procedură
be	=	buletin de expediție
amf	=	Almanah filatelic

CMPR'74 Catalogul mărcilor poștale românești 1974.

1.1. CĂRȚI POȘTALE

Odată cu proclamarea Republicii s-a trecut la supratipărirea vechilor cărți poștale. Concomitent o parte din acestea au circulat pînă la epuizare avînd lipite mărci peste efigia fostului monarh.

Pe unele c.p. s-au aplicat diferite tipuri de ștampile complimentare cu textul : TRĂIASCĂ REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ.

1948. Cpd 113 (CPMR'74) cu supratipar negru francatură mecanică, peste mff și inițialele R.P.R. aplicate peste vechea stemă a țării. D. 148×209 mm.

C.P.1. 06,00 LEI/4,50+4,50 L/9+9 L/roșu, c. crem (a) 100R 100R

1948. C.P. 119 (CPMR'74) cu supratipar roșu francatură mecanică aplicat în poziție „răsturnat" D 155×105 mm.

C.P.2. 06,00 LEI/7000 L liliachiu închis, c. crem (b) 200R —,—

1948. iulie C.P. cu mf/st. RPR (21×26 mm.) Titlul : CARTE POȘTALĂ de 54 mm. D. 150×104 mm.

C.P. 3a. 6 L albastru, c gălbui (c) 10R 4R
b. idem, c. galben . 20R 6R
c. idem, c. crem . . 10R 4R
d. idem, c. alb . . . 12R 5R

1950. C.P. cu mf. st. RPR (21×26 mm.) Titlul CARTE POȘTALĂ de 65 mm. D. 147×105 mm.

C.P. 4a. 6 L albastru, c gălbui (c) 10R 4R
b. idem, c. galben . 20R 8R
c. idem, c. crem . . 10R 4R
d. idem, c. alb . . . 12R 5R

Notă : Se cunosc nuanțe ale m.f. de la albastru închis la albastru deschis.

1951. C.P. cu mf stema RPR (21×26 mm). 7 rînduri pentru adresa D. 144×106 mm.

C.P. 5a. 6 L portocaliu, c. alb (c) 12R 5R
b. idem, c. crem . . 10R 4R
c. idem, c. gălbui . 10R 4R
d. idem, c. gălbui . . 20R 8R

1.2. CĂRȚI POȘTALE MILITARE

1948. C.P.M. cu nominal de 2 lei din anul 1947 cu supratipar negru R.P.R. aplicat peste m.f. D. 152××103 mm.

CPM. 1. 2 L roșu, c. crem (a) 100R 100R

Notă : Pe această cpm. nu este tipărită stema țării.

1948. Idem cpm 1, dar și cu trei bare orizontale peste vechea stemă. D. 152×103 mm.

CPM. 2. 2 L roșu, c. crem (a) 100R 100R

Notă : Se cunosc CPM cu nominal de 2 L din anul 1947 care au aplicat peste vechea stemă a țării o ștampilă cu R.P.R. încadrată într-un cerc (tuș roșu). Dat fiind numărul lor foarte redus nu putem ști dacă această ștampilă are sau nu caracter complementar.

1948. C.P.M. cu m.f. stema R.P.R. (21×26 mm). D. 151×102 mm.

CPM. 3a. 2 L brun, c. gălbui (a) 20R 10R
b. idem, c. crem . . 15R 8R
c. 2 L brun-negricios, c. crem 25R 15R
d. idem, c. gălbui . . 35R 20R

1.3. CĂRȚI POȘTALE EMISE PENTRU BRIGADIERI

În anul 1951 au fost emise c.p. pentru brigadierii de pe șantierele naționale cu mf. stema țării, nominal 2 L roșu, c. crem. Din cauza reformei monetare acestea au circulat efectiv în anul 1952 avînd aplicate mărci adezive de 30 bani taxa pentru o carte poștală. Nu se cunosc circulații ale acestei c.p. înainte de reforma monetară.

2. PLICURI POȘTALE

1948. Pp. cu m.f. st. R.P.R. (20,5 — 21,5×26 mm.) D. 164×115 mm.

Pp. 1. 11 (14) L violet, h. albastru (a_2) 15R 5R

3.1. MANDATE POȘTALE

1948. Mp. din 1947 cu supratipar negru francatură mecanică cu inițialele PTT în colțurile superioare. D. 148×103 mm.

MP 1. 0,5 LEI/100 L roșu, c. crem (a_3) . . . 100R —,—

1948. Mp. din 1947 cu supratipar negru francatură mecanică fără inițialele PTT în colțurile superioare. D. 148×103 mm.

Mp. 2. 05,00 LEI/100 L roșu, c. crem (b_3) . . —,— —,—

1948. MP din 1947 cu supratipar roșu francatură mecanică, reclamă publicitară și ștampilă dublu cerc a oficiului poștal 162. D. 148×103 mm.

Mp. 3. 05,00 LEI/100 L roșu, c. crem (c_3) . . —,— —,—

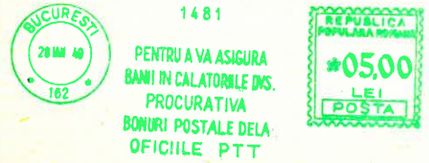

1948. Mp. cu m.f. st. R.P.R. (18,5—19×23,0—23,5 mm.) D. 150×××105 mm.

Mp. 4 a 5 L. albastru, c. alb (D_3) . . . 20R —,—
b idem, c. crem 15R —,—

1950. Mp. cu m.f. stema R.P.R. (18,5×××23,5 mm.) D. 150×105 mm.

Mp. 5 a 5 L violet, c. alb (e_3) . . . 40R —,—
b idem, c. crem 30R —,—

3.2. TELEGRAME MANDAT

1948. TM cu supratipar negru francatură mecanică. D. 214×153 mm.

TM 1. 05,00 LEI/5 L albastru-gri, h. crem (a_{32}) . . . . —,— —,—

1948. TM cu supratipar negru francatură mecanică. D. 214×153 mm.

TM 2. 05,00 LEI/100 L, roșu, h. crem (b_{32}) —,— —,—

1948. TM cu supratipar negru francatură mecanică. D. 214×153 mm.

TM 3. 05,00 LEI/1000 L roșu h. crem (c_{32}) —,— —,—

1948. TM cu m.f. st. R.P.R. (1,5×23,5 mm.) D. 214×153.

TM 4 5 L brun, h. crem (d_{32}) . . . . —,— —,—

4. TELEGRAME

1948. T cu supratipar negru francatură mecanică. D. 151×215 mm.

T1. 0,2 L/2 L albastru-gri, h. crem (a_4) . . . . . —,— —,—

1948. T cu supratipar negru francatură mecanică. D. 151×××215 mm.

T2. 02,00 L/100 L albastru, h. crem (b_4) . —,— —,—

1948. T cu m.f. stema R.P.R. (21×26 mm.) D. 151×215 mm.

T3. 2 L albastru-gri, h. crem (c_4) . . . —,— —,—

5. PLICURI POȘTALE RECOMANDAT PENTRU ACTE DE PROCEDURĂ

1948. AP din 1947 cu supratipar R.P.R. tipar R.P.R. D. 252×175 mm.

AP 1. 47 (49) L brun, h. gălbuie (a_5) . . —,— —,—

6. BULETINE DE EXPEDIȚIE

1948. B.e. din 1947 cu suprataipar negru francatură mecanică. D. 213×151 mm.

BE 1 05,00 LEI/5 albastru-gri, h. crem (a_6)	—,— —,—

DUMITRU BIALA
EMANOIL SĂVOIU

BIBLIOGRAFIE :

1. Săvoiu Emanoil. Primele întreguri poștale ale Republicii. AF 1984.
2. Săvoiu Emanoil. Telegrame-mandat. Catalogul expoziției filatelice republicane de întreguri poștale Reșița 1985.
3. Dragomir Kiriac și Surpățeanu A. Catalogul mărcilor poștale românești 1974.
4. Biala Dumitru. Tipuri de „steme" pe întregurile poștale după proclamarea republicii. Revista Filatelia nr. 8—10/1976.
5. Biala Dumitru. Emisiuni de întreguri poștale românești ce au circulat în perioada anilor 1948—1960, prezentat în manuscris la cercul de studii al Filateliei AFR București 1986/87.

Două teritorii adiacente dar net dinstincte

Tendința de a corecta și pune în valoare particularitățile mărcilor poștale (culoare, tipar, dantelură, filigran, abateri și variante în desen și cîte altele) permite colecției o ieșire din comun. Ea poate aduce o notă distinctă, apreciată de juriu și de publicul care vizionează colecțiile. Tocmai astfel se explică pentru ce, după trecerea a numai cîtorva decenii de la apariția mărcilor adezive, editorii cataloagelor au început să dea atenție elementelor de specializare. Ba, ceva mai mult, pe lîngă edițiile lor generale, o seamă de mari editori au început să editeze și cataloage „specializate". Acestea se adresează colecționarilor dornici să practice o filatelie de specializare, și ca atare devin într-o măsură adevărate texte de îndrumare în alcătuirea colecțiilor.

Și, totuși, nu aici s-au oprit noile forme de practicare a filateliei de nivel pretențios. Studiul particularităților tehnice — la care ne-am referit mai sus — este fără îndoială interesant și poate oferi, adeseori, piese „de vîrf", mari rarități și chiar unicate. Pentru unii colecționari însă (care nu se mulțumesc numai cu elemente de tehnică pură) polarizarea atenției, a cercetării numai în această direcție nu a fost suficientă. Pe lîngă elementele pe care le oferă marca propriu zisă ca piesă de colecționare, circuitul poștal mai oferă nespus de multe aspecte legate de felul cum au circulat trimiterile poștale, de felul cum s-au încadrat în viața de toate zilele, de contextul general — social, politic, istoric — în care s-a înscris, an de an, activitatea poștală.

De îndată ce atenția se îndreaptă și spre aceste aspecte, noi elemente au intrat în multe colecții. Încă de la sfîrșitul secolului trecut și — mai ales — din perioada primelor două decenii ale veacului nostru, în colecții orientate în principal „Tradițional", au început să-și facă loc piese considerate interesante. A încetat distrugerea sălbatecă a plicurilor, numai pentru a desprinde mărcile de francatură și au început să fie incluse în colecții — ici-colo — și plicuri circulate. În prezentarea unor emisiuni, s-a trecut de la înșiruirea simplă a mărcilor, după catalog (cîte una de fiecare „tip") pentru a se monta în paralel două sau mai multe exemplare prezentînd obliterări variate și interesante. Și aceste cîteva exemple ar putea fi lesne înmulțite...

Orientarea spre studiul contextului istoric în care au circulat mărcile poștale, începe a se afirma — ca ramură distinctă a filateliei — către sfîrșitul perioadei interbelice și — mai vîrtos — în primul și al doilea deceniu după încetarea celui de al doilea război mondial. Fără a forma obiectul unui curent organizat — la vremea respectivă — își croiește drum cercetarea condițiilor în care au fost folosite și și-au îndeplinit funcțiunea documentele poștale. Ne referim aci la „documente poștale" în sensul general de masive circulate, independent dacă și-au îndeplinit funcția în perioade prefilatelice sau după. Decurge de aci desprinderea de studiul oarecum arid al caracteristicilor tehnice ale mărcilor cheie de boltă în filatelia tradițională și o profilare spre reflectarea condițiilor în care au circulat poștal piesele prefilatelice sau filatelice.

Fiecare piesă încetează a fi privită numai sub aspectul „tehnic" al tiparului etc. și este situată în cadrul în care a circulat. Transpusă aici, zestrea de informații pe care le poate oferi documentul poștal se extinde mult, de la nuanțe, danteluri, filigrane, etc., într-o măsură chiar și obliterări, se trece la atenta studiere a mijloacelor de transport folosite pentru ajungerea la destinație, a rutelor urmate, a tarifelor, a incidentelor de parcurs (carantine, cenzuri, accidentări și cîte altele). Toate acestea transformă documentul poștal dintr-un simplu element tehnic (fie el cît de rar) într-o microoglindă a vieții din momentul și locul în care s-a încadrat.

De îndată ce aceste noi obiective de colecționare s-au afirmat, găsindu-și amatori în diverse țări — se poate spune că, în arena competițiilor mari filatelice și-a croit drum o subîmpărțire nouă : aceia a istoriei poștale.

Prima apariție a fost o grupare oarecum timidă de exponate cu tendințe de acest fel, la expoziția mondială de filatelie de la Praga (1955). Dacă am examina azi, după criteriile la care s-a ajuns între timp — exponatele ce au fost prezentate atunci, s-ar putea constata un destul de accentual amestec de materiale, unele fiind prezentate după criterii prevalent tradiționale (studiu de varietăți de nuanțe, de danteluri, etc.), altele și după aspectele lor de context istorico-poștale. Independent de acestea au existat și stîngăcii de început. Important a fost însă că s-a simțit nevoia — pe deplin justificată — de a prezenta separat exponate cu profil istorico-poștal.

De atunci, în marele circuit internațional al competițiilor filatelice, istoria poștală s-a afirmat constant, atît ca diferențiere în profilul exponatelor (arie geografică, perioadă istorică, particularități de circulație poștală și altele) cît și ca număr de exponate prezente. S-a ajuns astfel ca la ultimele mari expoziții sub patronajului F.I.P., numărul colecțiilor de istorie poștală să egaleze și — uneori — chiar să întreacă pe cel al exponatelor de filatelie tradițională și al celor tematice.

Ba chiar, ceva mai mult, au fost organizate și expoziții cu profil exclusiv de istorie poștală, la nivel internațional („Socfilex", expoziții „F.I.P." etc.).

Din punct de vedere organizatoric, ramura istoriei poștale a căpătat un statut distinct, propriu, în anul 1975 fiind creată în cadrul F.I.P. o Comisie pentru istoria poștală. Datorită unor interpătrunderi funcționale, în această comisie este încadrată și marcofilia, sub diversele ei aspecte, atît de frecvent legate de istoria poștală.

Nu se poate tăgădui că istoria poștală este ramura care oferă — poate — cel mai exigent teritoriu de studiu pentru cercetători. Datorită nevoii de a situa documentul poștal-filatelic în cadrul în care și-a desfășurat rolul de transmitere a misivelor, colecțio-istorio poștală cere celui care o practică o muncă asiduă și exigentă de documentare. Documentare multilaterală, comportînd adîncite cunoștințe de istorie generală, dar și studiul condițiilor de lucru din aparatul poștal (evoluția tarifelor, datele de aplicare, rutele și mijloacele de transport folosite, durata utilizării lor). Aceleași date se cer și în materie de adnotări de serviciu (manuale sau cu ștampile), de obliterări și altele. Ele se cer indicate — pe scurt și și la obiect — pe foile de expunere, pentru a face dovada efortului de studiu depus de colecționar.

Criteriile de apreciere a unui material diferă mult, după cum este prezentat într-un cadru de istorie poștală sau de filatelie tradițională. În acesta din urmă, elementele pur tehnice sînt determinante, raritatea unor piese depinzînd în primul rînd de „raritatea" lor relativă, după catalog. Aceeași piesă poate fi sensibil depunctată în prisma istoriei poștale, unde accentul aprecierii poate să fie pus de juriu asupra elementelor legate de aceasta.